

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

**Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin İktisat Anabilim Dalı İçin
Öngördüğü**

**1950-1960 YILLARI ARASI TÜRKİYE'DE TARIM
POLİTİKALARI**

Aycan KEMANECİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİVAS

2015

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İktisat Anabilim Dalı

**1950-1960 YILLARI ARASI TÜRKİYE’DE TARIM
POLİTİKALARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aycan KEMANECİ

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Sezgin Zabun

SİVAS

2015

KABUL VE ONAY

Üniversite: : Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : İktisat Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı :
Tezin Başlığı : 1950-1960 Yılları Arası Türkiye'de Tarım Politikaları
Savunma Tarihi: 07.05.2015
Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Sezgin Zabun

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı : Prof. Dr. Muammer Şimşek

Üye : Yrd. Doç. Dr. Sezgin Zabun

Üye : Doç. Dr. Ömer Şanhoğlu

Oy Birliği

Oy Çokluğu

Aycan KEMANECİ tarafından hazırlanan 1950-1960 Yılları Arası Türkiye'de Tarım Politikaları başlıklı tez, kabul edilmiştir. .../.../.....

Prof. Dr. Alim YILDIZ
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

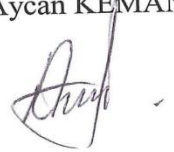
Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans Yeterlik tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

1. Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
2. Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
3. Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
4. Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

İmza

Aycan KEMANECİ

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, değerli bilgi ve tecrübeleriyle benden yardımlarını esirgemeyen sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Sezgin Zabun'a, tezi oluşturmamda gerekli altyapıyı hazırlamama vesile olan sayın hocam Prof. Dr. Ahmet Uzun'a ve ayrıca bütün eğitim hayatım boyunca üzerimde maddi ve manevi emeği olan tüm saygıdeğer hocalarıma sonsuz minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

Literatür taramalarımnda her zaman desteğini hissettiğim Demet Gedik'e, tez dönemimde zor zamanlarımda manevi desteğini esirgemeyen Çetin Dinçer'e, bugünlere gelmemde en büyük destekçim olan başta annem ve babam olmak üzere tüm aile fertlerine, en sıcak sevgi ve şükranlarımı sunmak isterim.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	vii
ÖZET	x
ABSTRACT	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
TARIM SEKTÖRÜ VE TARIM POLİTİKASININ GENEL ÇERÇEVESİ	4
1.1 Tarımın Tanımı ve Tarihsel Gelişim Süreci	4
1.1.1 Tarımın Tanımı ve Kapsamı	5
1.1.2 Tarımın Tarihsel Gelişimi.....	5
1.1.3 Tarımın İşlevleri	7
1.1.3.1 İnsanların Besin Açısından Gereksinmelerini Sağlama	7
1.1.3.2 Endüstriyel Sektöre Hammadde Üretmek.....	7
1.1.3.3 Toplumun Sağlığını Ve Ruhsal Dengesini Sağlama	8
1.1.3.4 Kalkınmanın Finansmanını Sağlama	8
1.1.3.5 Tarım Dışı Sektörlere İşgücü Katkısı.....	8
1.2 Tarım Politikaları	9
1.2.1 Devletin Tarıma Müdahaleleri (Dolaylı Destekleme)	10
1.2.1.1 Tarımcıların Gelir Düzeylerini Yükseltmek	10
1.2.1.1.1 Üretim Alanlarının Sınırlandırılması.....	11
1.2.1.1.2 Ucuz Girdi Temini.....	11
1.2.1.1.3 Tarımcıların Örgütlenmesini Sağlama	12
1.2.1.1.4 Vergi, Resim, Harçlardan Muafiyet	12
1.2.1.2 Üretimi Yönlendirmek	12
1.2.1.3 Yeni Teknolojilerin Uygulanmasını Sağlamak.....	12
1.2.1.4 Fiyat istikrarını Sağlamak	13
1.2.2 Devletin Tarımsal Ürün Fiyatlarına Doğrudan Müdahalesi	13

1.2.2.1 Destekleme Fiyatı Politikası	13
1.2.2.2 Mali Yardım Politikası	14
1.3 Tarımda Makineleşme	14
1.3.1 Tarımda Makineleşmenin Kısa Tarihçesi	14
1.3.2 Tarımda Makine Kullanmanın Zorlukları.....	16
1.3.3 Tarımda Makineleşmenin Faydaları	16
1.3.3.1 Makineleşme İnsan Gücünden Tasarruf Sağlar	16
1.3.3.2 Makineleşme Var Olan Engellerin Bir Kısmını Ortadan Kaldırır	17
1.3.3.3 Makineleşme Tarımdaki Bir Takım Zor İşlerden Kurtarır	17
1.3.3.4 Makineleşme İle Tarımda Kullanılan Hayvanlar İçin Ayrılan Toprakların Serbest Kalması.....	17
1.3.3.5 Makineleşme İle Toprağın Verimliliği Artar	17
İKİNCİ BÖLÜM	19
1950 ÖNCESİ TÜRKİYE’DE TARIMIN YERİ VE TARIM POLİTİKALARINA YANSIMALARI	19
2.1 1923-1950 Yılları Arası Tarımın Önemi	19
2.2 1923-1950 Yılları Arası Ekonomik Durum	20
2.3 1923-1950 Yılları Arası Uygulanan Tarım Politikaları	23
2.3.1 1923-1929 Yılları Arasında Uygulanan Tarım Politikaları	23
2.3.1.1 İzmir İktisat Kongresi	25
2.3.1.2 Aşar Vergisinin Kaldırılması	26
2.3.2 1929-1950 Yılları Arasında Uygulanan Tarım Politikaları	27
2.3.2.1 1929 Dünya Ekonomik Buhranı ve Buhranın Türkiye’ye Etkisi.....	36
2.3.2.2 Devletçilik Politikasının Türkiye’ye Uygulanması.....	36
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	40
1950 1960 YILLARI ARASI TÜRKİYE’DE TARIM POLİTİKALARI.....	40
3.1 Demokrat Parti’nin Siyasi Yapısı ve İktidar Dönemi	40
3.1.1 Demokrat Parti’nin kurulması ve Çok Partili Siyasal Hayata Geçiş	41
3.1.2 1950-54 Dönemi	42
3.1.3 1954-57 Dönemi	43
3.1.4 1957-60 Dönemi	44
3.2 1950-1960 Döneminde Tarımın Yeri Ve Uygulanan Tarım Politikaları... 45	45
3.2.1 1950-1960 Döneminde Tarımın Yeri ve Önemi.....	45

3.2.2 1950-1960 Döneminde Uygulanan Tarım Politikaları ve Ekonomiye Etkileri	47
3.2.2.1 1950-1960 Yıllarında Uygulanan Tarım Politikaları	48
3.2.2.1.1 Tarımsal Krediler Ve Tarımsal Destekleme.....	48
3.2.2.1.2 Marshall Yardımları Ve Tarımsal Makineleşme.....	50
3.2.2.1.3 Vergilerin Islah Edilmesi.....	55
3.2.2.2 1950-1960 Yıllarında Uygulanan Politikaların Tarımsal Ürünlere Yansımaları	58
3.2.2.2.1 1950-1960 Yıllarında Uygulanan Tarım Politikaların Tahıl Üretimine Yansımaları	58
3.2.2.2.2 1950-1960 Yıllarında Uygulanan Tarım Politikalarının Baklagillerin Üretimine Yansımaları	61
3.2.2.2.3 1950-1960 Yılları Arası Uygulanan Tarım Politikalarının Turunçgillere Yansımaları.....	64
3.2.2.2.4 1950-1960 Yılları Arası Uygulanan Tarım Politikalarının Sert Kabuklu Meyvelere Yansımaları.....	65
3.2.2.2.5 1950-1960 Yılları Arası Uygulanan Tarım Politikalarının Hayvancılığa Yansımaları	67
3.2.2.3 1950-1960 Yıllarında Uygulanan Tarım Politikalarının Ekonomiye Yansımaları	68
3.2.2.3.1 1950-1960 Yılları Arası Uygulanan Politikaların Dış Ticarete Yansımaları	69
3.2.2.3.2 1950-1960 Yıllarında Uygulanan Tarım Politikalarının İstihdama Yansımaları	71
3.2.2.3.3 1950-1960 Yıllarında Uygulanan Tarım Politikaların Ekonomik Büyümeye Yansımaları	72
3.3 1950-1960 Yıllarında Uygulanan Tarım Politikalarının Günümüze Yansımaları.....	74
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	77
KAYNAKÇA	79
ÖZGEÇMİŞ.....	87

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Seçilmiş Yıllara Göre Dış Ticaret Göstergeleri.....	21
Tablo 2: Seçilmiş Yıllara Göre Nüfus.....	21
Tablo 3: Seçilmiş Yıllara Göre Seçilmiş Tahılların Üretimi (Ton)	38
Tablo 4: Üretim Faaliyet Kolları İtibariyle Milli Gelir Ve Üretim Faaliyet Kollarının Milli Gelir İçerisindeki Nisbeti.....	45
Tablo 5: Seçilmiş Yıllarda T.C. Ziraat Bankası Tarım Kredileri.....	48
Tablo 6: Başlangıçtan 1957 Yılı Sonuna Kadar Marshall Planı'ndan Tarım Bakanlığına Ayrılan Kaynak Tutarı.....	52
Tablo 7: Başlangıçtan 1955 Yılına Kadar Marshall Planı Kapsamında Tarıma Ayrılan Direkt Yardımların Kullanım Alanları	53
Tablo 8: Seçilmiş Yıllarda Seçilmiş Tarımsal Alet ve Makine Sayısı.....	54
Tablo 9: Seçilmiş Yıllarda Cinslerine Göre Motorlu Taşıtları Sayısı.....	54
Tablo 10: Tarım Sektöründeki Yükümlülere Ödenen Doğrudan Vergilerin Toplam Bütçe Gelirlerindeki Payı.....	56
Tablo 11: Seçilmiş Yıllarda Kamu Gelirlerinin Gelişimi	56
Tablo 12: Seçilmiş Tahılların Seçilmiş Yıllara Göre Ekilen Alanı (Hektar)	58
Tablo 13: Seçilmiş Tahılların Seçilmiş Yıllara Göre Üretimi (Ton)	58
Tablo 14: Seçilmiş Tahılların Seçilmiş Yıllara Göre Verimleri(kg/ha).....	60
Tablo 15: Seçilmiş Yıllara Göre Seçilmiş Tahıllardan Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar (TL/kg).....	61
Tablo 16: Seçilmiş Baklagillerin Seçilmiş Yıllara Göre Ekilen Alanı (Hektar).....	62
Tablo 17: Seçilmiş Baklagillerin Seçilmiş Yıllara Göre Üretimi(Ton)	62
Tablo 18: Seçilmiş Baklagillerin Seçilmiş Yıllara Göre Verimlilikleri(kg/ha)	63
Tablo 19: Seçilmiş Yıllara Göre Turunçgiller, Meyve Veren Ağaç Sayısı(Bin).....	64
Tablo 20: Seçilmiş Yıllara Göre Turunçgillerin Üretimi(Ton).....	65
Tablo 21: Seçilmiş Yıllara Göre Sert Kabuklu Meyve Veren Ağaç Sayısı(Bin).....	66
Tablo 22: Seçilmiş Yıllara Göre Kabuklu Meyvelerin Üretimi	66
Tablo 23: Seçilmiş Yıllara Göre Canlı Hayvan Sayısı (Baş).....	67
Tablo 24: Seçilmiş Yıllara Göre Et ve Süt Üretimi(Ton)	67
Tablo 25: Seçilmiş Yıllara Göre Dış Ticaret Göstergeleri.....	69

Tablo 26: Seçilmiş Yıllara Göre İşgücünün Sektörel Dağılımı (Bin Kişi, 15+)..... 71

Tablo 27: Seçilmiş Yıllarda Ana İktisadi Faaliyet Kollarına Göre GSMH 72

ÖZET

KEMANECİ, Aycan. 1950-1960 Yılları Arası Türkiye’de Tarım Politikaları, Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2014.

Tarım insanlık tarihi kadar eski bir üretim şeklidir. Zamanla iktisadi bir faaliyet halini alan tarım, önemli bir iktisadi sektör haline gelmiştir. Bu nedenle tarım üzerine yapılan akademik çalışmalar son yıllarda artış göstermiştir.

Çalışmanın amacı, 1950-1960 yılları arasında Türkiye’de uygulanan ekonomi politikaları içerisinde tarım sektörüne verilen öneme dikkat çekmektir. Ayrıca çalışmada, dönem boyunca yaşanan siyasi gelişmelerin, tarım politikalarına olan etkileri incelenmiştir. Bu bağlamda çalışmada, 1950-1960 yılları arası tahıl, yaş meyve, sebze, baklagiller, kabuklu meyveler, turunçgiller gibi çeşitli tarım ürünlerinin üretim miktarları ve üretim alanları hakkındaki veriler kullanılarak, dönem boyunca uygulanan tarım politikaları analiz edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler:

Tarım, Tarım Politikaları, Türkiye, Ekonomi, Traktör

ABSTRACT

KEMANECİ, Aycan. *Between Years 1950-1960 Agricultural Policies in Turkey*, Master Thesis, Sivas, 2014.

Agricultural production is a form of old as human history. Overtime, economic activity state of the field of agriculture, has become an important economic sector. Therefore, academic studies on agriculture, has increased in recent years.

The aim of the study, between the years 1950-1960, it is to draw attention to the importance given to agriculture in economic policies applied in Turkey. Additionally, the study, the political developments took place during the period, the effects on agricultural policy were examined. In this context, the study, between 1950-1960 years, cereal, fresh fruit, vegetables, legumes, nuts, citrus etc. Various agricultural products, using data on production quantities and production areas, has tired to analyze agricultural policies implemented during the period.

Key Words:

Agriculture, Agricultural Policies, Turkey, Economy, Tractor

GİRİŞ

1950-1960 yılları Türkiye için hem siyasi hem de ekonomi yönünden önemli bir dönem olmuştur. Siyasi anlamda demokrasinin gerçek anlamda gerçekleştiği ve darbe ile sonuçlanan bir dönem olması açısından önemli iken, aynı zamanda ekonomide benimsenen liberal politikaların başlangıcını oluşturması açısından da önemli bir dönem olmuştur. Tüm bu nedenlerden dolayı 1950-1960 yılları birçok bilimsel çalışmanın konusu olmuştur. Bu yıllar arasındaki dönemin diğer bir özelliği de, tarıma yönelik politikalarla ekonomik kalkınmayı sağlamayı amaç edinmesidir. Bu doğrultuda, 1950-1960 dönemi tarımın, çiftçinin, toprağın ön planda tutulduğu bir dönem olmuştur.

Ekonomik kalkınma amaçlı tarıma yönelik politikaların benimsenmesi aslında 1940'lı yılların sonuna doğru ortaya çıkmıştır. Marshall Yardım Programına dahil olunmasıyla birlikte tarımı geliştirmeye yönelik uygulamaya konulan politikalar, 1950 yılından sonra da artarak devam etmiştir. Başlangıçta Marshall Yardımlarından faydalanmak amacı ile ağırlık verilen kırsal kesimin kalkınmasına yönelik politikalar, daha sonraları köylü sınıfının oy potansiyeline sahip olmak amaçlı olduğu düşünülmüştür.

Aslında Türkiye hem doğa koşulları bakımından hem de gelişmişlik düzeyi bakımından bir tarım ülkesidir. Bu açıdan tarımsal gelişmenin sağlanmasıyla birlikte tarım alanından önemli kazançlar sağlamak mümkündür. Ancak bu durum tarım alanında verimliliği sağlamak ve doğa koşullarına olan bağımlılığı azaltmakla mümkün hale gelecektir. Böylelikle kalkınmasını henüz tamamlamamış olan Türkiye'nin, tarımdan sağladığı sermayeyi diğer alanlarda verimli olarak kullanması sonucunda gelişmiş ülkeler seviyesine çıkabilmesi mümkün olacaktır. Bugün gelişmiş pek çok ülkenin başlangıçta tarım ağırlıklı bir ekonomiye sahip olduğu bir gerçektir. Bu bakımdan 1950-1960 yıllarında benimsenen tarımsal kalkınmaya yönelik politikalar, ülkenin gelişme yolunda atacağı doğru bir adım olmuştur.

Tarım, insanların en temel ihtiyaçlarını karşılayan bir üretim alanıdır. Bu açıdan tarım, olması gereken zorunlu bir sektördür. Günümüzdeki açlık sorunuyla başa çıkmaya çalışan birçok ülkenin durumu düşünüldüğünde, tarımın önemini

kavramak daha kolay olacaktır. Bahsedilen bu ülkeler elmas gibi değeri paha biçilemeyen birçok değerli kaynağın sahibi durumundadırlar. Ancak sömürge altında olan bu ülkeler, sadece belli alanlarda çalıştırılmaya zorunlu bırakılmaktadır. Tüm bunların nedenleri en başta siyasi bağımsızlığın yokluğu olarak düşünülse de aslında ekonomik olarak bağımsızlıklarını elde edemeyişlerinden kaynaklanmaktadır. Atatürk, daima siyasi bağımsızlığın ancak ekonomik bağımsızlıkla sürdürülebileceğinden söz etmiştir. Nitekim geçmişte kazanılan siyasi bağımsızlık, ekonomik bağımsızlıkla sürdürüle gelmiştir. Bu açıdan 1950’li yıllarda iktidar, tarıma yönelik politikalarla ekonomik kalkınmayı tam olarak istenildiği gibi sağlayamasa da, kendi ülkesinin ihtiyaçlarını karşılayan bir ülke olmayı başarmıştır. Ekonomik olarak kendine yeterlilik durumu otarşik bir yapı gibi görünse de, otarşi terimini belirtilen yıllar için kullanmak doğru olmayabilir. Nitekim bu yıllar daha çok dışa açılmaya çalışılan ve bazı liberal politikaların benimsendiği yıllar olmuştur. Bugün Türkiye’nin kendi temel ihtiyaçlarını karşılamasının yanı sıra, birçok ürünü dışarıya ihraç eden bir ülke konumuna gelmesinde geçmişte uygulanan bu politikaların etkisi büyük olmuştur.

Çalışmanın amacı, 1950-1960 yıllarında uygulanan tarım politikalarının, bu dönemin ekonomik kalkınmasına etkilerini incelemektir. Kullanılan sayısal veriler yardımıyla politikaların etkinliği analiz edilecektir.

Bu çalışmada, esas itibariyle dönem verilerini içeren TÜİK tarafından yayınlanmış istatistikler, konu hakkında yapılmış çeşitli kitap, makale, rapor vb. kaynakların incelenmesi şeklinde bir yöntem takip edilmiştir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, öncelikli olarak tarım kavramı ve tarımın tarihsel gelişimi anlatılmıştır. Daha sonra tarımın işlevlerinden bahsedilerek tarımın önemi vurgulanmaya çalışılmıştır. Tarımın ekonomi içindeki rolünü belirtmek için uygulanan tarım politikalarına yer verilmiştir. Bu kapsamda tarım politikalarının ekonomi üzerindeki etkilerini anlamayı daha kolay hale getirmek amaçlanmıştır. Son olarak tarımda makineleşme konusu incelenmiştir. Böylelikle tarım sektöründe makineleşmenin, tarımsal verimlilik üzerindeki önemi vurgulanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise, 1950 öncesi Türkiye’de uygulanan tarım politikaları dönemin şartları göz önüne alınarak analiz edilmiştir. Böylelikle

Cumhuriyet'in ilk yıllarından bu yana tarımın yeri ve önemi anlatılmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda 1950 yılından sonra benimsenen tarıma yönelik politikaların, birçok açıdan 1950 yılı öncesinde uygulanan politikaların devamı niteliğinde olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, 1950-1960 yıllarında uygulanan tarım politikaları analiz edilmiştir. İlk olarak bu dönem, aynı zamanda siyasi bakımdan da önem arz ettiği için, bu yıllardaki siyasi gelişmeler üzerinde durulmuştur. Daha sonra uygulanan politikalar ve politikalar sonucunda oluşan gelişmeler incelenmiştir. Uygulanan politikaların tarımsal üretime yansımaları anlatılarak, politikaların tarımsal verimlilik üzerindeki etkileri incelenmiştir. Daha sonra uygulanan politikaların ekonomiye olan etkileri incelenerek, bu politikalar ekonomik kalkınma açısından değerlendirilmiştir. Son olarak bu bölümde, uygulanan politikaların günümüze ekonomik ve siyasi açıdan yansımaları incelenmiştir. Böylelikle dönemin tarım amaçlı kalkınma politikalarının etkileri, günümüz şartlarıyla değerlendirilmiş olacaktır. Çalışma sonuç ve değerlendirme kısmıyla son bulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TARIM SEKTÖRÜ VE TARIM POLİTİKASININ GENEL ÇERÇEVESİ

C. Clark, J. Fourastie ve A. Fisher başta olmak üzere birçok ekonomist, bir ülkedeki tüm ekonomik faaliyetleri üç kesime ayırmaktadırlar. Buna göre, birinci sektör tüm tarımsal faaliyetleri (ormancılık ve balıkçılık dâhil) ikinci sektör endüstriyel faaliyetler (imalat, elektrik, inşaat gibi) ve üçüncü sektör bütün hizmetleri (ticaret, banka hizmetleri, sigorta, ulaştırma vs.) kapsamaktadır. Her ekonomide, ekonomik gelişmenin başlangıç döneminde birinci sektör, hâkim sektör olmakta, yani en önemli yeri almaktadır (Dinler 1996:8). Bu açıdan gelişmekte olan bir ülkenin gelişmek için attığı ilk adımını tarım sektörüyle yapmasının zorunlu bir durum olduğunu söylemek doğru olabilir. Aksi durumda, bir ülkenin gelişimini tamamlamak için gerekli altyapıyı oluşturan tarımı atlaması, gelişmenin diğer aşamalarında problemler çıkması anlamına gelecektir.

Quesnay 1758 yılında yayınladığı “Ekonomik Tablo” adlı yapıtında bir artı değerden bahsetmiştir ve bu değer çeşitli toplumsal sınıflar arasında dolaşımını bir sistem içerisinde açıklamıştır. Daha sonra Quesnay ekonomi içindeki bu artı değerini yalnızca tarımdan sağlanabileceğini söyleyerek, tarımın önemine vurgu yapmıştır (Dinler 1996:11).

Bu doğrultu da şunu söylemek mümkündür ki, tarımın üretken ve verimli bir sektör olduğu eskiden beri bilinen ve vurgulanan bir gerçektir.

1.1 Tarımın Tanımı ve Tarihsel Gelişim Süreci

Bu başlık altında tarımın tanımı, işlevleri ve tarihsel gelişim sürecinden bahsedilecektir.

1.1.1 Tarımın Tanımı ve Kapsamı

Tarım, bitkisel ve hayvansal ürünler üretmek, bu ürünlerin kalite ve verimliliklerinin yükseltilmesi, uygun koşullarda muhafaza edilmesi, işlenmesi ve pazarlanması faaliyetlerinin tümünü kapsar. Tarımın tanımına bakıldığında ekonomik bir faaliyet olduğu anlaşılabilir, çünkü tarım tüm bu faaliyetleri gerçekleştirirken kıt kaynakları kullanmakta ve sonuç itibariyle de insan ihtiyaçlarını bu yolla karşılamaktadır.

Tarımsal üretim, organik niteliği itibariyle sınai ve ticari faaliyetlerden ayrılır. Her canlı tarım ürününün belirli bir büyüme, çoğalma ve olgunlaşma süresi vardır. Üretimin organik niteliğinden dolayı doğal faktörler üretim verimliliği ve maliyeti üzerinde doğrudan etkili olmaktadır (Olalı ve Duymaz 1987:5). Dolayısıyla tarımda zaman, ekilen arazi, kullanılan üretim girdileri, iklim koşulları ve ürünün yetiştirildiği coğrafya hayati önem taşımaktadır.

1.1.2 Tarımın Tarihsel Gelişimi

Pek çok kaynakta tarımın tarihsel aşamaları; toplayıcılık, avcılık ve balıkçılık, ilkel ziraat, geçimlik tarım ve uzmanlaşmış tarım olarak sınıflandırılmıştır.

İlk insanlar, besin gereksinimlerini karşılamak amacıyla tamamen içgüdüsel olarak toplayıcılığa yönelmişlerdir. Bu aşamada insanlar sadece doğadaki meyve ve sebzeleri iklimin kendilerine sağladığı imkân doğrultusunda birikim yapabiliyorlardı. Kullandıkları aletler son derece ilkel idi. İnsanlar uzun zaman mübadeleyi bilmediler.

Daha sonra insanların gözlem yoluyla, bitki tohumlarının farkına varmaları ilk tarımsal faaliyetlerin temelini oluşturmuştur. Neolitik dönem olarak adlandırılan bu dönem, M.Ö.8.000-5.000 yıllarını kapsamaktadır. Bu dönem avcılık ve toplayıcılığa dayalı toplumdaki, tarımsal faaliyetlere dayalı toplumsal yapıya geçiş dönemidir. Bu dönem tarımsal bir devrim olarak nitelendirilmektedir (Atatüre 2003:66). Tarımsal devrimle birlikte kent olgusu topluma girmiştir.

Tarım, insanların yerleşik hayata geçmesiyle iktisadi bir faaliyet haline gelmiştir. Sanayi devriminden önce insanlar tarım alanında çalışmışlar ve gelirlerinin büyük bir kısmını tarımdan elde etmişlerdir (Uzun 2009:30). Bu dönemde sanayi olarak küçük zanaatkâr bir grup vardır. Ancak İnsanoğlu ilk zamanlarda temel

ihtiyaçlarını karşılamak için çalışmıştır. Dolayısıyla kar amaçlı yapılan üretim sınırlı kalmıştır.

Yerleşik hayatın ilk zamanlarında, kişiler ve toplumlar arasında işbölümü yoktur ve bunun sonucu olarak mal mübadelesi de oldukça sınırlı kalmıştır. Üretim kişisel ihtiyaçlar için ilkel bir şekilde yapılmıştır. Bu durum, üretimin verimliliğinin düşük olmasına neden olmuştur (Kuyucuklu 1982:28-29). Tarım üretimindeki düşük verimlilik bu alandaki üretimin temel ihtiyaçları sağlamasından dolayı toplumların tarımı ekonomik bir alan olmaktan ziyade besin ihtiyacı olarak görmelerinden kaynaklanmış olduğunu söylemek doğru olacaktır.

Sanayi Devrimiyle birlikte ekonomilerde önemli değişimler meydana gelmiştir. Daha önce ekonomiler durgun, dışa kapalı ve tarım ağırlıklı bir durumdayken, devrimle birlikte ekonomilerde hareketlenme olmuştur. Sanayileşmenin başarıldığı ülkelerle, sanayileşmeyi başaramayan ülkeler arasında önemli ayrılıklar ortaya çıkmıştır. İngiltere’de gerçekleşen Sanayi Devrimi, İngiltere’nin dönemin ülkelerini arkasında bırakmasını sağlamıştır. Sanayi, ülkelerin ekonomik gelişimi için gerekli bir sektör haline gelmiştir.

Bu doğrultuda sanayileşmenin başlamasıyla tarımın ekonomideki yeri zayıflamıştır. Sanayileşmenin belirli bir noktaya gelmeye başlamasıyla feodalite ve toprağa bağlılık azalmıştır (Kuyucuklu 1982:53). Emeğin yerini makineler almış ve üretim daha kolay gerçekleştirilebilmiştir.

Sanayi devrimi tarımın önemini azaltırken aynı zamanda tarıma önemli katkılar da sağlamıştır. Sanayi devrimiyle birlikte tarım daha modern bir şekilde yapılabilir hale gelmiştir. Bu sayede tarımcılar tek bir alanda kendilerini yetiştirmişler ve uzmanlaşmışlardır. Böylelikle daha verimli ve kaliteli ürünler yetiştirmek mümkün olmuştur. Bu aşamada tarım iklim, yeryüzü şekilleri gibi, tarımı etkileyen bağımlılıklarından da kurtulmuştur.

1.1.3 Tarımın İşlevleri

Tarımın işlevleri, insanlar için hayati bir niteliktedir. Tüm sektörler ekonomi için önemlidir. Ancak tarım, insanların yaşamlarını sürdürmek için gereklidir. Sanayi, hizmet gibi diğer sektörler olmadan çok uzun zaman önce tarım vardı. Çünkü tarım, sadece ticari bir faaliyet değil, aynı zamanda yaşamsal bir zorunluluktur.

Bu başlık altında tarımın işlevlerinden kısaca bahsedilecek ve böylece tarımın, insan ve ekonomi için önemine daha iyi vurgu yapılmaya çalışılacaktır.

1.1.3.1 İnsanların Besin Açısından Gereksinmelerini Sağlama

Tarımın öncelikli olarak yerine getirmesi gereken en önemli işlevi, insanların temel besin ihtiyacını karşılamasıdır. Dünya nüfusundaki artış, bu işlevi daha da önemli bir konuma getirmiştir.

İktisat tarihinde iki önemli reform bulunmaktadır, ilki “tarım” diğeri ise “sanayi” reformudur. İnsanların fizyolojik ihtiyaçlarından dolayı gerçekleştirdiği ilk iktisadi faaliyet, tarım olmuştur. Bundan kaynaklı, tarım reformu daha önce gerçekleşmiştir (Alyu 2009:3). Yaşamın sürekliliğini sağlamak için tarımın, besinsel ihtiyaçları karşılama işlevini yerine getirmesi beklenir.

Tarımın her zaman önemini koruyacak olan tek işlevi temel gıda ihtiyaçlarını sağlamasıdır. Diğer işlevleri ekonomik kalkınma için gerekli olsa da, canlı yaşamı için tarım, olması gereken tek sektördür.

1.1.3.2 Endüstriyel Sektöre Hammadde Üretmek

Bir ülkenin kalkınması için endüstrinin muhakkak geliştirilmesi gerekir. Ancak bugün sanayileşmiş pek çok ülkeye baktığımızda, gelişmelerinin temelinde başarılı bir tarım sektörünün yer aldığını görürüz.

Tarımın hayati bir fonksiyona sahip olmasını sağlayan ikinci işlev, endüstriye hammadde kaynağı oluşturmalarıdır. Günümüzde ekonomik kalkınma, zorunlu bir ihtiyaç haline gelmiştir, dolayısıyla tarım, zorunlu olarak geliştirilmesi gereken bir sektör olmuştur (Alyu 2009:4). Nasıl endüstri olmadan ekonomik kalkınma gerçekleştirilmezse, tarım olmadan da endüstri gerçekleştirilemez. Bu bakımdan tarım, hem hayati hem de ekonomik olarak önemli bir nitelik kazanmıştır.

1.1.3.3 Toplumun Sağlığını Ve Ruhsal Dengesini Sağlama

Günümüzde pek çok ülke açlık probleminden acı çekmektedir. Daha çok Üçüncü Dünya ülkelerinde görülen bu problem kıtlık, savaş ya da doğal felaketlerden doğduğu kadar uygulamak zorunda kaldıkları politikalardan dolayı hayvancılık gibi diğer alanlara ağırlık vermelerinden de kaynaklanmaktadır.

İnsanların temel ihtiyaçları karşılanmadığında, hem beden hem de ruh sağlıklarını kaybederler. Bu durum sadece bireyin dengesini değil aynı zamanda toplumun ve ekonominin dengesinin bozulması demektir. Çünkü insanlar fiziki olarak yeterli güce sahip olduklarında topluma ve ekonomiye can verebilirler. İnsanlarda bu fiziksel gücü, tarımsal ürünlerden elde etmektedirler.

1.1.3.4 Kalkınmanın Finansmanını Sağlama

Sanayi, iktisadi kalkınma için geliştirilmesi gereken bir sektördür. Sanayinin gelişimi için gerekli altyapının da muhakkak sağlanmış olması gerekir. Tam bu noktada tarım, sanayinin en büyük destekçisi ve finansmanı olmaktadır. Tarım, sanayi için gerekli olan hammadde, ara malı, işgücü gibi ihtiyaçları sağlamakta ve aynı zamanda sanayi alanında talep yaratmaktadır.

Özellikle az gelişmiş ülkelerde hâkim sektör olan tarım, iktisadi kalkınma için gerekli altyapının gerçekleştirilmesinde gerekli finansmanı sağlamaktadır. Çünkü nüfusun çoğunluğunu oluşturanlar tarım sektöründe çalışmaktadır (Alyu,2009:16). Aynı zamanda iktisadi kalkınmanın finansmanında tarımsal tasarrufların payı önemlidir. Ancak tarımsal tasarruflar modern teknikler kullanılarak tarım yapılan gelişmiş ülkelerde mümkün olmaktadır. Yine de az gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerde ayırım yapmaksızın şunu söyleyebiliriz ki, sanayileşmek için tarımsal altyapı oluşturmak gerekir. Aksi takdirde iktisadi kalkınma mümkün olmamaktadır.

1.1.3.5 Tarım Dışı Sektörlere İşgücü Katkısı

Gelişmiş ülkelerin pek çoğunun deneyimlerine baktığımız zaman, gelişmelerinin hız kazanmasındaki en büyük etmenin tarımda çalışan nüfusun başta sanayi olmak üzere diğer sektörlerle kaymasındandır. Ucuz işgücünü tarım sektöründen sağlayan sanayi ve hizmet sektörü sermayelerini daha hızlı bir şekilde

biriktirebilmişlerdir (Doğan 2009:381). Bugün genç nüfus sayısındaki azalmanın arkasındaki endişenin en büyük sebebi işgücü sayısındaki azalmadır. Ülkeler bu durumun önüne geçebilmek için nüfus politikaları geliştirme yoluna gitmektedirler.

Tarım sektöründeki bu verimli işgücünün daha verimli sektörlerde kullanılması iktisadi kalkınma için önemlidir. Çünkü toprak miktarının sabit olmasından dolayı tarım sektöründe azalan verimler yasağı geçerlidir ve bu alanda çalışanların artmasıyla verimlilik düşmektedir. Bu durumda da fazla işgücünün sanayi gibi daha verimli alanlarda kullanılması hem bu sektörlerin gelişimi hem de ülke ekonomisinin kalkınıp büyümesi için büyük avantajlar sağlamaktadır.

1.2 Tarım Politikaları

Tarım Politikası, tarım ürünlerinin arzı ile talebi arasındaki dengesizlikleri gidermek amacı ile uygulanan politikalarlardır. Tarım ürünleri piyasaları oldukça değişken bir yapı sergilemektedir. Bu yüzden ülkeler tarım piyasalarına müdahale etmek durumunda kalmaktadırlar. Böylece tarımın milli ekonomiye girmesini sağlamaya çalışmaktadırlar. Ayrıca uygulanan politikalarla geleneksel üretim biçimini modern üretim biçimine dönüştürmeyi amaçlamaktadırlar. Böylece tarımsal üretimin verimliliğini arttırmayı planlamaktadırlar.

Her ülke kendine uygun tarım politikaları benimsemiştir. Ancak tarımla ilgili evrensel sorunlar her ülkede benzer olmuştur ve dolayısıyla geliştirilen politikalar da birbirine benzer olmuştur. Bu doğrultuda baktığımızda, tarıma yönelik politikalar üç amaç doğrultusunda geliştirilmiştir. Birinci amaç, gıda maddelerinin hayati öneminden dolayı, bu ürünlerin ülke içi talebi karşılayacak düzeyde olmasına, böylece dışa bağımlılıktan kurtulmak için verimliliği arttırmaya yöneliktir. İkinci amaç, tarımdaki kişi başına gelirin tarım dışı kesimin çok altında olmasına ve gerekli önlemler alınmazsa daha da kötüleşeceği olasılığına karşı önlemler almaktır. Üçüncü amaç ise, tarımdaki fiyat ve gelir istikrarsızlığını azaltmaktır (Kazgan 2003:336). Dünya, tarımın ekonomideki yerinin farkına vardıkdan sonra bu alanda uygulanan politikalar artış göstermiştir.

Özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra, dünyanın açlık tehlikesiyle karşı karşıya kalması tarım alanında politikalar üretilmesi gerektiğini daha açık göstermiştir. Bu durum sadece savaşı kaybedenlerin değil aynı zamanda savaşı

kazananların da ortak sorunu olmuştur. Nitekim savaşa katılmayan birçok ülke açlık sorunu ile karşı karşıya kalmıştır. Dünyada yaşanan bu olumsuzluklar tarımın öneminin anlaşılmasının en büyük nedenlerinden olmuştur.

Savaşa girmemesine rağmen Türkiye’de, dünyada yaşananlardan etkilenen ülkelerdendi. Genç bir ülke olan Türkiye, ekonomik açıdan tarım ağırlıktaydı. Ancak tarım ilkel biçimlerde yapılmaktaydı. Ekonomik açıdan oldukça gerilerde olan Türkiye, ilk zamanlar belirli bir süre dışa kapalı bir politika izlemiştir. Devletçilik politikası benimseyen Türkiye ilerleyen yıllarda aşırı korumacı bu tutumunda esneklik göstermeye başlayacaktır. Zira ülke içinde ve dışında yaşanan gelişmeler politika değişikliğini gerekli kılacaktır.

1.2.1 Devletin Tarıma Müdahaleleri (Dolaylı Destekleme)

Devlet tarıma fiyatlarda herhangi bir değişiklik yapmadan müdahale edebilir. Bu politikalar genelde üretici grubu teşvik etmeye yönelik politikalardır. Ancak devletin, piyasaya müdahale etmeden önce sorunu çok iyi anlaması gerekir ve ona göre politikalar geliştirmelidir. Aksi durumda yanlış yapılan bir müdahale istenmeyen sonuçlar üretebilir. Bu başlık altında tarımla ilgili sorunlara yönelik devletin geliştirdiği politikalarla, tarım piyasasına ne şekilde müdahale ettiği anlatılmaya çalışılacaktır.

1.2.1.1 Tarımcıların Gelir Düzeylerini Yükseltmek

Tarımcıların kişi başına düşen geliri, diğer sektörlerle kıyaslandığında oldukça düşüktür. Bu durumun nedeni olarak tarım sektöründe çalışanların fazla olması ya da tarımsal verimliliğin gelişen teknoloji ile artış göstermesini ileri sürebiliriz (Kazgan 2003:353). Ancak verimlilik artışı ve istihdam diğer üretim alanlarında olduğu gibi tarımda da istenen bir durumdur. İstenmeyen durum ise verimliliği artırırken gelir düzeyini belli bir seviyede tutabilmektir.

Her sektörde gelir önemli bir teşvik edicidir. Gelir düzeyi ne kadar yüksek olursa o alana yönelmelerde o kadar fazla olacaktır. Bu durum tarım sektörü için de geçerli bir durumdur. Uzun zaman önce sadece kendi ihtiyaçlarını karşılamak için üretim yapan tarımcılar, bu sektörün gelir getirmeye başlamasıyla beraber, daha fazla üretme çabası içine girmişlerdir.

Tarım sektöründeki gelir düşüklüğünün iyileştirilmesi için öncelikle sorunun nedeninin doğru anlaşılması gereklidir. Aksi takdirde yanlış yapılan bir müdahale farklı sorunlara yol açabilir. Müdahale etmek için devlet farklı araçlar kullanmaktadır. Gelir düzeyini yükseltmek amacıyla kullanılan araçlar, bu başlık altında anlatılacaktır.

1.2.1.1.1 Üretim Alanlarının Sınırlandırılması

Eğer ki gelir düşüklüğünün sebebi üretilen ürünlerin fiyatlarının düşük olmasından kaynaklanıyor ise, böyle bir durumda arz fazlalığından söz etmek mümkündür. Bu durumda yapılması gereken arz artış hızını azaltmaktır. Uygulamada bu durum pek istenilen bir durum değildir. Dolayısıyla teorik olarak doğru olsa da uygulamada geçerli olması mümkün görünmemektedir.

Arz artış hızını azaltmak için, verimliliği azaltma yolu benimsenerek, teknoloji sınırlandırma yoluna gidilir. Ancak ülkenin teknolojik anlamda geride kalınması istenilen bir durum değildir. Bu yüzden ekilen alanlarda sınırlandırılmaya gidilir. Bu durumda çiftçilerden arazilerini ekmeme karşılığı devlet bir miktar tazminat ödemek durumunda kalacaktır. Ancak sınırlandırılacak arazi seçilirken verimliliği düşük ve kalite olarak düşük ürünler veren alanların seçilmesine dikkat edilmelidir (Dinler 1996:252). Üretici grup olan çiftçiler, her zaman en fazla üretimi yapmak isterler, dolayısıyla bu yolla gelir seviyesini artırmanın uygulaması çok zordur.

1.2.1.1.2 Ucuz Girdi Temini

Tarım sektöründeki gelir düşüklüğünün nedeni, üretilen ürünlerin maliyetindeki yükseklikten dolayı ise, yani girdi fiyatlarının yüksekliğinden dolayı çiftçiler kar elde edemiyor ya da çok az elde ediyorsa o zaman devletin ekonomiye belli araçlarla müdahale etmesi gerekir.

Devlet bu durumda tarım sektörüne ucuz girdi temininde bulunması gerekir. Gübre, damızlık, teknoloji gibi üretimde kullanılan girdilerin fiyatlarının düşürülmesiyle, tarım sektörü çalışanlarının gelir düzeyleri yükselecektir.

1.2.1.1.3 Tarımcıların Örgütlenmesini Sağlama

Tarımcılar alıcılar karşısında güçlü olmamalarından dolayı, ürünlerin düşük fiyatlarda satılmasına razı olmaktadır. Bu yüzden tarımla ilgili işletmelerin bir çatı altında örgütlenmelerini teşvik edici politikalar üretilmelidir. Böylece, alıcılar karşısında daha güçlü duracaklar ve ürettikleri ürünleri daha yüksek fiyatlardan satarak daha fazla gelir elde etmeleri mümkün olacaktır.

1.2.1.1.4 Vergi, Resim, Harçlardan Muafiyet

Tarım sektöründen alınan vergi, resim harç tarımcıların gelirlerinin azalmasına neden olabilmektedir. Bu durumda gelirleri azalan tarımcılar üretme konusunda daha az istekli olabilmektedirler.

Tarım sektörü bir takım vergilerden muaf tutularak, tarımcıların gelirleri yükselebilir. Ayrıca ithal edilen tarım ürünleri üzerinden gümrük vergisi alınarak, ülkeye girişi engellene bilinir. Böylelikle ülke içerisindeki fiyatların düşüşü engellenerek tarımcıların gelir düzeyi desteklenir (Dinler 1996:252).

1.2.1.2 Üretimi Yönlendirmek

Eğer bir ülke iç veya dış talebe yönelik olarak bir alanda üretimi artırmak istiyorsa, o alanda teşvik edici politikalar üretmek durumundadır. Örneğin; tarım alanında yapılmak istenen teşvik, vergiden muaf tutularak, ucuz girdi temin ederek, düşük faizli kredi sağlayarak gerçekleştirilebilir. Böylelikle devlet üretimi istediği alanda artırmayı sağlamış olur.

1.2.1.3 Yeni Teknolojilerin Uygulanmasını Sağlamak

Yeni teknolojilerin benimsenmesini sağlamak için öncelikle üreticilerin gelir düzeylerini iyileştirmek gerekir. Ancak genellikle tarım sektöründeki üreticilerin gelir düzeyleri düşüktür. Özellikle de gelişmekte olan ülkelerde gelir düzeyleri dengesizlik göstermekte ve oldukça düşük seviyededir. Dolayısıyla yeni bir teknolojinin benimsenmesi gelir düzeyine oldukça bağımlılık göstermektedir. Çünkü teknoloji aynı zamanda üretim maliyeti oluşturmaktadır. Pek çok üretici geçimlerini sağlamak amacıyla üretim yapmakta ve böyle bir maliyeti karşılamakta zorlanmaktadır.

Devlet küçük üreticilere teknolojiyi benimsemeleri amacıyla, gerekli altyapıyı sağlamak için destekleme müdahaleleri yapmaktadır. Daha çok verimliliği artırmaya yönelik bu politikalarla, teknoloji üreticilere tanıtılmakta, üreticilerin teknolojiye ulaşmasında kolaylıklar sağlamaktadır. Böylelikle, üreticilerin geleneksel yöntemleri terk etmelerini ve küçük üreticilerin sadece geçimlerini sağlayacak düzeyde değil daha fazla üretim yapmalarını sağlayarak ülke ekonomisine faydaları artırılmaktadır.

1.2.1.4 Fiyat istikrarını Sağlamak

Tarım ürünlerinde sık sık fiyatlarda dalgalanmaların meydana gelmesi istenilen bir durum değildir. Aslında genel anlamda fiyat dalgalanmaları ekonominin istikrarı bakımından istenilen bir durum değildir. Bu yüzden bu olumsuzluğun önüne geçmek için bir takım önlemler alınması gerekmektedir.

Devlet böyle bir durumda, stoklama politikası uygulamaktadır. Buna göre, ürün fazla olduğu zaman piyasaya alıcı olarak girmekte, ürün fazlasını satın alarak stok etmekte ve üretim azaldığı zamanda piyasaya sürmektedir (Dinler 1996:253). Böylece yıl içerisinde ürün fiyatlarının aşırı artışlarının önüne geçilmektedir.

1.2.2 Devletin Tarımsal Ürün Fiyatlarına Doğrudan Müdahalesi

Devlet, ürün fiyatlarına dolaylı olarak müdahale edebildiği gibi doğrudan da müdahale edebilmektedir. Bunu iki şekilde gerçekleştirmektedir. Birincisi, tarımsal ürünlerin fiyatlarını yükseltmek amaçlı, devletin destekleme fiyatı politikasıyla fiyatlara doğrudan müdahale şeklindedir. İkincisi ise, mali yardım politikası adı altında, devletin belirli bir fiyat belirleyerek, piyasa fiyatıyla belirlenen fiyat arasındaki farkı üreticiye yardım olarak vererek gerçekleştirdiği politikadır.

1.2.2.1 Destekleme Fiyatı Politikası

Devlet, fiyat istikrarını sağlamak ve üreticiyi korumak amacıyla fiyatların belirli bir düzeyin altına düşmemesini garanti etmektedir. Belirlenen bu fiyata “taban fiyatı” denir. Devletin, belirlemiş olduğu bu fiyatların altına düşmemek için piyasaya alıcı olarak girmesi ve ürünün bir kısmını satın alması gerekmektedir (Dinler 1996:254). Böylelikle fiyatların belli bir düzeyde kalması sağlanmakta ve üreticilerin gelir düzeyleri korunmaktadır.

Tarım sektöründe, uygulanan destekleme politikalarıyla ulaşılmak istenilen amaçlar şunlardır (Olalı ve Duymaz 1987:114-115);

- Gelir dağılımındaki dengesizlikleri kısmen de olsa gidermek,
- Ürün bazında arz-talep dengesizliklerini gidermek,
- Ürün kalitesini yükseltmek,
- Tarımcılara yeterli ve istikrarlı bir gelir sağlamak,
- Ekonomik gelişmeye katkıda bulunmak gibi nedenlerle başvurulan politiklardır.

1.2.2.2 Mali Yardım Politikası

Destekleme fiyat Politikasında olduğu gibi devlet, mali yardım politikasında da belirli bir fiyat belirlemektedir. Ancak bu fiyattan alım yapmamakta bunun yerine piyasa fiyatından alışveriş yapmayı serbest bırakmaktadır (Herekmen 1969:18). Eğer fiyatı belirlenen ürünün, belirlenen fiyat altında satışı gerçekleşirse, devlet belirlediği fiyat ile piyasa fiyatı arasındaki farkı üreticiye yardım amaçlı öder (Dinler 1996:255). Böylelikle devlet hem üreticiyi hem de tüketiciyi korumaktadır.

1.3 Tarımda Makineleşme

Tarımsal makineler üretimin her aşamasında kullanılmaktadırlar. Tarım alanında makinelerin kullanılmaya başlamasıyla verimlilikte büyük artışlar yaşanmıştır. Bu açıdan makineleşme ile birlikte tarımda büyük gelişmeler sağlanmıştır.

Tarımda makineleşmenin gerçekleşmesiyle, üretim ve işin kalitesi artmış, maliyet düşmüş ve yapılan işin süresi azalmış, tarım nüfusunun sosyo-ekonomik yönü önemli derecede gelişmiştir (Yıldız 2014:3). Tarım alanında önemli bir güç kazandıran makinelere bu başlık altında değinmekte fayda olacaktır.

1.3.1 Tarımda Makineleşmenin Kısa Tarihçesi

İlk insanlardan bu yana beslenmek en önemli sorunu teşkil etmiş ve buna bağlı olarak insanlar temel besin ihtiyaçlarını karşılamak için birçok aşamadan geçmişlerdir. İlk başta insanlar avlanarak ya da toplayarak bu tür ihtiyaçlarını karşılarlarken, yerleşik hayata geçilmesiyle ve nüfus artışıyla besin ihtiyaçlarına olan

talep artış göstermiştir. Bu durumun sonucu olarak insanlar artan besin ihtiyaçlarını karşılamak için üretme yoluna gideceklerdir.

Tarımda, ilk zamanlar tek bir insanın kullanacağı el aletleri kullanılmıştır. Tarımda kullanılan ilk makine ise pulluktur. Pulluk 1720 yılından itibaren İngiltere’de kullanılmaya başlanmış, 1837 yılında John Deere’in demir pulluğu bulması ve Amerikalı tarımcılara tanıtmasıyla Amerika’da kullanılmaya başlanmıştır. 1840 yılında da Amerikalılar tarafından orak makinası piyasaya sürülmüştür. Bu makineleri de sırayla biçer-bağlar, biçer-döver izleyerek, piyasaya çıkmışlardır (Dinler 1996:174). İlk başta insanlar bu makineleri kabullenip, kullanmakta zorluklar yaşamışlardır. Çünkü makinelerin ürünlerine zarar verdiklerine, toprağı zehirlediklerine inanmışlardır. Makinelerin piyasaya çıkıp tarımda kullanılmaya başlamasıyla beraber insanlar, makinelerin tarımdaki kolaylıklarının farkına varmışlar ve yabancılık duydukları bu makineleri benimsemişlerdir.

Makineleşmenin asıl yaygınlaşması traktörün ortaya çıkmasıyla yaşanmıştır. Bu yeniliğı de yine Amerika gerçekleştirmiştir.1905 yılında ilk traktör piyasaya çıkmıştır.

Avrupa’da traktörlerin tarıma girmesi güç olmuştur ve sadece büyük işletmeler tarafından kullanılmıştır. Amerika’da 1935 yılında yaklaşık 1 milyon traktör varken, 1955 yılına gelindiğinde 5 milyona ulaşmıştır. Aynı şekilde Rusya’da 1930’lu yılların sonunda hiç traktör yok iken, 1964 yılında 1,5 milyon traktör vardı. Yine Fransa’da da 1939 yılında 300 bin traktör var iken 1960 yılında 650 bin traktör sayısına ulaşmıştır (Dinler 1996:174-175). Türkiye’de ise 1936 yılında yapılan ilk resmi sayımda traktör sayısı 1.308 olarak belirlenmiştir. 1949 yılında Marshall Yardımlarının etkisiyle 11.729 olan traktör sayısı 1952 yılında 31.143’e yükselmiştir (<http://www.turkaytarim.com.tr>). Makineleşmeye ilk başta ayak uydurmakta zorluk yaşanmış olmasına rağmen daha sonra rakamlara bakarak da söyleyebiliriz ki tarımda makine kullanımı yaygınlaşmıştır.

Günümüzde ise tarımın her aşamasında makineler kullanılmaktadır. Makinesiz tarım yapmak imkânsız hale gelmiştir. Büyük işletmelerden, küçük çiftçilere kadar herkesin makinelerle üretim yaptığına şahit olmaktadır. Daha çok

ürün elde etmenin yollarını arayan ekonomiler, bugün teknolojinin de gelişmesiyle tarımda makineleşmeyi çok üst safhalara getirmişlerdir.

1.3.2 Tarımda Makine Kullanmanın Zorlukları

Tarımda makine kullanımının birçok zorlukları vardır. Genelde teknik olarak yaşanan güçlükler endüstriyel faaliyetlerle kıyaslandığında daha zordur. Tarımda vakit önemlidir. Tarımda, kullanılan makinenin tamir edilene kadar geçen süreçte ürünün zarar görmesi muhtemeldir.

Aynı zamanda geleneksel yollarla tarım faaliyetlerini gerçekleştiren tarımcıların makine ile ilgili teknik anlamda bir bilgiye sahip olmamaları da büyük sorun teşkil etmektedir.

Az gelişmiş ülkelerin pek çoğunda tarımda kullanılan makineler, dışarıdan ithal edilmektedir. Makinelerde herhangi bir problem ortaya çıktığında gerekli görülen yedek parçalar ve teknik servise oldukça uzak kalmaktadırlar. Bu geçen zaman içerisinde ürünler yine zarar görmektedirler.

1.3.3 Tarımda Makineleşmenin Faydaları

Tarımda makineleşme ile birlikte önemli avantajlar elde edilmiştir. Bu avantajların sağladığı kolaylıklar, makineleşmenin faydaları başlığı altında anlatılmaya çalışılacaktır.

1.3.3.1 Makineleşme İnsan Gücünden Tasarruf Sağlar

Tarımda makineleşme ile birlikte güç artık insan değil, makine olmuştur. Böylelikle insan tarımda sadece makineleri kullananlar haline gelmiştir (Yıldız 2014:11). Makinelerden önce tarımın her aşamasında insan emeği kullanılmaktaydı. Tarımda üretimin herhangi bir aşamasında kullanılan birden fazla insanın yaptığını artık tek bir makine yapar hale gelmiştir. Böylelikle makineleşme ile birlikte insan emeğinden önemli miktarda tasarruf sağlamıştır.

1.3.3.2 Makineleşme Var Olan Engellerin Bir Kısımını Ortadan Kaldırır

Tarımda makine kullanılmadan önce, tarımla uğraşan insanlar birçok zorlukla karşılaşmaktaydılar. Daha çok iklimsel ve yeryüzüne bağlı olarak gerçekleşen bu zorluklar tarımcılar için başa çıkılması zor işlerdi. Ancak tarımda makineleşmenin gerçekleşmesiyle birlikte doğa koşullarına bağlı olarak ortaya çıkan bu zorlukların üstesinden gelinmiştir.

İlk traktörlerin ortaya çıkmasıyla, daha fazla toprak tarım amaçlı kullanılmaya başlanmıştır. Böylelikle geçimlik üretim yapan tarımcılar, daha fazla ürün elde ederek piyasa için üretim yapmaya başlamışlardır.

1.3.3.3 Makineleşme Tarımdaki Bir Takım Zor İşlerden Kurtarır

Tarımda sadece insan emeğinden ve hayvan gücünden yararlanılarak yapılan üretim, birçok işi güç hale getiriyordu. Örneğin; toprağın sürülmesi gibi günümüzde traktörle çok kolay ve çok kısa sürede gerçekleştirilen bir işi yapmak, makineleşmeden önce çok zordu ve çok uzun zaman alıyordu.

1.3.3.4 Makineleşme İle Tarımda Kullanılan Hayvanlar İçin Ayrılan Toprakların Serbest Kalması

Makineleşmenin başlamasıyla birlikte çok miktarda kullanılmayan, hayvanların otlaması için kullanılan topraklar tarım için kullanılmaya başlamıştır. Bu hayvancılık için olumsuz bir durum gibi görünse de, topraklara ekilen birçok ürünün hayvan yemi olarak kullanılması ile hayvanların verimlilikleri yükselmiştir. Böylece topraklar daha verimli bir şekilde kullanılmıştır.

1.3.3.5 Makineleşme İle Toprağın Verimliliği Artar

Makine ile iyi bir şekilde sürülmüş toprak daha iyi verim sağlar. Ayrıca daha az işgücü kullanılır, iklime olan bağımlılık azalır, maliyet düşer, yıllık ekim sayısı artırılır. Sonuç itibariyle, toprağın verimliliğinde önemli artışlar sağlanır.

Uzun yıllar kullanılan toprakların verimlilik değerleri düşmektedir. Makine ile toprakların ekim ve sürme gibi işlevleri daha profesyonel bir şekilde yapılmaktadır. Böylelikle toprak daha az yıpranmaktadır. Ayrıca makine ile yapılan tarımla, hayvan ve insan gücüyle yapılan tarım kıyaslandığında önemli verimlilik

farkı ortaya çıkmaktadır. Makine ile daha fazla toprak daha az zamanda işlenirken, aynı zamanda yıl içerisinde aynı topraktan birden fazla ürün alınır hale gelmektedir. Dolayısıyla makine hem daha fazla toprağı tarıma açmakta hem de topraktan elde edilen üretimi artırmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

1950 ÖNCESİ TÜRKİYE'DE TARIMIN YERİ VE TARIM POLİTİKALARINA YANSIMALARI

Genç cumhuriyet ilk yıllarında sanayisi oluşmamış, nüfusunun büyük bir kısmı tarımla uğraşan ve kendi ihtiyaçlarını zor karşılayan bir ülkeydi. Bu durum devletin izleyeceği politikalara yansyacaktı. Bağımsızlığını yeni kazanmış bir ülkenin öncelikli hedefi bağımlılıklarından kurtulmaktı. Atatürk izlediği politikalarla bu niyetini açıkça göstermekteydi. Çünkü Atatürk, siyasi başarının yeterli olmadığını bunu sürdürmek için ekonomik başarının da olması gerektiğinin farkındaydı.

Türkiye hem iklim yapısı hem de toprak çeşitliliğinden dolayı birçok ürünü yetiştirmeye uygun bir coğrafyadadır. Ayrıca yüzyıllardır önemli ticaretlerin yapıldığı önemli bir bölgede yer almaktadır. Bu yüzden, bu toprakların üzerinde yaşamak birçok sorumluluğu yerine getirmeyi gerektirmekteydi. Bundan dolayı baştaki siyasetler bu durumun farkında olarak çeşitli politikalar üretmişlerdir.

Bu bölümde Cumhuriyetin kuruluşundan 1950 yılına kadar geçen süreçte, Türkiye ekonomisinde tarımın önemini ve bu önem kapsamında üretilen tarım politikaları anlatılacaktır.

2.1 1923-1950 Yılları Arası Tarımın Önemi

Osmanlı İmparatorluğu'ndan bu yana tarım, ekonominin yapı taşı olmuştur. Genç Cumhuriyet, kuruluş yıllarında Osmanlı'dan miras kalanlarla ülke ekonomisini idare etmek durumunda kalmıştı. Dolayısıyla tarım, ekonominin en önemli yapısı olmaya 1923-1950 yıllarında da devam etmiştir.

Cumhuriyet'in ilk kurulduğu yıllarda köylü nüfus ağırlıktaydı. Dolayısıyla bu dönemde köylülere yönelik politikalar ağır basmıştı. Tarımsal üretimi artırmak amacıyla teşvikler yapılmış, vergiler kaldırılmış ve devlet tarımın finansmanını sağlama görevini kendine vazife saymıştır (Goral 2013:6).

1923-1950 tarih aralığında, ülke içindeki siyasi ve toplumsal yapı; ülke dışındaki krizler, anlaşmalar, siyasi gelişmeler tarımın önemini artırma yönünde gerçekleşmiştir. Dünya'yı ekonomik bir bunalıma sürükleyen 1929 krizi, Lozan

Antlaşması'nın hükümlerinin uygulanışının bu yıllar arasında gerçekleşmesi, Osmanlı'dan kalan borçların ödenme tarihinin 1929 yılına denk gelmesi ülkeyi zor duruma sürüklemiştir. Yine bu yıllarda, İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermiş ve dünyada açlık sorunu ortaya çıkmıştır. Bu dönemde çare olarak Truman Doktrini ve Marshall Planı yayınlanmış, böylelikle savaşın olumsuz etkilerinden kurtulmak istenmiştir. İşte tüm bu yaşanan olumsuzluklar, Türkiye ekonomisini de olumsuz etkilemiş ve ülke bu olumsuzluklardan kendini korumak için en iyi yaptığı işe, yani tarıma yönelmiştir.

2.2 1923-1950 Yılları Arası Ekonomik Durum

Bir ülkenin ekonomisini analiz etmek için en iyi göstergeler, ülkenin nüfusunun yıllık artış hızı, GSMH, ihracat ve ithalat miktarları, sektörlerin GSMH içindeki oranlarıdır. Bu oranlara bakarak ülke ekonomisinin gelişme düzeyi hakkında yorum yapmak mümkündür.

1923-1950 yılları aralığında, Türkiye'nin GSMH içerisindeki sektörlerin paylarına bakacak olursak; tarımın ağırlığı en yüksektir. Ülkenin ilk yıllarında tarım ağırlıklı ekonomiye sahip olduğunu, sanayinin oldukça gerilerde kaldığını söylemek mümkündür. Kuruluş yıllarında olduğunu ve savaştan sonra emeğin topraklarına geri döndüğünü düşündüğümüzde ise tarımın ağırlığının yüksek olması olağandır. Ancak ilerleyen zamanlarda uygulanan politikaların etkisiyle tarımdan sanayiye yöneliş olmuştur. Bu oranlar 1940'lı yılların sonuna gelindiğinde, tarımın payı gerilerken, sanayinin payı yükselmiştir. Savaş yılları ve ekonomik bunalımın yaşandığı yılları istisna tutarsak, hem tarım hem de sanayi alanında önemli gelişmeler kaydedilmiştir.

Üretim alanındaki olumlu gelişmelere rağmen Genç Türkiye, 1929 yılına kadar dış ticaret alanında yeni düzenlemelere gidememiştir. Dış ticareti düzenleme yetkisini kısıtlayan Lozan Antlaşması'nın süresinin 1929 yılında sona ermesiyle bu alanda da düzenlemeler yapılabilmektedir.

Tablo 1: Seçilmiş Yıllara Göre Dış Ticaret Göstergeleri

Yıl	Dış Ticaret Dengesi (Milyon\$)	İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)	Dış Ticaret Hacmi (Milyon\$)
1923	-36,1	58,5	137,7
1925	-26,3	82,1	231,7
1929	-48,7	60,6	198,4
1930	1,8	102,6	140,9
1940	30,9	161,7	130,9
1945	71,3	173,5	265,2
1950	-22,2	92,2	549,1

Kaynak: TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923-2012

1929 yılında çıkarılan yasayla yerli üretim dış rekabete karşı korunmak istenmiştir. Böylelikle yerli üretim artırılmak istenmiştir. Nitekim Türkiye, ilk kez 1930 yılında dış fazla vermeyi başarmıştır.

Tablo 1'e bakıldığında ekonominin genel dış ticareti hakkında şu yorumları yapmak mümkündür. 1929 yılında Dünya Ekonomik Bunalımı'nın etkisiyle dış ticaret hacminde önemli daralmalar olmuştur. Dış ticaret açığı artarken, ihracatın ithalatı karşılama oranında düşüş yaşanmıştır. Yine de ekonominin korumacı politikalarının etkisiyle ihracat, ithalatın %60'lık kısmını karşılayabilmıştır. 1929 yılında dış ticaret açığı verilmesinin en büyük sebebi, ülkenin ticaret yaptığı ülkelerin krizin etkisiyle alımlarını kısıtlamasıdır.

1923-1932 yılları arasında liberal politikalar benimseyen Genç Cumhuriyet, İkinci Dünya Savaşı'nın ortaya çıktığı 1939 yılında devletçi politikalara yönelmiştir (Şener 2004:75). Buna göre devletçilik politikasının, dış ticaret alanında mümkün olduğunca dış açıktan kaçınmak olmuştur. Bu nedenle dış ticaret, ikili anlaşmalarla yürütülmüştür. Dış satım karşılığında, dış alım yapılması şeklinde yürütülen dış ticaret politikalarıyla dış ticaret savaş dönemi boyunca önemli ölçüde sınırlandırılmıştır (Kepenek ve Yentürk 1997:70). İzlenen korumacı politikalar sebebiyle bu dönemde asla dış açık verilmemiştir ve bu dönem dış ticaret yönünden başarılı bir biçimde geçirilmiştir. Tablo1'den de gördüğümüz gibi 1940,1945 yılları dış fazla verilen yıllar olmuştur. 1950 yılında uzun zamandan sonra dış açık

verilmiştir. Bunun nedeni de savaş sonrası izlenen liberal politikalara bağlamak doğru olacaktır.

Her ülkenin ekonomisinde olduğu gibi Türkiye'nin ekonomisinde de nüfus önemli bir etmendir. Nüfusun niteliği, ekonominin gelişmişlik düzeyini göstermede önemli bir kıstastır. Nüfusun eğitim düzeyi, cinsiyet dağılımı, yaş grubu, istihdam edilen alan ekonominin analiz edilmesinde dikkat edilmesi gereken önemli unsurlardır.

Tablo 2: Seçilmiş Yıllara Göre Nüfus

Yıl	Nüfus(Milyon)	Toplam Yıllık Artış Oranı(Binde Olarak)	Kent Yıllık Artış Oranı(Binde Olarak)	Kır Yıllık Artış Oranı (Binde Olarak)
1927	13,6	-----	-----	-----
1935	16,2	21,10	17,50	25,82
1940	17,8	19,59	26,72	17,35
1945	18,8	10,59	15,10	9,12
1950	20,9	21,73	22,47	21,49

Kaynak: TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923-2012

Cumhuriyet uzun süren bağımsızlık mücadelesi sonucunda kurulmuş bir devlet olarak, ilk yıllarında az sayıda ve yorgun bir nüfus ile yeni bir başlangıç yapmıştır. Nüfusun önemli bir kısmını kırsal bölgelerde yaşayan köylü sınıfı oluşturmaktaydı. Ayrıca nüfus okur-yazarlık oranı son derece düşüktü. Bu durumu 1923 yılında okul başına düşen öğrenci sayısı en iyi şekilde özetlemekteydi. İlkokulda okul başına 70, genel ortaokulda 82, genel lisede 54, mesleki ve teknik okullarda 102 iken yükseköğretim kurumlarında ise sadece 324 kişi eğitim görmekteydi. Diploma alanların sayısı ise 1923 yılında 321 kişiden oluşmaktaydı (TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923-2012). Bu bakımdan ekonomiye nüfusun katkı sağlaması son derece güç görünüyordu.

İlerleyen yıllarda Türkiye, nüfusu artırmaya yönelik bir takım politikalar üretmeye ve uygulamaya başlamıştır. 1920'li yıllarda çocuk düşürmek amacıyla üretilen araç ve gereçlerin dış alımını durdurma, bilerek çocuk düşürmenin yasaklanması gibi bir takım düzenlemeler getirilmiştir. Kırsal kesimde doğumların özendirilmesi amacıyla, en az beş çocuğu olan aileler yol vergisinden muaf

tutulmuştur (Kepenek ve Yentürk 1997:364). Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile Sağlık Bakanlığı'na doğumları özendirme sorumluluğu verilmiştir. Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile altı ve daha fazla çocuk sahibi olan kadınlara madalya ya da para ödülü gibi uygulamalar kabul edilmiştir. Ayrıca 1938 yılında yapılan kanun değişiklikleriyle çocuklara vergi muafiyeti, çok çocuk sahibi olan ailelere toprak tahsisatında öncelik tanınması gibi birçok düzenlemeler yapılmıştır. 1949 yılında çocuk sayısına orantılı olacak şekilde gelir vergisi muafiyeti getirilmiştir (Oktay Ekim 2013-Nisan 2014:39). Tablo 2'ye baktığımızda bu politikaların etkisi görülmektedir. Buna göre; nüfus sayı olarak sürekli artışlar göstermiştir. Yıllık artış oranları ise savaş dönemleri hariç yıllar itibariyle sürekli artışlar göstermiştir.

Tüm bu göstergelere bakarak henüz kurulmuş olan Genç Türkiye'nin ekonomisi hakkında, öncelikli olarak tarım ağırlıklı bir yapı gösterdiğini, liberal politikalar benimsendiği zamanlarda bile korumacı anlayıştan dolayı oldukça dışa kapalı bir ekonomi olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca üretimde belli kriz dönemleri dışında önemli artışlar sergilediğini de eklemekte fayda vardır. Son olarak bahsedilen yıllar içerisinde, kırsal ağırlıklı nüfusa sahip olunmuş bundan dolayı da nüfus tarım alanında çalışan ve eğitim olanaklarından son derece uzak kalmıştır. Bu sebeple nüfus, ekonomik kalkınmaya tarım alanındaki üretimiyle katkı sağlamıştır.

2.3 1923-1950 Yılları Arası Uygulanan Tarım Politikaları

1923-1932 yılları arasında ekonomi politikalarında olduğu gibi, tarım politikalarında da liberal anlayış benimsenmiştir. Bu dönem politikalarına, Türkiye İktisat Kongresi ve 1929 yılında gerçekleşen Dünya Bunalımı şeklini vermiştir (Şener 2004:74). Diğer önemli dönem ise İkinci Dünya Savaşı yılları olmuştur. Bu dönemde de devlet yine tarım politikalarına yönelmiş ve yenilikler yapmıştır.

Bu dönemde yaşanan önemli gelişmeler, tarım politikaları açısından önemli kırılma noktaları olmuştur. Bu bakımdan bu yıllarda uygulanan tarım politikaları, iki dönem halinde anlatılacaktır; birincisi Dünya Ekonomik Bunalımı'nın yaşandığı 1923-1929 yılları arası uygulanan tarım politikaları, ikinci ise savaş yıllarını kapsayan 1929-1950 yılında uygulanan tarım politikaları.

2.3.1 1923-1929 Yılları Arasında Uygulanan Tarım Politikaları

Tarım, Cumhuriyet'in ilk yıllarında üretimin en büyük payını oluşturmaktaydı. Ancak bu durum, tarım sektöründe herhangi bir eksiklik olmadığı anlamına gelmiyordu. Aksine tarım sektörünün çok büyük problemleri bulunmaktaydı. Öncelikli olarak toprak bakımsızdı, tarım alet ve makineleri nerdeyse yoktu, tarım tekniklerinin çok gerisinde üretim yapılmaktaydı. Ek olarak tarım sektörü dışa kapalı, yalnızca ulusal mübadelenin olduğu bir yapı sergilemekteydi (Kılıçbay 1985:71). Türkiye'nin tarım ağırlıklı bir ekonomiye sahip olmasının nedenleri diğer ekonomi alanlarında olan eksikliğindendi.

Bu yıllarda üretilen politikalara, ülkenin savaştan yeni çıkmış olması ve kurulma aşamasında olması son derece etkili olmuştur. Atatürk ülkenin gelişmesi için gerekli potansiyeli tarımda görmüştür. Çünkü bağımsızlık savaşından çıkmış bir ülkenin elinde kalan en sağlam varlıkları, mücadele sonunda kazandıkları toprakları olmuştur. Atatürk tarıma verdiği önemi şu sözlerde destekler niteliktedir (Kumkale 2007:196):

“...Memleketimiz şu iki şeyin memleketidir. Biri çiftçi, diğeri asker. Biz çok iyi çiftçi ve çok iyi asker yetiştiren bir milletiz. İyi çiftçi yetiştirdik, çünkü topraklarımız çoktur. İyi asker yetiştirdik; çünkü o topraklara göz diken düşmanlar fazladır.”

Tüm bu sebeplerden ötürü tarıma yönelen devlet, öncelikli olarak kırsal alana hizmetleri götürmek amaçlı yol, köprü gibi altyapı çalışmalarına önem vermiştir. Daha sonra sosyal ve ekonomik faaliyetlere yönelik olarak tarım alanında hizmetler verilmiştir.

17 Şubat 1926 yılında çıkartılan Medeni Kanunla, toprakta özel mülkiyet hakkı getirilmiş ve üretim, özel mülkiyet üzerine kurulması düzenlenmiştir (Aracı 2010:24). Bu dönemde yapılan en önemli gelişmelerden bir tanesi de, İzmir İktisat Kongre'sidir. Kongre sadece tarım alanında değil diğer alanlarda da birçok yeniliği getirmiştir. İkinci en önemli gelişme ise Aşar Vergisi'nin kaldırılmasıdır.

Bu dönemde devlet, tarımsal üretimi artırmaya yönelik olarak vergi, kredi ve toprak mülkiyeti konusunda önemli düzenlemeler yapmıştır. Tarımdaki verimliliği artırmaya yönelik olarak devlet, teknoloji kullanımını özendirmeye çalışmıştır. Ancak devlet, makineleşme konusunda çok başarılı olamamıştır. 1927 yılında yapılan sayım ile, traktör, çayır makinesi, tırmık, harman makinesi gibi tarım

makinelerinin 15700 dolaylarında olduğu saptanmıştır. Ve bu makinelerin sadece belli bölgelerde toplandığı ortaya çıkmıştır (Kepenek ve Yentürk 1997:36). Aynı zamanda bu dönemde kredi konusunda da önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Bu konudaki en önemli gelişme de 1929 yılında tarım kredi kooperatiflerin kurulmasıdır.

1923-1929 yılında her alanda olduğu gibi, tarım alanında da uygulanan politikalar her zaman bağımsızlık öncelikli gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bu yıllarda, ekonomiye yön veren önemli kararlar ve politikalar üretilmiştir. Bu açıdan bu dönem tarım politikaları açısından da son derece önem arz etmiştir.

2.3.1.1 İzmir İktisat Kongresi

1923 yılının şubat ayında toplanan kongrenin başkanlığını Kazım Karabekir yapmıştır. Açılış konuşmasını Mustafa Kemal'in yaptığı kongrenin iktisat vekilliğini Mahmut Esat yapmıştır (Boratav 2012:45). Bu kongrede alınan kararlar, tam olarak yedi yıl boyunca Türkiye'nin ekonomi politikalarına egemen olmuştur.

Kongrede sadece tarıma yönelik uygulamalara değil, aynı zamanda sanayi ve yabancı sermayeye yön veren uygulamalara da yer verilmiştir. Kongrede yabancı sermaye konusuna, ekonomiye katkılar sağladığı sürece hoşgörü ile bakılmıştır. Mustafa Kemal açılış konuşmasında yabancı sermaye konusunu şu şekilde dile getirmiştir (Karluk 1999:545):

“İktisat sahasında düşünürken ve konuşurken zannolunmasın ki biz yabancı sermayesine hasım bulunuyoruz. Hayır, bizim memleketimiz geniştir. Çok emek ve sermayeye ihtiyacımız vardır. Binaenaleyh kanunlarımıza uymak, saygı göstermek şartıyla yabancı sermayelerine lazım gelen teminatı vermeye her zaman hazırız ve şayanı arzudur ki, yabancı sermayesi bizim emeğimize ve serveti sabitimize katılsın. Bizim için ve onlar için faydalı neticeler versin; fakat eskisi gibi değil!”

Kapitülasyonlar çok uzun zaman önce tanımlanan bir uygulamaydı. Yıllar itibariyle siyasi ya da ekonomik gibi pek çok nedenlerle genişletilmiştir. Osmanlı Devleti'nin güçlü olduğu dönemlerde tanınan bu ayrıcalıklar, coğrafı keşiflerle güçlenen Avrupa'ya karşılık sorun çıkaran uygulamalar haline gelmiştir. Özellikle de Osmanlı'nın son dönemlerinde önemli problemler çıkarmıştır.

İki taraflı sözleşmelerle ortaya konulan bu ayrıcalıkları oluşturan en önemli sözleşme, 1838 yılında Osmanlı-İngiltere arasında imzalanan ticari anlaşmadır.

Tarihte Balta Limanı Anlaşması olarak yerini alan bu metin ile daha önce İngiltere'ye tanınan ayrıcalıkların ebediyen geçerliliği tasdik edilmiştir. Ayrıca başka ülkelere verilen ve verilecek olan tüm ayrıcalıkların İngiltere'ye de verileceği kabul edilmiştir (Durhan 2002;87). Dolayısıyla kapitülasyon adı altındaki bu ayrıcalıklar, ekonomik bağımsızlığı ve ilerleyen yıllarda siyasi bağımsızlığın çöküşünü hızlandıran uygulamalardan başka bir şey değildi. Bu noktada ayırımına varılması gereken konu yabancı sermaye ile ekonomik bağımsızlık arasındaki ince çizgidir.

Mustafa Kemal, geçmişteki tüm acı tecrübelerle rağmen asla yabancı sermayeye önyargılı davranmamış, aksine ülke kalkınması için ihtiyaç duyulan emek ve sermayenin, yabancı sermayeyle karşılanabileceğine konuşmalarında hep yer vermiştir. Ancak eskiye dayanarak, belirli yasalar çerçevesinde izin verilmesi gerektiğinin de altını çizmiştir.

Sanayi alanında 24 maddeden oluşan istekler sıralandı. Bunlar içerisinde; dış rekabetten korunmak için gümrük vergileri dile getirilmiş, Sanayi Teşvik Yasası'nda tekrar düzenleme yapılması istenmiş, sanayi bankası kurulmasını ve sanayi eğitimi ve sanayi odalarının düzenlenmesi istenmiştir (Kepenek ve Yentürk 1997:33). Bu istekler doğrultusunda, Sanayi ve Maadin Bankası 1925 yılında kurulmuş, 1927 yılında Sanayi Teşvik Yasası çıkarılmıştır. Bunların dışında esnaf ve sanatkârların örgütlenmesi, sanayide ithal edilen girdilerinin vergiden bağışlanması gibi düzenlemelerde yapılmıştır. Böylece sanayileşmenin hızlanması umut edilmiştir.

Kongrede tarım alanında ise 96 maddeden oluşan istekler sıralanmıştır. Aşarın ve tütün tekelinin kaldırılması, tarım kredi olanaklarının artırılması ve güvenlik sorunlarının çözümlenmesi istenmiştir. Ayrıca tarım, ormancılık, ulaşım, eğitim ve tarım makineleri gibi konularda kendi çıkarları için isteklerde bulunulmuştur (Kepenek ve Yentürk 1997:33). Bu istekler doğrultusunda, Aşar Vergisi kaldırılmıştır. Toprağı olmayan köylüleri topraklandırmak amacıyla, 1927 ve 1929 yılında yasalar çıkarılmıştır. Üretimi artırmaya yönelik olarak teknik eğitimler sağlanmış, sulama ve gübre konusunda da kamu yardımları verilmiştir.

2.3.1.2 Aşar Vergisinin Kaldırılması

İktidarın bu dönemde tarıma yönelik olarak yaptığı yeniliklerin en önemlisi, 1925 yılında Aşar Vergisi'ni kaldırmak olmuştur. Osmanlı'dan miras kalan bu vergi

çiftçilerden aynı olarak alınır. Devlet çiftçilerden bu vergiyi mültezim aracılığıyla almaktaydı.

1924 yılında yaklaşık olarak bütçe gelirinin %22'sini oluşturan Aşar Vergisi, hükümetin vazgeçmesi zor bir gelirdi (Boratav 2012:53). Ancak bilindiği üzere Aşar Vergisi, köylü üzerinde ağır bir yükü. Ayrıca çağ dışı görülen bu verginin kaldırılması ile çağdaşlık düzeyine yakınlaşmak isteniliyordu. Bunun yanı sıra şer-i bir vergi olan Aşar Vergisi laikliğe de aykırılık oluşturuyordu.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında yaklaşık olarak kırk bin köyde, vergiyi mültezimler toplamaktaydı (Karluk 1999:172). Çiftçinin kendi geçimini sağlamak için gerekli olan ürünü istisna tutmayan Aşar Vergisi'nin, önemli bir kısmını mültezimler almaktaydı. Dolayısıyla burada en kazançlı grup mültezimler olmaktadır. Aşarın kaldırılması ile mültezimlerin devlet kanalıyla köylüyü soyan sıfatı sona erdirilmişti.

2.3.2 1929-1950 Yılları Arasında Uygulanan Tarım Politikaları

Cumhuriyet kurulmadan önce Osmanlı, uzun süren birçok savaşa katılmış, bu savaşların finansmanında iç kaynaklar yetersiz kalmış, borçlanmaya gitmiştir. Bu savaşların hemen ardından dört yıl süren kurtuluş savaşına giren ülke, bütün kaynaklarını kullanmıştır. Üretim sahalarının neredeyse hepsi kapanmış, üretken erkek nüfus önemli ölçüde azalmıştır (Yaşarlar 2011:139). Tüm bunların sonucunda ülke, kalkınmanın finansmanında tarımı önemli bir kaynak olarak görmüş ve desteklemeye gitmiştir.

Bu dönemde uygulanan politikalar Dünya Ekonomik Bunalımı ve İkinci Dünya Savaşı önemli derecede etkili olmuştur. Bu olumsuzlukların etkisinde yaşayan ülke, her alanda devletçilik politikasını benimsemiştir. Bu durum yeni düzenlemelerin sinyallerini vermiştir.

Bir ülkede uygulanan ekonomi politikalarında şüphesiz siyasi iktidarın etkisi büyüktür. Savaş yıllarında ülkeyi, Refik Saydam ve Şükrü Saraçoğlu hükümetleri yönetiyordu. Hükümetler savaş ekonomisine yönelik olarak iki farklı yöntem benimsemişlerdir. Azalan üretim ve ithalat koşullarındaki darlıklar, enflasyon, beslenme ve ısınma gibi temel sorunlarda dönemin önemli ekonomik problemleri olmuştur. Bu durumda Refik Saydam Hükümeti, katı fiyat uygulamasına ve tarım

fiyatlarına düşük fiyatlardan el koyma yöntemlerini uygulamıştır. 1940 yılında kabul edilen Milli Koruma Kanunu ile bu durum yasallaştırılmıştır (Boratav 2012:83). Şükrü Saraçoğlu Hükümeti ise serbestleşmeye gitmiş ve tarım ürünlerinin fiyatlarında artışlar yapmıştır. Ancak daha sonra Hükümet, enflasyon artışının önüne geçmek için Varlık Vergisi'ni ve toprak mahsulleri vergisini çıkarmak durumunda kalmıştır. Savaşın yaşandığı yıllarda, ekonomideki sorunları ortadan kaldırmak için uygulanan bu farklı politikalar tarımsal verimlilik üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır. Bu yıllarda, savaşa katılmamasına rağmen, ülkenin ekonomisinin etkilenmemesi mümkün olmamıştır. Daralan ithalatla birlikte, ulaşılamayan üretim girdileri sadece tarım alanında değil tüm ekonomide verimlilik düşüşüne neden olmuştur.

Verilen bu sinyallerin ilk uygulaması, 1940 yılında “Milli Koruma Kanunu” ile kendini göstermiştir. Dönemin Başbakanı Refik Saydam Milli Koruma Kanunu'nun gerekliliğini şu sözleriyle ifade etmiştir (Şener 2004:77):

“Aylardan beri dünya vaziyetinin gösterdiği derin tahavvüller dolayısıyla memleketimizi iktisadi cephesinden olduğu kadar, müdafaa bakımından da koruyacak tedbirlerin alınmasını mecburi gördük ve her ihtimale karşı radikal tedbirler almak lüzumunun hasıl olacağını evvelden düşündük. Haftalarca çalışarak büyük meclisimizce kabul edilen Milli Koruma Kanunu meydana geldi... hükümetçe Milli Koruma Kanunu'na uyarak alınan ve sırasıyla alınacak kararlar, Dünya Bunalımı'nın memleketimize yaptığı akisleri önlemek, sizlerin halde ve istikbalde bugünlerin tabii olmayan şartları içinde sıkıntı çekmemeniz içindir...”

İkinci Dünya Savaşı'nın yaşandığı dönemde Türkiye'de birçok alanda olduğu gibi ekonomi alanında da önemli gelişmeler olduğundan bahsetmiştik. Milli Koruma Kanunu, bu gelişmelerin içerisinde oldukça önemlidir. Bu yüzden Kanunun kapsamından kısaca bahsetmek faydalı olacaktır. 18 Ocak 1940 yılında kabul edilen 3780 sayılı Milli Koruma Kanunu, uygulama şekil ve şartları umumi hükümler adı altında madde 1, 2 ve 3'de düzenlenmiştir. Madde 1'de kanunun uygulanacağı olağanüstü haller belirtilmiştir. Bunlar; umumi veya kısmi seferberlik, devletin bir harbe girmesi ihtimali, Türkiye Cumhuriyeti'ni de ilgilendiren yabancı devletler arasındaki harp hali durumlarıdır. Kanunun 20. Maddesinde, “Hükümet memleket ihtiyacı için hariçten ithali zaruri olan maddelerin miktar, cins ve nevilerini tayin ve

tespit ve memleket ihtiyacı için zaruri olmayan maddelerin ithalini tahdit veya menedebilir". Bu maddeyle devlet zorunlu olmayan malların ithalatını kısıtlamaya yönelmiştir.

Milli Koruma Kanunu ile hükümet her türlü malın ithalatına, imalatına, alım ve satımlarına yönelik olarak düzenlemeler yapmıştır. Bu doğrultuda, hükümet milli müdafaa ihtiyacını karşılamak amacıyla her türlü maddelerin stoklarını vücuda getirebilme, ticaret müesseselerini ve ticaret birliklerini de memlekette stok yapmaya mecbur tutabilme ve bunları döviz, kredi, akreditif ile teçhiz edebilme hakkını kendine tanımıştır (Milli Koruma Kanunu, Madde 22). Hükümet, memleket ihtiyacı bakımından lüzumlu gördüğü maddeleri, tespit edilecek miktarlar fevkinde ve şartlar haricinde sanat ve ticaret erbabının stok yapmalarını menedebilme hakkını da yine bu kanunla uygulayabilme hakkını elde etmiştir (Milli Koruma Kanunu, Madde 25).

Milli Koruma Kanunu belirtilen dönemde ekonomi alanında önemli düzenlemeler yaptığını söylemek yanlış olmayacaktır. Yapılan düzenlemelerle devlet, bu dönemde ekonomide son derece önemli bir yer almıştır.

Kanuna göre zirai alanda yapılan düzenlemeler korumacı ve üretimi artırıcı bir yapıdaydı. Bunun için üretimde kullanılan her türlü vasıtanın ve emeğin boş durmayacağı bir şekilde düzenlemeler öngörülmüştür. Kanunun 37. Maddesinde; tarımda çalışabilecek her vatandaşın kendi işini aksatmayacak şekilde, ikamet ettiği yerin en fazla 15 km mesafesine kadar, devlet ve özel zirai işletmelerde belirli ücretlerle çalışabilecekti (Şener 2004:78).

Devletin 1930 yılından itibaren tarıma müdahaleleri oldukça artış göstermiştir. Bu durumda Dünya Bunalımı'nın etkisi oldukça fazladır. En fazla müdahale edilen alan tarım fiyatlarındaki düşüşe olmuştur. Bunun dışında tarımda teknik olarak gelişme, sulama imkanlarının artırılması, tarım makine ithalatının özendirilmesi amaçlı bir dizi müdahaleci tarım politikaları uygulamaya konulmuştur (Öztürk 2010:23).

Savaşın ilk yıllarında hükümet, ülke stoklarının yeterli olduğunu düşünerek herhangi bir müdahale girişiminde bulunmamıştır. Dolaylı yollardan üretimi artırmaya yönelik politikalarla piyasaya müdahale etmiştir.

Ancak 1940 yılına gelindiğinde devlet ilk kez hububat üretimi üzerinde, Milli Koruma Kanunu'na dayanarak müdahalede bulunmuştur. Buna göre; ilk defa

hububat ticareti ile uğraşmayan üreticiler, belediyeler, il özel idareler, özel bütçeli devlet kurumları, Tarım Mahsulleri Ofisi ve ellerinde 500 kg'dan az hububat bulunduran üreticiler hariç tüm gerçek ve tüzel kişilerin ellerinde bulundukları buğday ve çavdarın cinsi ve miktarını bildirme zorunluluğu getirmiştir. Ayrıca bedelini ödemek kaydıyla devlet ürünlere el koyma yetkisini de bu kanunla kendine tanımıştır (Şener 2004:79). Böylelikle devlet, ülkedeki ürün miktarının ve cinsinin hakkında bilgi sahibi olabilmüş ve kayıtlı olmayan ürünlerin yarattığı problemlerin bir kısmının önüne geçebilmişti.

Dönemin diğer önemli gelişmesi ise, 11 Kasım 1942 yılında 4305 sayılı kanun ile “Varlık Vergisi'nin” kabul edilmesidir. Bu vergi, İkinci Dünya Savaşı'nın yarattığı olağanüstü durumlar nedeniyle yasallaştırılmıştır. Vergi servet sahiplerinin servetlerini ve olağanüstü gelirlerini kapsamaktaydı. Bir defaya mahsus olmak üzere alınması kararlaştırılan Varlık Vergisi'nin amaçları arasında, enflasyonla mücadele edebilmek için piyasadan para çekmek, savaş yıllarında önemli miktarlarda para kazananlardan vergi almak ve devlet gelirlerini artırmak sayılmaktaydı (Karabulut 2005:326). Varlık Vergisi, mevzuatta “Büyük Çiftçiler” adı altında tarım ile uğraşanları da mükellef olarak göstermiştir.

Varlık vergisi servet ve kazanç vergisi olarak nitelendirilmiştir. Ancak ekonomik olan bu niteliğine karşılık ekonomik bağımsızlığın elde edilmesi amacına yönelik düzenlenmiş bir vergi olması bakımından ayrı bir niteliğinden bahsetmek doğru olacaktır. Bu durumu Başbakan Saraçoğlu şu sözler ile özetlemektedir (Takım ve Arslan 2012:228):

“... Bu kanun aynı zamanda bir devrim kanunudur. Bize ekonomik bağımsızlığımızı kazandıracak bir fırsat karşısındayız. Piyasamıza engel olacak yabancıları böylece ortadan kaldırarak, Türk piyasasını Türklere vereceğiz...”

Varlık Vergisi'nin tahakkukunun %65'ini ve tahsilatının ise %55'ini gayrimüslimlerden toplanmıştır (Takım ve Arslan 2012:228). Belirtilmiş olan oranlardan ve Başbakan Saraçoğlu'nun yukarıda ifade ettiği sözlerden yola çıkarak, Varlık Vergisi'nin iktisadi yönünün yanı sıra, ekonomide gayrimüslimlerin payını azaltma isteğinin de olabileceği yönünde yorum yapmak mümkündür.

Varlık Vergisi'nin en fazla eleştirildiği nokta servet sahibi olanlar ile ticaretle geçimlerini sağlayan küçük esnafların aynı seviyede değerlendirilerek aynı şekilde

vergiye tabi olmalarıdır. Ayrıca vergiyi ödeyemeyen küçük tüccarların borçlarını ödemek için devlet adına çalışma zorunluluğu getirilmesi büyük eleştiriler almıştır.

Buna karşılık verginin haklılığını savunanlar da bulunmaktaydı. Eskişehir Milletvekili Emin Sazak 1944 yılında Varlık Vergisi'nin haklılığını şu sözleriyle ifade etmiştir (Takım ve Arslan 2012:233):

“...Fevkalade zamanlarda kimin yanında bulunursa bulunsun, ordunun ihtiyacı oldu mu malı elinden alınır, davarı sürülür, buğdayı el konulur, eline de bir kağıt verilir, parası da ya verilir ya verilmezdi. Bu hükümet bu kötü adet yerine çok yerinde ve iyi bir adet koydu. Çok yerindedir, parasını verip malı alıyor. Eski harplerde olduğu gibi, tamamı çiftçilere yüklenmedi. Bu gayet doğru bir vergi olarak kondu...”

Sonuç olarak vergiden beklenenler uygulamada olmamıştır. İlerleyen tarihlerde vergi sürdürülemez hale gelmiştir. Tahakkukları sağlanan Varlık Vergisi'nin büyük kısmının tahsilatı yapılmadan borçları silinmiş ve başka mükellefler de dâhil edilmemiştir. Dönemin Maliye Bakanı Fuat Ağralı bu durumu şöyle anlatmıştır (Takım ve Arslan 2012:233):

“Tahsilsiz kalan bakayadan bir kısmının tahsiline imkan olmadığı, diğer bir kısmını da mükellefleri ağır sıkıntılara ve belki de yokluğa düşürmeden tahsil edilemeyeceği anlaşılmıştır”. Nitekim Varlık Vergisi yürürlüğe girdikten sadece on altı ay sonra yürürlükten kaldırılmıştır.

Tüm bunların sonucunda Varlık Vergisi ve Milli Koruma Kanunu ile hükümet toplum içinde önemli derecede adaletsizliklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunun yanı sıra enflasyonu düşürme, gelir dağılımında adaleti sağlama ve belli kesimlerin önemli miktardaki kazançların önüne geçme gibi amaçlarına ulaşamamıştır. İşçi, tüccar ve küçük çiftçilerin büyük tepkisini alan hükümet iktidarlığının da sonunu hızlandırmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nın süregeldiği yıllarda hükümetin uygulamaya koyduğu diğer önemli vergi ise Toprak Mahsulleri Vergisi'dir. Varlık Vergisi'nin ticaret alanındaki yarattığı tepkiyi kısmen olsa da azaltmanın yanı sıra, daha çok devlet bütçesine katkı sağlama amacı ile konulmuş bir vergidir.

Dönemin Başbakanı Saraçoğlu Toprak Mahsulleri Vergisi'nin yürürlüğe konulmasının nedenini şu sözleriyle ifade etmiştir (Özer 2011:221):

“Arkadaşlar, geçen sene bütçe yapıldığı zaman 140 milyon lira kadar bir açık derpiş edilmiştir. Bütçenin tatbikatı esnasında tahaddüs eden büyük zaruretlar, bilhassa askeri masrafları pek çok artırdı ve fevkalade bütçe açığımızı o kadar çok artırdı ki bunu Varlık Vergisi ile elde ettiğimiz 250 milyon lira ile ancak kapayabildik. Çünkü fevkalade bütçemizin masraf kısmı 400 milyonu aşmış bulunuyor. Bu açığı da ancak 250 milyon lira ile kapayabiliyorduk. Bu seneki fevkalade bütçemize gelince bu bütçe açığının büyük bir kısmını Maliye Vekilinin bir iki fırsatta sizlere izah ettiği diğer varidat menbaları ile kapamak imkanı elde edilmiştir. Geri kalan açık 150 milyondur. Bu açığı da tetkik edeceğimiz vergi ile kapamağa çalışacağız. Bu vergi ile 110-130 milyon lira olacağımızı ümit ettiğimiz gibi, Varlık Vergisi’nden de 30-50 milyon lira temin edeceğimizi ümit ediyoruz ve böylece yeni bir zaruret yeni bir masraf açmazsa fevkalade bütçemizi de adi bütçemiz gibi mütevazin olarak kapamak imkanı elde edeceğiz”.

Nitekim birçok eleştiri almasına rağmen Toprak Mahsulleri Vergisi, 4429 Sayılı Kanun ile 4 Haziran 1943 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu kanun kapsamında (1) numaralı cetvelde yer alan ürünler ve ipek kozası vergiye tabi tutulmuştur. Kanuna göre (1) numaralı cetvelde yer alan ürünler hububat, bakliyat ve diğer mahsuller altında sıralanmıştır. Kanunun ikinci maddesinde vergiden muaf olacak ürünlere yer verilmiştir. Buna göre;

- Şehir ve kasabalarla köylerde bulunan ve Bina Vergisi tatbikatında bina müteammim atından sayılan avlu ve bahçelerde yetiştirilen mahsuller
- Zati ihtiyaçlar için yetiştirilen bağ ve bahçe mahsulleri
- Umumi, mülhak, hususi bütçelerle idare edilen teşekkül ve müesseselerle belediyelere ait olup ziraatın ıslahı ve gelişmesi için kurulan tohum istasyonlarında, numune ve deneme tarlalarında, numune ve üretme çiftliklerinde, haralarda ve kombina işletmelerinde yetiştirilen mahsuller
- Umumi menfaatlere hadim cemiyetlerin, okulların ve hastanelerin münhasıran kendi ihtiyaçları için sarf edilmek üzere yetiştirdikleri mahsuller
- İş esası üzerine kurulmuş olan ceza ve ıslah evlerinde mahkumların yetiştirdikleri mahsuller

Yukarıda sıraladığımız ürünlerin dışında kanunun (1) cetvelinde yer alan hububat, bakliyat ve diğer mahsuller altındaki tüm tarımsal ürünlere toprak

mahsulleri vergisine tabi tutulmuşlardır. Bu vergiyi Aşar Vergisi'nin yeni bir oluşumu olarak görenler ağır eleştiriler yapmıştır. Buna karşılık Başbakan Saraçoğlu toprak mahsulleri vergisinin, Aşar Vergisi gibi olmaması için ellerinden geleni yapacaklarını söylemiştir.

Köylü kesim tarafından “Yeşil Ekin Vergisi” olarak isimlendirilen toprak mahsulleri vergisi çok hoş karşılanmamıştır. Öncelikle verginin toplanması aşamasında yaşanan sıkıntılardan kaynaklı olan bu hoşnutsuzluk, aynı zamanda köylüyü daha zor şartlara girmesine neden olduğu için toprak mahsulleri vergisi köylü kesiminde de olumsuz tepki görmüştür (Özer 2011:229). Dönemin en önemli ekonomik kaynağı olan tarım üzerine konulan bu vergi ile hem üretimin hem ekonominin hem de dönemin iktidarlığının sürdürülebilirliği açısından olumsuz bir durum yaratacaktır.

Toprak Mahsulleri Vergisi'nde yapılan artışı Dönemin Eskişehir Milletvekili şu sözleriyle eleştirmiştir (Takım ve Arslan 2012:224):

“... Ben görüyorum ki, bu hububat ekenler, çiftçilerin hepsi de böyledir ya, ayağında çarığı olmayan, üstüne örtecek yorganı olmayan, odunun üzerine başını koyup yatan kimdir dediğimiz vakit, işte bu vergi mevzuuna dâhil olan insanlardır...”

“...Şehirliye bir defa Varlık Vergisi diye dokundun, her taraftan vaveyla koptu. Neyi ucuzlatıyorsun ki bunu artırıyorsun? Verdiğin küreği mi ucuzlattın, sapan demirini mi ucuzlattın? Onlar ne dersene yapar. Çiftçiden başka hiç kimseye denemez ki elindeki buğdayı ver, sen mısır ekmeği, meşe pelidi ye. Bu yalnız çiftçiye denir... Yüzde sekizi yüzde iki artırmakla eskisini dahi alamayacaktır...”

Sonuç olarak Toprak Mahsulleri Vergisi'nden de beklenen gelir sağlanamamıştır. 1943-1944-1945 yıllarını kapsayan üç yılda toplamda 319 milyon lira gelir getireceği beklenirken; ancak bu gelirin sadece %73'ü elde edilebilmiştir (Takım ve Arslan 2012:224). Toprak Mahsulleri Vergisi'nden de, Varlık Vergisi ve Milli Koruma Kanunu'nda olduğu gibi beklenen verimlilik sağlanamamıştır. Bunun aksine dönemin iktidarı, tüccar, şehirli ve köylü gibi pek çok kesimin tepkisini almıştır.

II. Dünya Savaşı'nın yaşandığı yıllarda savaşa girmeyen pek çok ülke gibi Türkiye'de savaştan etkilenmiş ve bu dönemde hem ekonomi hem de siyasi

politikalarında savaşın etkileri görülmüştür. Tarım, buna bağlı olarak köylü sınıfta bu politikalarından önemli derece de etkilenmiştir. Özellikle yukarıda ifade ettiğimiz toprak mahsulleri vergisi, Varlık Vergisi ve Milli Koruma Kanunu tarımdaki verimliliği olumsuz yönde etkilemiştir.

İkinci Dünya Savaşı, hükümetin uyguladığı ekonomi politikalarına etki yapmıştır. Ayrıca İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminde ortaya çıkan Truman Doktrini ve Marshall Yardımları da hükümetin ekonomi alanında izleyeceği yolu çizmesinde önemli gelişmelerdir. Özellikle Marshall Yardımları ekonomide tarım ağırlıklı politikalar benimsenmesinde çok etkili olmuştur.

Truman Doktrini, ABD'nin Yunanistan ve Türkiye'ye yardım sağlama amacıyla ortaya çıkan bir yardım programıdır. Truman Doktrini adı altında oluşturulan, askeri yardım amaçlı bu programın birden fazla ortaya çıkma nedeni bulunmaktadır. Ancak temel nedeni, Yunanistan'da yaşanan iç savaşın sonunda sosyalistlerin başa gelmesi ihtimaline karşı ortaya çıkmıştır (Tören 2006:88).

Sovyet tehdidiyle ve ekonomik sıkıntılarla başa çıkmaya çalışan Türkiye, ABD'nin yardımlarını kabul etme hususunda çok istekli davranmıştır. Hatta dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü yardım konusundaki fikirlerini şu sözlerle ifade etmiştir (Bülbül 2006:56):

“Büyük Amerikan Cumhuriyeti'nin, memleketimiz ve milletimiz hakkında beslemekte olduğu yakın duygularının bir örneğini teşkil eden bu sevinçli olayı her Türk candan alkışlamaktadır. İkinci Dünya Savaşı'nın fiilen sona ermesinden sonra, milletimizin ispat ettiği yüksek meziyet ve ideallerin, dünya efkârı umumiyesin de takdir edildiğini gösteren bu yardım, Türkiye'ye zaruri ve normal savaş malzemesinin bir kısmını temin etmek suretiyle, savaş sonunda içine düşmüş bulunduğumuz iktisadi güçlüklerin kısmen giderilmesinde de ferahlatıcı bir etken olacaktır.”

Her ne kadar Truman Doktrini kapsamında alınan yardımlar askeri nitelik arz etse de, hem iktidar hem de muhalefet tarafından bu yardımlar iktisadi kalkınma amaçlı olarak algılanmıştır. Bu açıdan alınan bu yardımlar, aslında hükümetin izlemiş olduğu bir politika aracı olarak görülebilir.

Truman Doktrinini devamı niteliğinde olan Marshall yardımları, dönemin ABD Dışişleri Bakanı George Marshall tarafından 5 Haziran 1947 tarihinde dünyaya

duyurulmuştur. Marshall yardımları adı altında verilen dış yardımlar dünyada olduğu gibi Türkiye’de de önemli yankılar uyandırmıştır.

Dört yıllık bir yardım programı olan Marshall yardımları çerçevesinde ABD, 1948-1951 yılları içerisinde Türkiye’ye toplam 152.500.000 \$ yardımda bulunmuştur. Türkiye almış olduğu bu yardımların büyük bir kısmını, tarımın makineleştirilmesinde, anayol yapımında, yeraltı kaynaklarının işletilmesinde, enerji kaynaklarının artırılmasında, taşıma araçlarının yenilenmesinde kullanmıştır (Güler 2009:103-107).

Türkiye almış olduğu bu yardımlar karşısında belli şartları yerine getirmek zorunda kalmıştır. Verilen yardımların ABD’nin söylediği alanlarda kullanılması gerekmiştir. Peki bu alanlar neydi?

Türkiye’nin Washington’a sunmuş olduğu teklif sonucunda yayınlanan raporda, Türkiye’nin yardımdan faydalanacağı alanlar şöyle ifade edilmişti:

“Türkiye’nin Dışişleri Bakanlığı’na sunduğu, sınai gelişimiyle ilgili olarak hazırlanmış olduğu plan, Marshall Yardımının yapılması açısından uygun bir alan değildir. Karabük’ün, kâğıt fabrikalarının, büyük enerji santrallerinin, çimento fabrikalarının genişletilmesi normal ticari yollardan yapılmalıdır. Eğer bunun için gerekli olan finansman, tek seferde bulunamazsa Türkler bu konuda sabırlı davranmalıdır. Eğer Türkiye, Marshall ailesinde üzerine düşeni yapmak istiyorsa, tarım, ulaştırma ve madencilik konularına eğilmelidir. Soru bunu maddi olarak karşılayıp karşılayamayacağı ile ilgilidir.”

Buna göre, aslında Türkiye’nin Marshall Yardımlarını almayı kabul etmesiyle, ekonomik kalkınma amaçlı yapılacak politikaların alanı belli olmuştur. Tarım bu dönem için geliştirilmesi gereken bir sektör olarak devlet politikalarında yerini almıştı.

Sonuç itibariyle dönemin ekonomi politikalarına dolayısıyla tarım politikalarına, belirtilen yıllar içerisinde gerçekleşen Dünya Ekonomik Bunalımı, İkinci Dünya Savaşı, Truman Doktrini, Marshall Yardımları ve bunların neticesinde ortaya çıkan devletçilik ilkesi kapsamında uygulanan politikalar son derece etkili olmuştur. Tüm bunların neticesinde tarımda makineleşme hız kazanmış, tarımsal üretimde hızlı artışlar yaşanmış, tarım amaçlı kullanan araziler artış göstermiş, hayvan sayılarında ve hayvansal ürünlerde olumlu gelişmeler yaşanmıştır.

2.3.2.1 1929 Dünya Ekonomik Buhranı ve Buhranın Türkiye'ye Etkisi

24 Ekim 1929 tarihinde ABD'deki hisse senetlerinin birden değer kaybetmesiyle, tüm dünyayı etkisi altına alan bir krizin başlangıcı oluştu. ABD gibi büyük ve güçlü bir ekonomide yaşanan bu krizin tüm dünyayı etkilemesi kaçınılmazdı. Tabii ki Türkiye'de bu krizden önemli ölçüde etkilenecekti.

Gelişmekte olan ve ekonomileri tarım ağırlıklı olan ülkeler, bu krizden en çok etkilenenlerdendi. Çünkü bu ülkelerin ekonomilerinin en önemli dayanağını, ihrac ettikleri tarım ürünleri oluşturmaktaydı. ABD'nin dünya üzerindeki ekonomik ağırlığından dolayı bunalımın etkisiyle uluslararası ticarete o zamana kadar görülmemiş bir durgunluk yaşandı. Bu durumdan Türkiye'de önemli derece etkilenmiştir ve o dönemde uyguladığı tarım politikalarının şekillenmesinde 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı etkili olmuştur (Şener 2004:66).

1930 yılında gerçekleştirilen ekonomi politikalarının şekillenmesinde önemli ölçüde etkileyen etmenlerden birisi, Lozan antlaşmasının gümrük vergileriyle ilgili kısmın yürürlükten kaldırılması, diğeri ise Dünya Ekonomik Bunalımı'dır. Bu iki durumun etkisiyle Türkiye müdahaleci politikaları uygulamaya koyulmuştur.

1929 yılında Dünya Ekonomik Krizin ortaya çıkmasıyla, dünyada başta tahıllar olmak üzere birçok ürün fiyatlarında düşüşler yaşanmıştır. Bu durumda Türkiye'nin ihracat gelirlerinde azalmalara neden olmuştur. Fiyat düşüklüğünden dolayı birçok ekim arazisi boş kalmıştır. Aynı zamanda fiyatların düşmesine karşılık benzin fiyatlarında meydana gelen artışlar tarımcıların makine ile tarım yapamaz hale getirmiştir. Bu durumda üretim düşüşlerine neden olmuştur (Ezer 2010:437).

1929 krizinden önce Lozan Antlaşması'nın özel şartların ortadan kalkmasıyla gümrük vergileri konularak önlem alınmıştır. Ancak bu durum yine de dış ticaretin bu durumdan olumsuz etkilenmesinin önüne geçememiştir. Bu durumun nedeni ihracat miktarının azalması değil, fiyatların hızla gerilemesinden kaynaklanmıştır.

2.3.2.2 Devletçilik Politikasının Türkiye'ye Uygulanması

1930 yılında uygulanan devletçilik politikası, öncelikli olarak iki amaca hizmet etmekteydi. Bunlardan ilki kamu harcamalarını kamu gelirlerine göre düzenlemek, ikincisi ise dışarıya sınırlamalar getirerek dış açığı mümkün olduğunca azaltıp, dış fazla vermeye çalışmak (Kepenek ve Yentürk 1997:60). Devletçilik

politikası bazı iktisatçılar tarafından sosyal devletin abartılması olarak nitelendirilmiş olmasına rağmen, dönemin şartlarından kaynaklı olduğu gerekçesiyle her alanda uygulanmaya başlanmıştır.

Atatürk Türkiye’de uygulanan devletçilik ilkesiyle yapılan politikaların nasıl uygulanacağını, şu sözleriyle ifade etmişti (Öztürk 2010:14):

“Bizim takibini muvafık gördüğümüz devletçilik prensibi bütün istihsal ve tevzi vasıtalarını fertlerden alarak milleti büsbütün başka esaslar dâhilinde tanzim etmek gayesini güden ve hususi ve ferdi teşebbüs ve faaliyetlere meydan bırakmayan sosyalizm prensibine dayalı kolektivist komünizm gibi bir sistem değildir. Bizim takip ettiğimiz devletçilik, ferdi mesai ve faaliyeti esas tutmakla beraber mümkün olduğu kadar milleti refaha, memleketi memuriyete eriştirmek için milletin umumi ve yüksek menfaatlerinin icap ettirdiği işlerde bilhassa iktisadi sahada devleti fiilen alakadar etmektedir.”

Buna göre, uygulanan devletçilik politikası özel sektörü dışlamamakta aksine özel sektörün altından kalkamayacağı işlerde devletin bu alanlara yönelerek özel sektörün işlerini hafifletmek olmuştur.

Sanayi alanında devletçilik uygulamasının başlangıcını, Birinci Beş yıllık Sanayileşme Planı’nın uygulanması olmuştur. Birinci Beş Yıllık Sanayileşme Planı’nın başlıca amaçları şunlardır (Kepenek ve Yentürk 1997:60):

- Sanayi kuruluşlarının hammadde ve işgücü kaynaklarına yakın kurulması
- İthal edilen temel tüketim mallarının yerli üretimine öncelik verilmesi
- Ülke içerisinde üretilen ürünlere ve doğal kaynaklara dayalı sanayi kuruluşlarının öncelikli olarak kurulmasına önem verilmesi

Yapılan devletçi müdahaleler sonucunda dönem boyunca sanayileşmede önemli ilerlemeler yaşanmıştır. En azından yapılan yerli üretimle iç talebin önemli bir kısmı karşılanmıştır. Ülkenin yeni kurulduğu, ülke dışında gelişen olumsuzluklar düşünüldüğünde önemli bir başarı olduğunu söyleyebiliriz.

Tarım alanında devletçilik ilkesi kapsamında yapılan müdahaleler, üretimi artırmaya yönelik ve teşvik edici nitelikte olmuştur. Daha çok kredi imkanlarının genişletilmesi, topraksız köylüye toprak imkanı sağlama, sulama imkanlarının genişletilmesi, makine ve aletlere ulaşımı kolaylaştırma gibi küçük üretici grubunun

altından kalkamayacağı işleri devlet üstlenmiştir. Böylelikle kriz ve savaş dönemlerinde iç talebi karşılayacak üretim düzeyine ulaşılmaya çalışılmıştır.

Buğday, arpa, mısır gibi temel tahılların üretime bakarak uygulanan politikaların etkinliği hakkında yorum yapmak mümkündür. Çünkü tahıllar, insan besinin en temel ihtiyaçlarıdır. Özellikle buğday üretimindeki artışlar uygulanan tarım politikaların etkinliği konusunda yorum yapmamızı güçlendirecektir.

Tablo 3: Seçilmiş Yıllara Göre Seçilmiş Tahılların Üretimi (Ton)

Yıl	Buğday	Arpa	Mısır
1925	1 075 287	1 251 541	523 423
1929	2 718 143	1 699 114	623 221
1932	1 935 800	1 167 607	426 354
1940	4 067 950	2 249 314	757 309
1942	4 263 282	2 164 781	852 828
1945	2 189 318	934 309	294 739
1950	3 871 925	2 047 018	627 987

Kaynak: TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923-2012

Tablo 3'den tahılların genel olarak üretim miktarlarının arttığını görmekteyiz. İkinci Dünya Savaşı'nın başlama tarihinden önceki dönemde, üretim ortalama %63 artış göstermiştir. Bunun nedenini üretim alanlarındaki artıştan da kaynaklı olduğunu söylemek mümkündür. Ancak 1929 yılından 1932 yılına geçerken tahıl üretiminde azalış yaşandığına şahit olmaktadır. Bunun sebebi de yaşanan Dünya Bunalımından kaynaklı tarım ürünlerindeki fiyat düşüşleridir. Yine de Türkiye uyguladığı politikalarla kitlesel bir açlık sorunuyla karşılaşmamıştır.

Bu dönemde tarım alanında önemli kurumsallaşmalar yapılmıştır. Tarım Kredi Kooperatifi bunlardan en önemlisidir. Tarım Kredi Kooperatifi altında Ziraat Bankası'ndan sağlanan kredilerle üretime destek verilmiştir. Ayrıca hayvancılık alanında hayvan ıslah istasyonları, araştırma enstitüleri, karantina birimleri taşra bölgelerine kadar kurularak, hayvancılık alanında da kurumsallaşmaya gidilmiştir. Böylelikle tarımsal ürünlerin verimlilikleri artırılmaya çalışılmıştır ve başarılı da olunmuştur.

Ancak İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle tarımsal üretim olumsuz etkilenmiştir. Bu durum Tablo 3'de seçilmiş tahıllarda yaşanan üretim düşüşleri de

göstermektedir. 1940 yılından 1945 yılına geçerken buğday, arpa ve mısırın üretim miktarları önemli ölçüde azalış göstermiştir.

İkinci Dünya Savaşı'nın etkilerini biraz olsun hafifletmek isteyen hükümet, bir takım önlemler almaya gitmiştir. Örneğin; ürün fiyatlarına narh koymuş ancak bu da karaborsayı ortaya çıkarmıştır. Ayrıca emisyon hacmini artırmak amacıyla Merkez Bankası karşılıksız para basmıştır. Bu durumda ülke tarihinde ilk kez enflasyonun yaşanmasına neden olmuştur. 1945 yılında hükümet, "Çiftçiyi Topraklandırma Yasası" adı altında 4753 sayılı kanunu çıkarmıştır. Bu kanunla 432 bin aileye toprak dağıtılmıştır (Dernek 2006:4). Böylelikle hükümet uzun süren savaşın etkiyle azalış gösteren temel besin ürünlerine olan ihtiyacını karşılamak istemiştir. Bundan dolayı da müdahaleci bir devlet politikası benimsemiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1950 1960 YILLARI ARASI TÜRKİYE'DE TARIM POLİTİKALARI

Tarım; iklim koşullarına bağımlılığı, nüfusun temel besin ihtiyacını karşılaması, gıda güvenliği, üretimin uzun süre alması gibi sebeplerle önlemler alınıp, politikalar oluşturulması gereken bir sektördür (Yaşarlar 2011:57).

Cumhuriyetin ilk yıllarında birçok alanda olduğu gibi, tarım alanında da kötü koşullar barındıran bir Türkiye vardı. 1949 yıllarına kadar tarımın gelişmesine yönelik birçok yenilik yapılmıştır (Aşar Vergisi'nin kaldırılması, topraksız köylüye toprak dağıtımı gibi). Ancak İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması nedeniyle, Türkiye'nin tarım üretiminde büyük düşüşler yaşamış, mal kıtlıkları, karaborsa gibi sorunlar ortaya çıkmıştır (Takım 2012:166).

Bu bölümde, 1950-60 döneminde iktidarda olan Demokrat Parti'nin siyasi yapısından kısaca bahsedildikten sonra, dönemin ekonomik koşulları ve durumu incelenecek ve nihayet uygulanan tarım politikaların ekonomik büyüme ve kalkınmadaki rolü analiz edilecektir.

3.1 Demokrat Parti'nin Siyasi Yapısı ve İktidar Dönemi

Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatı ardından, 1950 yılına kadar İsmet İnönü Cumhurbaşkanı, Cumhuriyet Halk Partisi iktidar olmuştur. Milli şef dönemi olarak tarihte yerini alan bu dönem, tek partili bir siyasi yapıda geçmiştir. Ancak halk tek partili yönetimden sıkılmıştı ve yönetimin sertliğinden bunalmıştı. Ayrıca İkinci Dünya Savaşından sonra Batı ile, özellikle de ABD ile yakınlaşan Türkiye, herhangi bir alanda Avrupa'nın gerisinde kalmak istemiyordu. Batı bloğuna katılmak için ayrıca yerine getirmesi gereken bir konu vardı, siyasal rejimin değiştirilmesi (Erdoğan 2006:7). Tüm bunların etkisiyle, İsmet İnönü çok partili siyasal hayata geçiş amacıyla, Celal Bayar'ın yeni bir siyasi parti kurmasına izin vermiş ve Demokrat Parti 1946 yılında kurulmuştur.

14 Mayıs seçimleriyle dört yıllık muhalefetten sonra, Demokrat Parti iktidar olmuş, CHP'nin de 27 yıllık iktidar dönemi sona ermiştir. Bu durum 10 yıl boyunca sürecektir ve ülke bu süreçte birçok olay ve değişime şahit olacaktır.

3.1.1 Demokrat Parti'nin kurulması ve Çok Partili Siyasal Hayata Geçiş

Çok partili siyasal hayata geçişte hem iç hem de dış etkenler etkili olmuştur. Türkiye İkinci Dünya Savaşına girmemesine rağmen savaştan son derece olumsuz etkilenmiştir. Dolayısıyla bu olumsuzlukların önüne geçmek amacıyla, birçok politika geliştirilmiştir. İzlenen iktisadi politikaların etkisiyle, bu dönemde halkın temel besin maddelerinde önemli fiyat artışları yaşanmıştır. Bu durumda farklı politikalar izleyen iktidar, karne sistemiyle halkın temel besin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmış ancak yeterli olamamıştır. Karaborsa ile ise bu ürünlere kolayca ulaşılmıştır. Bu durumda, sosyal bir adaletsizliğin söz konusu olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Zaten CHP o dönemlerde halk tarafından değil, büyük servet sahibi olan bürokratlar tarafından daha çok destekleniyordu. Bu anlamda CHP'ye karşı toplumsal bir muhalefetin geliştiğini söylemek doğru olurdu (Kirman 2006:47).

Dış etkenlerde çok partili sisteme geçişi zorunluluk haline getirmiştir. Savaştan sonra kıtlıkla mücadele etmek zorunda kalan Türkiye, aynı zamanda önemli bir güç haline gelen Sovyetler Birliği'nin tehditlerine maruz kalmıştır. Bu noktada Batıyla yakınlaşmak gerekli hale gelmiştir. Bu yakınlaşmada demokratikleşmeyi ve çok partili siyasal hayata geçmeyi zorunluluk haline getirmiştir.

İsmet İnönü'nün 19 Mayıs(1945) nutkunda demokratikleşme mesajları vermiş ve bu halk tarafından büyük bir sevinçle karşılanmıştır. Aynı zamanda bu ayda "toprak reformu" meclis içinde uzun tartışmalara sebebiyet vermiştir. Aydın Milletvekili Adnan Menderes, İçel Milletvekili Refik Koraltan, Eskişehir Milletvekili Emin Sazak gibi bir kısım milletvekili bu reform kapsamında olan Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'na şiddetle karşı çıkmışlardır. Bu anlamda demokratikleşme yolunda, çok partili siyasal hayata geçmek için CHP'den kopup yeni parti kuracaklara fırsat yaratmıştır (Kocabaş 2011:25).

Cumhurbaşkanı İnönü'nü parti içindeki muhalefeti açık bir şekilde görebiliyordu. 1944 yılı bütçesinin kabulü için yapılan oylamada yedi red oyu çıkmıştır, bu kişiler daha sonra demokrat parti içinde olan isimlerdi. Toprak reformu

konusunda da yine bu isimler muhalefet olmuştu. Sonuç olarak cumhurbaşkanı İnönü bu isimlerin parti kurmasını sağlayarak, hem parti içi muhalefetten kurtulacak, hem de çok partili siyasal hayata geçişi sağlayacaktı (Erdoğan 2006:10).

Cumhurbaşkanı İnönü yeni partinin başkanı olarak İzmir Milletvekili Celal Bayar'ı düşündü. Nitekim 6 Ocak 1946'da kuruldu. Kurucuları arasında Dörtlü Takrir olan Bayar, Menderes, Koraltan ve Köprülü olarak gösterilmiştir Kuruluş aşamasında yer alan bir çok isim görüşlerinden dolayı tepki alınacağı düşünülerek gösterilmemiştir (Kocabaş 2011:29-30). Böylece çok partili siyasal hayata Demokrat Parti'nin kurulmasıyla 1946 yılında geçilmiştir.

3.1.2 1950-54 Dönemi

Pek çok kaynakta Beyaz İhtilal olarak adlandırılan 14 Mayıs 1950 seçimleri şu şekilde sonuçlanmıştır; ülkenin %88,8'i oy kullanmıştır, bu oranla Türkiye rekor kırmıştır. Oyların %53,59 alan Demokrat Parti 408 milletvekili çıkarmıştır. Buna karşılık CHP ise oyların %39,98'ni alarak Demokrat Parti'den az sayıda milletvekili çıkarmıştır. Sonuç olarak 27 yıllık iktidar son bulmuş ve Demokrat Parti seçimi kazanmış, iktidara gelmiştir (Kocabaş 2011:46).

Liberalizm ve demokrasi, Demokrat Parti programının temelini oluşturmaktaydı ve devlet desteğiyle özel sektörü teşvik etme amacını taşımaktaydı. Ekonomi alanında olduğu kadar sosyal alanlarda da demokrasiyi geliştirmek istiyorlardı. Atatürk'ün ölümünden sonra seçme şansları olmayan halk, yeni bir parti, yeni düşünceleri ilk kez duyuyordu ve bu anlamda Demokrat Parti ülkede yankılar uyandırmıştı (Erdoğan 2006:16).

Demokrat Parti'nin iktidara gelmesinden çok kısa bir süre sonra Kore Savaşı patlak vermiştir. Bunun üzerine Demokrat Parti, Kore Savaşı'na asker göndermeye karar vermiştir. Bu kararın NATO'ya üye olmak amacından kaynaklı bir karar olduğu düşünülmüştür (Akkaya 2012:6). Nitekim Türkiye bu dönemde NATO'ya üyeliği hem güvenlik hem de batı ile ilişkilerin gelişmesi açısından gerekli görmüştür. Sonuç olarak Türkiye, Kore Savaşı'nda askeri olarak gösterilen başarının ve jeopolitik konumun önemi ile 1952 yılında NATO'ya girmiştir. Bu durumdan, Demokrat Parti'nin Batı ile yakın ilişkiler içerisinde olma gayretinde olduğunu söyleyebiliriz.

İktidardaki değişim sadece siyasi bir değişim olmakla kalmamış, hem ekonomi alanında hem de sosyal hayatta birçok yeniliği beraberinde getirmiştir. Demokrat Parti CHP'nin aksine kırsal bölgelere yönelik politikalar üretmiştir. Bu noktada Demokrat Parti köylünün desteğini arkasına almıştır. Dolayısıyla bu dönemde iktidar köylünün refahını oldukça artırmıştır. Aynı zamanda yine bu dönemde diğer konularda da birçok düzenleme getirilmiştir. Ezanın Arapça okunması, okullarda din derslerine ağırlık verme, imam hatip okullarının sayısının artırılması gibi birçok yenilik de bu dönemde yapılmıştır (Keskin 2012:113).

3.1.3 1954-57 Dönemi

1954 seçimlerinin sonuçlanmasıyla, CHP otuz sandalye kaybederken, Demokrat Parti 31 sandalye kazanmış ve 505 sandalyeye ulaşmıştır. Böylelikle Demokrat Parti, halk tarafından ikinci kez seçilmiştir. Bu durumun nedeni, dönem içerisinde uygulanan politikalar sonucunda halkın refah seviyesinin artırılması ve halkın güvenini kazanılmasından kaynaklı olmuştur (Emiroğlu, Koçyiğit ve Kesici 2012:77).

1954-1955 yılları ekonomik olarak ülkenin parlak bir dönemi olmuştur. 1955 yılından sonra ise bu durum tersine dönmüş ve ekonomi zor bir döneme girmiştir. Bu zor durumu aşmak için hükümet Milli Koruma Kanunu'nu uygulamaya koymuştur.

Bu dönemde Demokrat Parti, yabancı sermayeyi ülkenin kalkınması açısından son derece önemli görmüştür. Bu görüşünden dolayı, yabancı sermayeyi ülke içine çekmek gayesiyle 1954 yılında Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu çıkarmıştır. Ayrıca 1954 yılında çıkardığı Petrol Kanunu ile de dönemin iktidarı ülkenin yeraltı zenginliklerini bulmaya yönelmiştir.

Yabancı sermayeye yönelik olarak ilk çıkarılan kanun, 1954 yılında yürürlüğe giren 6224 sayılı kanundur. Bu kanun ile yabancı yatırımcılara büyük kolaylıklar sağlanmıştır. Örneğin; Yabancı sermaye ile kurulan işletmelere kuruluş ve ilerleyen çalışma dönemlerinde işçi, kalifiye elemanı, teknik eleman gibi personelin Bakanlığın çalışma izniyle çalıştırabilme olanağı tanımlanmıştır. Ayrıca gümrük muafiyetleri ve kazançlarının dışarıya transferi gibi pek çok konuda da imkanlar sağlanmıştır (Erçakar, Karagöl 2011:10). Kanun pek çok açıdan teşvik edici

bulunmasına rağmen dönemin şartlarına göre dışa yönelik oldukça serbest bir yapı sergilediğini söyleyebiliriz.

Bu dönemde yürürlüğe konulan kanunlar ile ülkenin zenginliklerini ortaya çıkarmak amacının yanında, ülke dışındaki zenginliklerinde ülke içine girmesini sağlayarak ekonomik açıdan istenilen düzeye gelmek istenilmiştir. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi Türkiye gibi toparlanmaya başlayan genç bir ülkenin tamamen kendini dışa açması ilerleyen zamanlarda problemler çıkmasına neden olacaktır.

3.1.4 1957-60 Dönemi

1957 seçimlerinde Demokrat Parti, iktidarlığını sürdürmeye devam etmiş, CHP ise geçmiş yıllara göre daha fazla oy oranına sahip olmuştur (Bulut 2009:132). Ancak iktidar olmasına rağmen, 1957 seçim sonucu Demokrat Parti'nin, istediği şekilde sonuçlanmamıştır. Bu durumun nedeni üzerine farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bunlardan bir tanesi, 1955 yılına kadar ülke içinde ve dışında her şeyin yolunda gittiği iyimser bir hava hâkimken, bu tarihten sonra kuraklık, dış yardımların azalması gibi olumsuzluklar nedeniyle bu olumlu havanın tersine dönmesidir. Başka bir görüşe göre ise, DP'nin üniversitelere, basına, muhalefet partisine karşı gösterdiği sert tutumlardan dolayı halkın tepkisini almasıdır (Emiroğlu, Koçyiğit ve Kesici 2012:77-78). Tüm bunların etkisiyle Demokrat Parti'nin oylarında azalma olmuştur.

Bu dönemde CHP ile Demokrat Parti arasındaki gerilim önemli sayılacak bir boyuta ulaşmıştır. Bu gergin durumu iktidar ile muhalefet arasındaki diyaloglardan anlamak mümkündür. Adnan Menderes'in Demokrat Parti milletvekillerine hitaben söylediği sözlere karşılık İsmet İnönü'nün cevabı, aralarındaki bu gergin ilişkiyi göstermeye bir örnek teşkil ederken aynı zamanda iktidarın kendine duyduğu güveni yansıtmaktadır (Keskin 2012:116):

“Siz isterseniz hilafeti bile getirebilirsiniz, orduyu yedek subaylarla bile idare edebilirim, odunu aday göstersem milletvekili seçilir.” Sözlere karşılık İsmet İnönü şu cevabı vermiştir: “Çareler tükenince ihtilal mubah olur, sizi ben bile kurtaramam.”

Dönem siyasi olarak karmaşık bir süreç yaşarken, ekonomide de durum pek iç açıcı olmamıştır. İktisadi problemler artmış, dış yardımlar azalmış, karaborsa ve kuyruklar sürekli gelen zamlar ekonomiyi bunalıma sürüklemiştir. Tüm bu siyasi ve iktisadi gelişmeler ülkenin hem siyasi hem iktisadi hem de sosyal anlamda çıkmaza

girmesine neden olmuştur. Yoğun ve uzun bir iktidarlık dönemi geçiren Demokrat Parti, 1950'lerin sonlarına yaklaşılırken ülke problemlerini çözmekte oldukça zorlanmaya başlamıştır.

Yaşanan siyasi krizler, 1960 yılının Mayısında doruk noktaya ulaşmış ve orduyu hareketlendirmiştir. Celal Bayar bir darbe girişiminin olmayacağını düşünse de, dönemin Milli Birlik Komitesi üyelerinden Cemal Madanoğlu'nun şu sözleri darbe girişiminin olacağını açık göstergesiydi (Bulut 2009:142):

“...Karşı Devrimcilik iyice tırmanmış durumda. Eh partizanlık almış yürümüş. Parti diktatörlüğü öyle. Ekonomik durum bu şartları tamamlıyor. Bu sırada milleti en çok gayrete getiren, bardağı taşıran son damla Demokrat Parti'nin bir tahkikat komisyonu kurması oldu. Çok körlemesine gittiler. Yani ihtilali aslında biz yapmadık. Onlar yaptı...”

Nitekim 27 Mayıs 1960 yılında darbe girişimiyle Demokrat Parti'nin on yıllık iktidar serüvenine son verilmiştir.

3.2 1950-1960 Döneminde Tarımın Yeri Ve Uygulanan Tarım Politikaları

1950-1960 yılları Türkiye için önemli yıllar olmuştur. Başta siyasi değişim olmak üzere, birçok değişime şahit olunmuştur. Farklı politikalar izleyen dönemin iktidarı, ekonomik anlamda da bu farklılığını yansıtmıştır. 1950 yılına kadar arka planda kalan tarım sektörü bu dönemde, ekonomik büyüme için öncü bir sektör olarak görülmüştür.

Bu başlık altında 1950-1960 döneminde tarımın ekonomideki yerinden ve bu yıllarda iktidarda olan Demokrat Parti'nin uygulamış olduğu tarım politikalarına, bu politikaların ekonomik büyüme ve kalkınmadaki etkileri sayısal verilerin yardımıyla da incelenecektir.

3.2.1 1950-1960 Döneminde Tarımın Yeri ve Önemi

Tarımın önemi ülkeden ülkeye farklılık gösterse de değişmeyen, tarımın her ülke için her dönemde önemli olduğudur. Çünkü tarım, insanların temel besin gereksinimlerini sağlamasının yanında, sanayi gibi diğer sektörler için gerekli hammadde ihtiyacını da karşılamaktadır.

Bu yıllarda, Türkiye'nin ekonomik yapısı tarım ağırlıklıdır. Bu durumun yaşadığı coğrafyadan kaynaklı olduğunu söylemek doğru olsa da sanayi sektöründe gerekli altyapıyı oluşturamamasından kaynaklı olduğunu söylemek daha doğru olur. Bu durumda tarımın önemi, Türkiye'de beslediği nüfus, dış ticarete taşıdığı önem ve milli gelirdeki payı açısından oldukça ağırlıklıdır (Özgüven 1983:38). Tarımın bu durumundan dolayı, Türkiye'de iktidara gelen siyasilerin uygulamış oldukları politikalarda önemli bir yer almıştır. 1950-1960 döneminde iktidarda olan Demokrat Parti'de ekonomik büyümeyi hızlandırmak için ağırlıklı olarak tarım sektörüne yönelmiş ve bu yönde politikalar üretmiştir. Celal Bayar'ın şu sözleri de bu durumu tasdikler niteliktedir (Kısakürek 2008:143):

“Milli ekonominin ana temelini tarıma dayatan bu anlayış bin yıllık geleneğimizin içinden gelen (Koruyucu Devlet) felsefesine uygun düştüğünden başka, günün ihtiyaçlarına da geçerli bir karşılık getiriyordu. Bu bir politikadır. Demokrat Parti'nin, 10 yıl boyunca bütün hükümetleri, bu politikayı dikkatle yürütmüşlerdir. Tarım ürünleri ve köy ekonomisini birinci planda tutan bir iktidar, ana karakteriyle halkın çıkarına ve yararına işler. Bize lazım olan da budur.”

Tablo 4: Üretim Faaliyet Kolları İtibariyle Milli Gelir Ve Üretim Faaliyet Kollarının Milli Gelir İçerisindeki Nisbeti

Faaliyet Kolları	1948	%	1958	%	1962	%	1965	%
Tarım	4691.4	53,2	16144,4	47,7	21778,8	41,8	25434.4	37,2
Sanayi	926.3	10,5	5418.7	16,0	8329.3	16,0	11742.5	17,2
Yapı Sanayi	280.3	3,2	2044.7	6,0	3093.8	5,9	4250.2	6,2
Ticaret	960.6	10,9	2513.9	7,8	4091.3	7,8	5670.9	8,3
Ulaştırma	406.3	4,6	2007.6	5,9	3837.0	7,4	5139.1	7,5
Mali Kurumlar	129.4	1,4	954.6	2,8	1433.1	2,8	2017.6	3,0
Serbest Meslek Hiz.	325.3	3,7	1405.2	4,2	2683.2	5,2	3976.1	5,4
Konut Gelirleri	237.5	2,7	1196.3	3,5	2466.6	4,7	3325.0	4,9
Devlet Hizmetleri	877.6	10,0	2333.6	6,9	4631.2	8,9	6869.5	10,0
Yurt içi Gelirleri	8834.7	-	34019.0	-	52338.3	-	68125.3	-
Dış Alım Gelirleri	-20.0	-0,2	-145.9	0,4	-312.6	-0,5	214.2	0,3
Safi Milli Hasıla	8814.7	100,0	33873.1	100,0	44358.7	100,0	68339.5	100,0

Kaynak: Herakmen 1969:42

Tablo 4'de 1948-1965 yılları arası üretim faaliyet kolları itibariyle milli gelir ve üretim faaliyet kollarının milli gelir içerisindeki nispi değerleri gösterilmektedir. Yıllar itibariyle tabloya baktığımızda, tarımın milli gelir içerisindeki değeri azalma göstermekle beraber, yine de %37.2'lik oranla milli gelir içerisindeki en yüksek payı oluşturmaktadır. Tarımdaki bu azalma da tabloya baktığımızda diğer sektörlerdeki

gelişmeden kaynaklandığını görmekteyiz. Demokrat Parti'nin iktidarda olduğu 1950-1960 döneminde ise tarımın milli gelirdeki payı yüksek oranlarda olmuştur.

3.2.2 1950-1960 Döneminde Uygulanan Tarım Politikaları ve Ekonomiye Etkileri

1950-1960 yılları arasında üretilen ekonomi politikaları tarım ağırlıklı olmuştur. 1950 yılından önce de tarıma yönelik politikalar üretilmiştir. Ancak 1950 yılında iktidara ilk defa farklı bir parti geçmiştir. İktidardaki bu değişim birçok alanda olduğu gibi, tarım alanında da bir takım yenilikleri beraberinde getirmiştir. Demokrat Parti, programında her alanda dışa açılma ve serbestleşmeyi öngörmüştür. Bu ekonomi politikalarına da yansımıştır. Tarım politikalarına ağırlık vererek iktisadi büyümeyi gerçekleştirmeye çalışan yeni iktidar, aynı zamanda dış yardımlar karşılığında tarıma öncelik vermek durumunda kalmıştır.

Henüz İkinci Dünya Savaşı devam ederken, ekonomik gerilemeyle birlikte artan enflasyon ve siyasi baskılar Türkiye'de yeniliklerin oluşacağını göstermiştir. Bu durumda ülke içerisinde büyük toprak sahiplerinin ve ülke dışında ise güçlü ekonomisiyle dünya üzerinde önemli bir güç olarak görülen Amerika'nın baskıları, o zamana kadar dışa kapalı tavrını sürdüren Türkiye'nin bu tavrını değiştirmesine öncül olmuştur (Kazgan 2006:79).

CHP'nin iktidarda olduğu dönemde siyasiler tarafından, korumacı bir devlet politikası benimsenmiş gibi görünmesine rağmen, uygulamada tersi bir durum gözlenmekteydi. 1946 yılının başlarında Beş Yıllık Kalkınma Planının hazırlanması korumacı bir anlayış sergilendiğini gösterse de çok kısa bir süre sonra Cumhuriyet tarihinin ilk devalüasyonu yapılıyor ve TL'nin dolar karşısındaki değeri düşürülerek, dış dünyayla birleşmek ve yardım gibi olanaklarından faydalanmak isteniliyor. Bunun sonucunda 1947 yılında Türkiye Kalkınma Planı hazırlatılıyor. Bu plan Beş Yıllık Kalkınma Planının aksine serbestleşmeyi öngören daha liberal politikalar içeriyor. Bu doğrultuda Türkiye adım adım dışa açılmaya başlıyor ve bu açılma CHP'nin iktidarda olduğu dönemlerde Truman Doktriniyle gerçekleşiyordu. Askeri yardım karşılığı Türkiye, belli koşulları yerine getirmeyi 1947 yılında kabul etmiş bulunuyordu.

Truman Doktrininden kısa bir süre sonra ise Marshall Planı yayınlanmıştır. Marshall Planı, Truman Doktrininden daha kapsamlı, daha fazla ülkenin yer aldığı, 1948-1952 yıllarını kapsayan bir yardım programı olmuştur. Türkiye’de bu yardım programına Avrupa’nın tahıl ihtiyacını karşılayarak ve ağır sanayisinden vazgeçerek dâhil olmuştur (Bülbül 2006:1). CHP’den sonra iktidara gelen Demokrat Parti, dışa açılmayı ve serbestleşmeyi kendine amaç edinmiş bir partiydi. Dolayısıyla Demokrat Parti, ekonomik kalkınma için dış yardımları uygun gören CHP’nin izlediği yoldan devam edecekti.

Demokrat Parti iktisadi anlamda ekonomik büyümeyi öngörmüştür. Bunun için kendine dönemin gelişmiş ülkeleri olan İngiltere, Fransa, Japonya ve ABD gibi ülkeleri örnek almıştır. Krediler ve yardımlarla gerekli büyümeyi sağlayabileceklerini düşünmüşlerdir.

Ekonomik büyüme için Demokrat Parti ilk başta, tarımı geliştirmeye ve altyapı yatırımlarını gerçekleştirmeye odaklanmışlardır. Bu durumda yapılan yardımlar ve alınan krediler bu doğrultuda kullanılmıştır. Marshall yardımlarıyla, tarımda makineleşme daha hızlı gerçekleşmiştir. Tarımdaki bu gelişmelerle birlikte, dönemin olumlu hava koşulları da birleşince tarımsal üretimde hızlı bir artış olmuştur. Tarımdaki bu hızlı ve olumlu gelişme ekonomik kalkınmaya da aynı şekilde olumlu yansımıştır.

3.2.2.1 1950-1960 Yıllarında Uygulanan Tarım Politikaları

1950-1960 yıllarında iktidar olan Demokrat Parti, ekonomik kalkınma amaçlı yöneldiği tarım sektörünü geliştirmek için birçok politika uygulama yoluna gitmiştir. Aslında iktidarın temel esası liberal politikalarıdır. Ancak hem ülkenin gelişmişlik durumu hem de dönemin şartları devletin ekonomiye müdahalesini gerekli kılmıştır. Dolayısıyla devlet tarımsal üretimi artırmak için krediler, destekleme fiyat politikaları, makineleşme, vergi gibi araçlar kanalıyla üretimi ve üreticiyi teşvik etme yoluna gitmiştir.

3.2.2.1.1 Tarımsal Krediler Ve Tarımsal Destekleme

1950’li yıllarda yaşanan enflasyon problemi, ülke içi fiyatları ülke dışındaki fiyatların üstüne çıkarmıştır. Fiyat artışlarının hız kazandığı bu dönemde devlet tüketiciyi korumak amacı ile ekmek, pirinç gibi tarımsal ürünlerin yanı sıra

hayvansal ürünlerin de fiyatlarına müdahalede bulunmuştur. Ayrıca şekerpancarı ve çay gibi ürünlerin ülke içinde yetiştiriciliğinin yaygınlaştırılması ve sanayi kollarının kurulması amacıyla yönelik olarak tarımsal destekleme ve fiyat politikaları takip edilmiştir (Yavuz 2005:46).

Bu dönemde, tarıma yönelik olarak sağlanan imkanlardan biri de tarımsal kredilerdi. Dönemin önemli gelişmelerinden olan tarımda makineleşme, büyük toprak sahipleri tarafından sahip olunan bir kavram iken, küçük toprak sahipleri tarafından ulaşılması güç bir durumdur. İşte tam bu noktada devlet eliyle kredi imkanları sağlandı. Böylelikle bu dönemde küçük tarımcılarda traktör ile tarım yapmaya başladı. 1950 yılından sonra kredi imkanlarında önemli gelişmeler sağlanırken, kredi miktarlarında da önemli artışların yaşanması beklenen bir durumdur.

Tablo 5: Seçilmiş Yıllarda T.C. Ziraat Bankası Tarım Kredileri

Yıl	Kredi Miktarı (Milyon TL)
1949	337
1950	412
1951	646
1952	1.067
1953	1.213
1954	1.497
1955	1,558
1956	1,888
1957	2,108
1958	2,161
1959	2,313
1960	2,392

Kaynak: Oktar ve Varlı 2010:13

Yukarıdaki Tablo 5’de 1949-1960 yılları arasında Ziraat Bankası’nın sağladığı kredi miktarları gösterilmektedir. 1949 yılında 337 milyon TL olan kredi miktarı, 1960 yılına gelindiğinde ortalama 7 katına çıkmıştır. Bu son derece önemli bir artış olmuştur.

Tarımsal üretimi artırmaya yönelik olarak yapılan destekleme fiyat politikaları, destekleme alımları ve krediler bu dönemde amacına uygun bir şekilde hizmet vermiştir. Sağlanan kredilerin büyük bir kısmı tarımda makineleşme için kullanılmıştır. Böylelikle, yapılan destekleme fiyat politikaları ile fiyatların yüksek

tutulması, krediler ile ulaşılan makineleşme ve destekleme alımları tarımsal üretimin artışını sağlamıştır.

Ayrıca Tarım Kredi Kooperatiflerin kurulmasıyla da kredi imkanları genişletilmiş ve yine makineleşme bu dönemde hız kazanmıştır. 1952 yılında tarım makinelerine sahip olan tarımcıların %93'ünün bu makinelere yapmış oldukları harcamalarının %60'ını krediler yoluyla sağlamıştır (Oktar ve Varlı 2010:13). Tarımcılar gübre, tohum gibi tarımsal maliyet oluşturan girdilerin alımını da bu krediler sayesinde kolaylıkla sağlamıştır. Krediler sayesinde, tarımcılar üretim girdi ihtiyacını sağlamak amacıyla yasadışı yerlere borçlanmaktan kurtulmuştur. Böylelikle kredilerin sadece ekonomik değil, toplumsal bir faydası olduğu da açıktır.

Ancak bu dönemde kredi miktarlarındaki artış enflasyon gibi ekonomik problemlerin ortaya çıkmasına da yol açmıştır. Özellikle 1954 yılında olumsuz hava koşullarının etkisiyle tarımsal üretimde önemli düşüşler yaşanmıştır. Arz miktarının azalması ve kredi miktarındaki artışlar fiyatlar genel seviyesini oldukça artırmıştır. Tüm bu olumsuzlukların etkisiyle 1954 yılından sonra destekleme alımları ve destekleme fiyat politikalarında artış olmuştur. Aslında bu müdahaleci yapı dönemin liberal politikalar benimseyen iktidarıyla çelişmekteydi. Ancak dönemin şartları müdahale etmeyi zorunlu kılmıştır ve bu duruma bağlı olarak Milli Koruma Kanunu tekrar yürürlüğe konulmuştur. Milli Koruma Kanunu ile ilgili ayrıntılar ilerleyen konularda yer verilecektir.

3.2.2.1.2 Marshall Yardımları Ve Tarımsal Makineleşme

Türkiye 1948 yılında Amerika ile imzaladığı “Ekonomik İş Birliği Anlaşması” ile Marshall Planı yardımlarını almaya başlamıştır. Bu antlaşmaya göre yerine getirmesi gereken bazı şartlar vardı. Anlaşmanın ilk maddesine göre, Türkiye'nin ekonomik açıdan Marshall Yardım Programı çerçevesinde kendine düşen görevleri yerine getirmesi karşılığında, Amerika kendi kanunları çerçevesinde gerekli yardımları yapacaktı. Diğer maddelerinde ise yapılan yardımların belirlenen sahalarda kullanılması ve Avrupa Ekonomik İş Birliği'nin kendisinden erişmesini istediği üretim düzeyine gelmesi gerektiğini anlatıyordu. Aynı zamanda yardımların kullanım alanlarını Amerika'nın takip etmesi amacıyla geniş alanda yayın yapmayı da kabul etmişti (Bülbül 2006:79). Bu antlaşmaya göre yardımların belirleneceği

saha zirai ve madencilik ağırlıkta olmuştur. Amerikalı uzmanlara göre verilen yardımların büyük çoğunluğu tarım alanında kullanılacaktır. Nitekim Türkiye yardımların büyük kısmını da tarım alanında kullanmıştır.

Aşağıdaki Tablo 6'da, Marshall Planı kapsamında Tarım Bakanlığı'na ayrılan kaynak miktarı gösterilmektedir. Yapılan yardımlar direkt ve dolaylı olarak yapılmıştır. Dolaylı yatırımlar tiraj hakkı ve özel kaynak olarak kısımlara ayrılmaktadır.

Tiraj Hakları Amerika'nın, Avrupa ülkeleri arasındaki ticareti düzenlemek amacıyla yaptığı yardımlardır. Bu yardım sayesinde döviz yokluğu nedeniyle ihtiyaç duyduğu malları satın alamayan ülkelere alma fırsatı sağlanırken, aynı zamanda satan devlete de döviz girişi sağlanarak yardımda bulunmuş olunuyordu. Böylelikle Amerika dolaylı yoldan ülkelere yardımda bulunmuş oluyordu (Güler 2009:96).

Marshall Planı kapsamında Türkiye'ye verilen yardımlar dört başlık altında toplanmıştır. Aşağıda bu yardımlardan kısaca bahsedilmiştir. Bunlar (Ertem 2009:392):

Hibeler: Bu alanda yapılan yardımlardan faydalanan Avrupa ülkeleri ve Türkiye, yardımlardan dolayı ABD'ye karşı borçlanmıyorlardı. Ancak bu yardımların ekonomik iş birliği çerçevesinde belirlenen ekonomik alanlarda kullanılması gerekiyordu.

Ödünç: Alınan bu yardımlarla Türkiye ABD'ye karşı borçlanmış oluyordu. Bu borçların ödenmesine 1952 yılının Temmuz ayından itibaren başlanılacaktı. 1952 yılından 1956 yılına kadar sadece faiz tutarı ödenecek, daha sonra da 35 yıl boyunca %2,5 faiz ile gerek anapara, gerekse faizleri, bir arada ve eşit taksitlerle ödenerek borç kapatılacaktır.

Dolaylı yardım: Bu yardımlar yukarıda bahsettiğimiz tiraj hakları olarak adlandırılan ülkeler arasındaki ticareti düzenlemek amacıyla yapılan yardımlardır.

Teknik Yardımlar: ABD'den getirtilecek teknik uzmanlarla, yardım gören ülkeden staj, tetkik gezisi gibi nedenlerle diğer ülkelere gönderilen mühendis, teknik elemanların gittikleri ülkelerdeki zorunlu masrafları karşılanmaktadır. Marshall yardım programı kapsamında Türkiye'ye, 1948-1951 yıllarında 3 Milyon \$ teknik yardımda bulunulmuştur.

Teknik yardımın finansmanı iki şekilde yapılmıştır. Finansmanlardan biri hükümetin borçlanması ve bu borç ödünç yardım için tayin ve tespit edilen şartlara uygun olarak ödenmesidir. İkinci finansman şekli ise hibedir. Buna göre, teknik yardım karşılığında hükümetler herhangi bir borca girmiş olmaz.

Tablo 6: Başlangıçtan 1957 Yılı Sonuna Kadar Marshall Planı'ndan Tarım Bakanlığına Ayrılan Kaynak Tutarı

Dönem	Direkt Yardım(Dolar)	Endirekt Yardım(Dolar)	Toplam(Dolar)
1948-1949	21.364.000	1.411.000	22.775.000
1949-1950	14.626.000		
1950-1951	10.408.000		
1951-1952	6.900.000		
1952-1953	5.160.000	1.000.000	6.160.000
1953-1954	9.262.000		
1954-1955	8.771.000		
1955-1956	8.101.000		
1956-1957	2.163.000		
1957-1958	3.310.000		
Toplam	86.755.000	2.411.000	89.166.000

Kaynak: Tören 2006:138

Tablo 6'da görüldüğü gibi yapılan yardımların büyük çoğunluğu direkt yardımlardan oluşmaktadır. Türkiye direkt yardımların büyük kısmıyla tarım alet ve araçları ithal etmiştir. Endirekt yardımlarında tiraj haklarından oluşan önemli bir kısmıyla yine gübre ve tarım aletleri satın alınmıştır (Tören 2006:137). Yapılan yardımların büyük bir kısmı tarım alanında kullanılmıştır. Türkiye bu anlamda yapılan yardımları iktisadi işbirliğine uygun alanlarda kullanarak üzerine düşen vazifeyi yerine getirmiştir.

Tarım Bakanlığı'na 1955 yılına kadar Marshall Planı kapsamında verilen doğrudan yardımların kullanım alanları aşağıdaki Tablo 7'de gösterilmektedir. Buna göre, tarım alanında kullanılmak üzere alınan yardımların büyük bir kısmı tarımsal alet ve araçların ithalinde kullanılmıştır. İthal edilen bu araç ve aletlerin içerisinde en büyük payı ziraat aletleri almıştır (Tören 2006:138). Böylelikle tarımsal verimlilik

artırılmak istenmiştir. Nitekim 1955 yılına kadar iyi hava koşulları ve Marshall Yardımları'nda etkisiyle tarımsal üretimde verimlilik önemli ölçüde artmıştır.

Tablo 7: Başlangıçtan 1955 Yılına Kadar Marshall Planı Kapsamında Tarıma Ayrılan Direkt Yardımların Kullanım Alanları

Cinsi	Tutar
Tohum	95.000
Gübreler	500.000
Süperfosfat Hammaddesi	400.000
Mücadele İlaçları ve Hammaddesi	3.193.000
Veteriner İlaçları	168.000
Kimyevi Maddeler	36.000
Laboratuvarı Kimyevi Maddesi	40.000
El Aletleri	8.000
Ambalaj Malzemesi	62.000
Jeneratör	54.000
Telsiz İstasyonu-Seyyar Telsiz	65.000
Tulumba-Arazi Açma Ekipmanları	917.196
Seyyar Tamirhane	150.000
Ziraat Aletleri	28.674.500
Yedek Parça	15.605.000
Konserve ve Gübre Fabrikası Malz.	70.000
Kamyonet-Jeep Akaryakıt Tankeri vs.	1.894.000
Tank Tipi Traktör(küçük)	2.345.000
Tank Tipi Traktör(büyük)	750.000
Tekerlekli Traktör	14.735.000
Tayyare-Zirai Mücadele için	97.000
Fenni Aletler-Laboratuar Malzemesi	343.000
Lastik Tamir Mal.-Yangın Söndürme Cihazı	168.000
Ziraat Makineleri Lastikleri	2.126.000
Tamir Ekipmanları	485.000
Deniz Navlunu	3.481.000

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı'na	814.000
1950-1951 Devresine Nakil	-784.000
Toplam	76.491.696

Kaynak: Tören 2006:139

Yapılan yardımların büyük bir kısmının zirai aletlere ayrıldığını yukarıdaki tabloda bahsetmiştik. Bu yardımlarla tarımda makineleşme önemli ölçüde hız kazanmıştır. Özellikle de traktör sayılarında önemli artışlar olmuştur. Aşağıdaki Tablo 8'de tarımsal aletlerin belirtilen dönemdeki sayıları verilmiştir. Buna göre 1950'lerin başında otuz binlerde olan traktör sayısı 1960'lara gelindiğinde kırk binleri bulmuştur. Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülke için traktör sayısının bu ölçüde artması son derece önemli bir gelişmeydi. Böylelikle ekilen arazi miktarında, dolayısıyla üretim miktarında da önemli artışlar sağlamıştı.

Tablo 8: Seçilmiş Yıllarda Seçilmiş Tarımsal Alet ve Makine Sayısı

Yıl	Karasaban	Traktör	Biçerdöver
1952	1 981 550	31 415	3 222
1953	1 896 274	35 670	4 458
1954	2 030 996	37 743	4 706
1955	2 123 750	40 282	5 618
1956	1 916 612	43 727	6 025
1957	1 968 187	44 144	6 523
1958	2 046 417	42 527	6 592
1960	1 991 259	42 136	5 554

Kaynak: TÜİK İstatistik Göstergeler 1923:2012

Marshall Planı ile yolları geliştirmek amacı ile 1948 yılından 1950 yılına kadar toplamda 14 milyon dolar yardımda bulunulmuştur (Bülbul 2006:97). Bu yardımlar ile karayolu yapımı hızlanırken, demir yolu yapımı önemini kaybetmiştir. Aynı zamanda yapılan yardımlar ile birçok kara taşıtları satın alınmıştır. Bu doğrultuda ulaşımda, belirtilen yıllarda önemli gelişmeler yaşanmıştır. 1963 yılına gelindiğinde il ve devlet karayolu ağı 58,451 km'ye ulaşmıştır (TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923:2012). Demir yolu ağı ise bu dönemde ilerlemesini durdurmuştur.

Tablo 9: Seçilmiş Yıllarda Cinslerine Göre Motorlu Taşıtları Sayısı

Yıl	Otomobil	Otobüs	Kamyon
1946	4 676	1 615	8 251
1948	8 001	2 622	11 470
1950	13 405	3 755	15 404

1952	23 938	5 510	24 722
1954	28 599	6 671	30 250
1957	36 755	8 291	36 919
1960	45 767	10 981	57 460
1963	72 034	19 269	80 695

Kaynak: TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923:2012

Tablo 9’da 1948 yılından sonra motorlu taşıtların sayılarının sürekli olarak arttığı görülmektedir. Marshall Yardımları’nın bu anlamda ulaşıma büyük katkı sağladığını söylemek mümkündür. Ayrıca gelişen ulaşım ağıyla birlikte köy ile kent arasında bağ kurulmuş, bu durumda tarımcıların pazar alanlarını genişletirken aynı zamanda köyden kente göçlerin hızlanmasına da neden olmuştur.

Türkiye ulaşım, tarım ve makineleşme dışında bu dönemde Marshall yardımlarının etkisiyle madencilik ve enerji sektörüne de yönelmiştir. 1950-1960 döneminde tarıma yönelik kalkınma amaçlı politikalar benimsemesinde Marshall Yardım Programı’nın etkisi büyüktür. Bu dönemde uygulanan politikalarla tarımdan sağlanan sermaye, ilerleyen yıllarda sanayide kullanılacaktır.

3.2.2.1.3 Vergilerin Islah Edilmesi

Vergi, bir ekonomide en büyük gelir kaynağı olabilirken aynı zamanda önemli bir teşvik unsurudur. 1950’li yıllara kadar tarımda vergi öncelikle önemli bir gelir kaynağı olarak görülmüştür. Osmanlı döneminde, önemli gelirler Aşar Vergisi adı altında tarımdan elde edilmiştir. Ancak ekonominin dışa açılmasıyla beraber tarım üzerinde ağır bir vergi yükünün olduğunun farkına varılmış ve bu alanda çalışmalar yapılmaya başlanmıştır.

Truman Doktrini ve Marshall Yardım Programı’na dahil olunmasıyla, Türkiye dışa açılmaya başlamıştır. Dışa açılma, öncelikle siyasal bir karar gibi görünür iken aslında ekonomik bir nitelik arz etmekteydi. Türkiye bu oluşumlara dahil olmasıyla ekonomide tarım ağırlıklı bir yapıya bürünmüştür. Özellikle 1950 yılında siyasi iktidarın değişmesiyle, yeni iktidar çıkarları doğrultusunda tarıma yönelmiş ve bu alanda önemli teşvikler yapmıştır. Bu teşviklerde vergide yerini almıştır.

1950’li yıllar vergi alanında önemli reformların yapıldığı bir dönem olmuştur. Ayrıca 1950’li yıllarda tarım vergiden önemli ölçüde muaf tutulmuştur. Böylelikle tarım desteklenmiş ve üretim artışı sağlanmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda bu

dönemde vergi alanında modernleşmeye ve çağdaş vergi sistemine yaklaşılmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda birçok vergi kaldırılarak yerine daha çağdaş vergiler getirilmiştir. Örneğin; 1951 yılında Hayvanlar Vergisinde düzenlemeler yapılmıştır. 1957 yılında özel sektörde mükellef sayısı azaltılmış ve verginin toplama aşamasındaki maliyetini azaltmak amacı ile üretim aşamasında vergilendirme getirilmiştir. Aynı yılda Esnaf Vergisi ve Muamele Vergisi kaldırılmıştır (İnan 2010:358). Bu düzenlemelerle bu dönemde her alanda çağdaş seviyelere ulaşmak isteyen Türkiye, vergi alanında da bu hedefi yakalamak istemiştir. Aynı zamanda yapılan bu yeniliklerle başta tarım olmak üzere diğer alanlarda da üretim artırılmak istenmiştir.

Tablo 10: Tarım Sektöründeki Yükümlülere Ödenen Doğrudan Vergilerin Toplam Bütçe Gelirlerindeki Payı

Yıl	Arazi Vergisi (%)	Hayvan Vergisi (%)	Aşar ve Toprak Mahsulleri Vergisi (%)	Nakden Ödenen Yol Vergisi (%)	Toplam (%)
1924	2	3	24	-	29
1926	3	7	-	4	14
1929	2	6	-	4	12
1938	4	5	-	2	11
1944	1	3	5	2	11
1950	1	2	-	1	4
1956	1	2	-	-	3

Kaynak: İnci 2009:113

Yukarıdaki Tablo 10'da tarımsal vergilerin belirlenen dönemlerde bütçe içindeki paylarını göstermektedir. 1950 yılından sonra tarım üzerinden alınan vergi gelirlerinin, bütçe geliri içindeki payı %29'dan %3'e gerilemiştir. Bu durumun sebebi, 1950-1960 yıllarında alınan vergilerden önemli miktarda feragat edilmesidir. Tarım alanına yönelik doğrudan vergilendirme, oldukça düşük oranda olan hayvanlar vergisi ile olmuştur.

1950 yılından itibaren vergi yapısında, küçük üreticilere, küçük esnaflara ve küçük toprak sahiplerine yönelik iyileştirmeler daha fazla olmuştur (Kirmanoğlu 1994:63). Tablo 10'dan da anlayacağımız gibi belirtilen dönemde özellikle tarım sektörü, vergiden muaf tutulmuştur. Bu durumun sebebi, tarım sektörünün ekonomi içerisindeki payını artırmak olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim, 1950-1960 yılında tarıma yönelik politikalarla ekonomik kalkınmayı sağlamak, iktisadi amaçlardandı.

Tablo 11: Seçilmiş Yıllarda Kamu Gelirlerinin Gelişimi

Yıl	Genel Bütçe Gelirleri (TL)	Vergi Gelirleri (TL)	Bütçe Gelirleri \ Vergi Gelirleri	Vergi Gelirleri \ GSMH
1954	2,391	1,941	81	12,2
1955	3,148	2,255	72	11,8
1956	3,305	2,587	78	11,7
1957	3.967	3,024	76	10,3
1958	4,822	3,564	74	10,2
1959	6,386	5,053	79	11,6
1960	6,933	5,177	75	11,1

Kaynak: <http://www.gib.gov.tr>

Yukarıdaki Tablo 11’de 1954-1960 yılları arası kamu gelirlerinin gelişimi gösterilmektedir. Buna göre, yıllar itibariyle vergi gelirlerinde sürekli bir artış olmuştur. Ancak vergi gelirlerinin, bütçe gelirleri içindeki payı azalmıştır. Bu durumun nedeni, bu yıllar içerisinde üretimi artırmak amacıyla yapılan vergideki yeniliklerdir. Devletin, vergiyi üretim aşamasında alması, vergi gelirini azaltmıştır. Çünkü henüz gelişmekte olan ülkenin yeterli sermayesi olmadığı için, üretim aşamasında, maliyetin büyük kısmını, devlet üstlenmek durumunda kalmıştır. Dolayısıyla verginin asıl yüklenicisi devlet olmuştur. Buna bağlı olarak, bütçe gelirleri içinde vergi gelirlerinin oranı azalmıştır.

Kamu gelirlerindeki azalışa rağmen kamu harcamalarındaki artış varlığını sürdürmüştür. Devlet bu harcamaları dış yardımlarla finanse etmeye çalışmıştır. Ancak dış yardımların kesilmesiyle beraber sorunlar kendini göstermiştir.

Sonuç olarak devlet, tarım başta olmak üzere diğer üretim alanlarında üretimi artırma yoluna gitmiştir. Bu amaçla yapılan politikalar bütçe gelirlerinin azalmasına neden olmuştur. Buna karşılık bütçe giderleri artmıştır. KİT’lerin zararı bile bütçeden

karşılabilir duruma gelmiştir. Denk Bütçe bu dönemde önemini kaybetmiştir (Özcan 2014:272). Ancak bu dönemde tarıma yönelik vergi politikalarının üretim üzerindeki etkisi olumlu yönde olmuştur. Zira 1960 yılına kadar tarımsal kazanç üzerinden vergi alınmamıştır. Bu da tarımsal üretimde önemli bir teşvik olmuştur.

3.2.2.2 1950-1960 Yıllarında Uygulanan Politikaların Tarımsal Ürünlere Yansımaları

1950 yılından sonra uygulanan tarıma yönelik politikaların tarımsal üretime olumlu yansımaları yadsınamaz bir gerçektir. Bu yıllar arası tarımsal üretimdeki artışların iklim gibi başka nedenleri vardır. Ancak üretimdeki bu artışın en önemli nedeni bu yıllarda uygulanan tarım politikalarıdır. Bu başlık altında 1950-1960 yıllarında tarımsal ürünlerdeki gelişmeler, uygulanan politikalar kapsamında anlatılmaya çalışılacaktır.

3.2.2.2.1 1950-1960 Yıllarında Uygulanan Tarım Politikaların Tahıl Üretimine Yansımaları

1950-1960 yıllarında uygulanan politikalar, önemli miktarda arazilerin ekime açılmasına ve tarımsal üretimde büyük miktarda artışlar yaşanmasına sebep olmuştur. Ulusal üretimin önemli miktarda arttığı bu yıllar, ülke tarihinde önemli bir dönem olmuştur.

Tablo 12: Seçilmiş Tahılların Seçilmiş Yıllara Göre Ekilen Alanı (Hektar)

Yıl	Buğday	Arpa	Mısır
1925	3 129 640	862 988	474 834
1929	2 774 420	1 380 400	463 801
1940	4 381 420	2 092 789	509 990
1944	3 740 452	1 655 127	577 914
1946	3 830 504	1 735 996	565 551
1950	4 477 191	1 901 910	593 161
1954	6 405 000	2 500 000	720 000
1957	7 157 000	2 630 000	709 000
1960	7 700 000	2 836 000	695 000

Kaynak: TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923-2012

Tablo 12'den anlaşıldığı gibi buğday, arpa, mısır gibi tüketicilerin temel besin maddelerini oluşturan tahılların ekim alanları, Cumhuriyetin ilk yıllarından 1960

yılına kadar belirgin bir şekilde artış göstermiştir. Dünya’da ekonomik krizin yaşandığı 1929 yılında buğday ve mısır ekim alanlarında azalma gerçekleşse de 1940 yılına gelindiğinde, ilk yıllarinkine göre gözle görülen bir artış olmuştur. Buna göre diyebiliriz ki; 1929-1939 yıllarında uygulanan ekonomi politikaları tarım alanında başarılı sonuçlar vermiştir. Bu yıllarda devletçilik ve dışa kapalı bir politika izlenirken, 1950’li yıllara gelindiğinde dünyada meydana gelen ekonomik ve siyasi gelişmelerin de etkisiyle serbestleşmeye gidilmiştir. Bu doğrultuda bu yıllarda uygulanan ekonomi politikalarının, tarım alanında son derece önemli gelişmeler sağladığını söylemek mümkündür.

1950’li yıllarda tahıl ekim alanlarındaki bu genişlemenin nedeni, 1949 yılından itibaren Marshall Yardım Programı çerçevesinde ithal edilen traktörlerin etkisi büyüktür. Tarımcıları daha kısa sürede daha fazla tarım alanını işlemeleri böylece mümkün hale gelmiştir. Ayrıca devlet topraklarının bir kısmı köylüye verilmiş, kullanılmayan birçok arazi işletmeye açılmış ve meraların bir kısmı da ekim alanı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Aynı zamanda bu dönemde ABD yardım uzmanlarının da önerileriyle altyapı harcamalarına ağırlık verilmiş ve karayolları yapımı hızlandırılmıştır. Böylelikle tarımda gelişme tamamlanmaya çalışılmıştır. Bu durum tahılların ekim alanlarına da olumlu bir şekilde yansımıştır (Tablo:12).

Marshall Planı’nın Türkiye için öngördüğü sektörlerin başında tarım yer alırken, ikinci sırada ise madencilik sektörü yer almaktaydı (Güler 2009:191). Marshall Planı çerçevesinde alınan yardımların çoğunluğu bu alanlarda kullanılmış, ilk zamanlar önemli başarılar elde edilmiştir. Bu durum temel besin maddelerini oluşturan birçok ürünün ekim alanlarının artmasında da etkili olmuştur.

Tablo 13: Seçilmiş Tahılların Seçilmiş Yıllara Göre Üretimi (Ton)

Yıl	Buğday	Arpa	Mısır
1925	1 075 287	1 251 541	523 423
1929	2 718 143	1 699 114	623 281
1940	4 067 950	2 249 314	757 309
1944	3 148 396	1 403 049	508 296
1946	3 648 383	1 653 592	594 838
1950	3 871 926	2 047 018	627 987
1954	4 900 000	2 400 000	914 000
1957	8 300 000	3 650 000	750 000

1960	8 450 000	3 700 000	1 090 000
------	-----------	-----------	-----------

Kaynak: TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923-2012

Tablo 13’de ise seçilmiş üç temel tahıl ürünün belirlenmiş yıllara göre üretim miktarları gösterilmektedir. Tabloya göre; 1940 yılına kadar tahıl üretiminde artış yaşanmıştır. Ancak 1944 yılına gelindiğinde düşüş yaşandığını görmekteyiz. Bu durumun savaşın etkisinden kaynaklı olduğunu söyleyebiliriz. 1940 yılına kadar uygulanan politikaların tahıl üretim miktarında da olumlu bir etki gösterdiğini söyleyebiliriz. Politikaların yanı sıra o dönemdeki olumlu hava koşulları gibi diğer etkenlerinde tahıl üretimdeki bu artışta payı vardır.

1950’li yıllarda tarım ürünlerinin miktarındaki artışın sebeplerine bakacak olur isek, o dönemde Ziraat Bankası’ndan tarım kesimine sağlanan kredilerle üretim artmıştır. Ayrıca traktör ve tarım aletlerine köylünün ulaşabilmesi için gerekli krediler ve yardımlar sağlanmıştır. Tarımsal ürün fiyatları yükseltilerek, üreticilerin eline daha fazla gelirin geçmesi sağlanmış, böylelikle gerekli teşvikler yapılarak üretim artırılmaya çalışılmış ve, sonuçta başarılı da olunmuştur (Takım 2012:167).

Tablo 14: Seçilmiş Tahılların Seçilmiş Yıllara Göre Verimleri (kg/ha)

Yıl	Buğday	Arpa	Mısır
1925	344	1 450	1 102
1929	980	1 231	1 344
1940	928	1 074	1 485
1944	841	857	880
1946	952	953	1 052
1950	864	1 076	1 058
1954	765	960	1 269
1957	1 159	1 387	1 057
1960	1 097	1 304	1 568

Kaynak: TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923-2012

Her sektörde olduğu gibi tarım sektöründe de verimlilik, ekonomide önemli bir etmendir. Hükümetler, bütün ekonomik alanlarda verimliliği en üst düzeyde tutmak isterler ve bunun için politikalar üretirler. Tablo 14 belirlenen yıllardaki belirlenen ürünlerin verimlilik düzeylerini göstermektedir. 1950-1960 yıllarında tahılların verimlilik düzeyinde genel bir artış olmuştur. Ancak, 1950 yılından 1954 yılına gelindiğinde buğday ve arpanın verimliliği düşerken, mısırın verimliliği artmıştır. Bu durumun nedenini, sadece uygulanan politikalara bağlamak doğru

olmayabilir. Doğa koşulları etkili olabileceği gibi, 1954 yılında tarımcılar mısır üretimine de yönelmiş olabilirler. Nitekim Tablo12’de, mısır ekilen alanın, 1950 yılından 1954 yılına gelindiğinde arttığını gözlemlemekteyiz.

1960 yılında mısır üretiminin verimliliğinde artış olmuştur. Buğday ve arpa üretiminin verimliliklerinde ise azalma olmuştur. Bu durumun nedeni, dönemin iklim koşullarından kaynaklı olabilir.

Genel anlamda 1950-1960 yılları arası tahıl üretiminin verimliliklerinde artış olmuştur. Uygulanan tarım politikalarının, 1950-1960 yıllarında tahıl üretimine olumlu yansıdığını söyleyebiliriz.

Üreticinin gelirini artırmaya yönelik olarak yüksek taban fiyat ve destekleme politikaları uygulamaya konulmuştur. Aynı zamanda ucuz girdi temini, düşük faizli kredilerle maliyet düşürülmeye çalışılmıştır. 1950 yılında yapılan vergi reformuyla da tarımın vergiden büyük ölçüde muaf tutulması sağlanmıştır. Böylelikle çiftçinin gelirinde artışlar umulmuş, köylünün kalkınması sağlanmak istenmiştir.

Tablo 15: Seçilmiş Yıllara Göre Seçilmiş Tahıllardan Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar (TL/kg)

Yıl	Buğday	Arpa	Mısır
1940	0,05	0,03	0,04
1944	0,30	0,19	0,17
1946	0,22	0,17	0,21
1950	0,28	0,18	0,20
1954	0,32	0,26	0,26
1957	0,45	0,38	0,42
1960	0,59	0,49	0,53

Kaynak: TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923-2012

Tablo 15’de belirtilenen tahıllardan, çiftçinin eline geçen fiyatlar yıllar itibariyle gösterilmektedir. Buna bağlı olarak, çiftçinin gelirinin yıllar itibariyle sürekli olarak arttığını söyleyebiliriz. Bu doğrultuda dönem içerisinde uygulanan politikaların istenilen şekilde sonuçlandığını da söylemek mümkündür. 1950-1960 döneminde, üreticilerin gelirini artırmaya yönelik olarak, yüksek taban fiyat ve destekleme politikaları uygulamaya konulmuştur. Ucuz girdi temini ve düşük faizli kredilerle de çiftçi teşvik edilmeye çalışılmıştır.

3.2.2.2.2 1950-1960 Yıllarında Uygulanan Tarım Politikalarının Baklagillerin Üretimine Yansımaları

Baklagiller, tahıllardan sonra gelen önemli temel besin kaynaklarını oluşturmaktadır. Kuru Fasulye, nohut, mercimek gibi besin değeri oldukça yüksek olan bu tarımsal gıdalar, Türkiye’de yüksek miktarlarda tüketilen besin maddeleridir. Bu yüzden uygulanan politikaların baklagiller üzerindeki etkinliğini analiz etmek faydalı olacaktır.

Tablo 16’da baklagillerin 1925-1960 yıl aralığı ekilen arazi miktarı gösterilmektedir. Buna göre, 1929 yılında seçilmiş her üç ürünün ekilen alanlarında düşüşler yaşanmıştır. Bunun sebebi, Dünya Ekonomik Bunalımı’nın yaşanması ve buna bağlı olarak, tarımsal ürünlere olan uluslararası talebin azalmasıyla, bazı tarım ürünlerinin ekiminde azalma olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 16: Seçilmiş Baklagillerin Seçilmiş Yıllara Göre Ekilen Alanı (Hektar)

Yıl	Kuru Fasulye	Mercimek	Nohut
1925	64 646	29 563	61 117
1929	54 900	22 000	53 100
1940	76 414	34 684	72 486
1944	77 132	38 805	83 063
1946	85 812	41 471	77 905
1950	84 170	51 024	76 967
1954	91 000	71 000	83 500
1957	121 000	82 000	84 000
1960	115 000	104 000	86 500

Kaynak: TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923-2012

1950 yılından sonra ise baklagillerin üretim alanlarında sürekli bir artış yaşanmıştır. Önceki konularda da belirttiğimiz gibi, 1950-1960 yılları arasında tarım üretiminde kullanılan arazi miktarında önemli artışlar olmuştur. Bu durumda uygulanan ekonomi politikalarının etkisi büyüktür.

İşlenen arazilerin artışı üretimi de aynı şekilde olumlu yansıtmıştır. Özellikle bitkisel üretim belirtilen dönem içerisinde önemli artışlar kaydetmiştir.

Tablo 17’de seçilmiş baklagillerin 1925-1960 yılları arası üretim miktarları gösterilmektedir. 1950-1960 yılları arasında baklagillerin üretiminde sürekli artışlar kaydedilmiştir. Bu duruma, 1950-1960 yılları arasında hem üretim alanlarında meydana gelen artışlar, hem de gübre kullanımı ve makineleşmenin yaygınlaşması katkı sağlamıştır. Tarım alanında, 1950-1960 yıllarında meydana gelen bu olumlu gelişmeler, uygulanan politikaların etkinliğinin sonucu olmuştur.

Tablo 17: Seçilmiş Baklagillerin Seçilmiş Yıllara Göre Üretimi (Ton)

Yıl	Kuru Fasulye	Mercimek	Nohut
1925	24 146	11 620	39 430
1929	82 322	14 581	51 969
1940	72 198	33 445	76 969
1944	59 489	27 738	64 264
1946	63 931	28 226	67 707
1950	86 956	42 765	85 477
1954	101 000	64 000	75 000
1957	122 000	73 000	90 000
1960	150 000	98 000	97 000

Kaynak: TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923-2012

Aslında, İkinci Dünya Savaşı sonrasında tarımsal ürünlerdeki üretim artışlarının nedenini, savaş sonrası Avrupa'nın Türk tarımına yönelik talep artışlarından kaynaklandığını söylemek doğru olacaktır. Aynı zamanda bu dönemde ortaya çıkan Marshall Yardımları'nın da etkisi son derece önem arz etmektedir.

Baklagillerin verimlilik düzeyleri bu dönemde uygulanan politikaların etkinliği konusunda bizi daha fazla aydınlatacaktır. Çünkü verimlilik, aynı zamanda uygulamaya konulan politikaların başarı düzeyini göstermektedir.

Tablo 18'de seçilmiş baklagillerin 1925-1960 yılları arası verimlilik düzeyleri gösterilmektedir. 1950 yılı ve sonrasında baklagillerin verimliliklerinin arttığını görmekteyiz. Fakat 1954 yılından 1957 yılına geçerken, mercimeğin ve kuru fasulyenin verimliliğinde az miktarda da olsa azalış yaşanmıştır. Bunun nedenini sadece uygulanan politikaların başarısızlığına bağlayamayız. Daha öncede bahsettiğimiz gibi bu yıllarda olumsuz hava koşulları da verimlilik üzerinde etkili olmuştur. Genel anlamda meydana gelen baklagillerin verimliliğindeki artış, uygulanan ekonomi politikalarının başarılı sonuçlar verdiğini söyleyebiliriz.

Tablo 18: Seçilmiş Baklagillerin Seçilmiş Yıllara Göre Verimlilikleri (kg/ha)

Yıl	Kuru Fasulye	Mercimek	Nohut
1925	374	393	645
1929	1 498	663	979
1940	945	964	1 062
1944	771	714	774
1946	745	681	869
1950	1 033	838	110
1954	1 110	901	898
1957	1 008	890	1 071
1960	1 304	942	1 121

Kaynak: TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923-2012

3.2.2.2.3 1950-1960 Yılları Arası Uygulanan Tarım Politikalarının Turunçgillere Yansımaları

Dünyada en eski bitki topluluğu olan turunçgiller; turunç, portakal, mandalina, limon, greyfurt, bergamot gibi türlerden oluşmaktadır. Meyvelerinden yararlanıldığı gibi, bunun yanı sıra çiçeğinden, meyve kabuklarından da yağ ve koku amaçlı yararlanılmaktadır (Akgün 2006:2).

Türkiye’de çok eski bir geçmişe sahip olan turunçgillerin üretimi, Cumhuriyet’in kurulmasından sonra hızlı bir artış sergilemiştir. Turunçgillerin yetiştiriciliğinde iklim, toprak yapısı gibi şartlar son derece önem arz etmektedir. Nitekim Türkiye’nin belli bölgeleri bu ekolojik şartlar açısından son derece uygundur.

Tablo 19: Seçilmiş Yıllara Göre Turunçgiller, Meyve Veren Ağaç Sayısı (Bin)

Yıl	Limon	Portakal	Turunç
1936	88	540	47
1940	257	1 551	275
1944	327	1 646	213
1946	407	1 897	211
1950	524	3 828	225
1952	498	4 126	410

1954	572	4 403	389
1957	763	4 824	366
1960	856	5 494	394

Kaynak: TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923-2012

Tablo 19’da 1936-1960 yılları arası meyve veren ağaç sayısı verilmiştir. 1936 yılından 1960 yılına geçtiğimizde ağaç sayılarında gözle görünür önemli bir artış vardır. Dönem içerisindeki yıllarda azalışlar yaşansa da, çok büyük sayıda azalışlar olmamıştır. 1950 yılından 1960 yılına kadar limon ve portakal ağaç sayılarında sürekli artışlar olmuştur. Ancak turunç ağaç sayısında çok büyük sayıda olmamakla beraber azalışlar kaydedilmiştir. Genel anlamda 1950-1960 döneminde uygulanan politikaların turunçgillerin meyve veren ağaç sayılarına olumlu etkiler yaptığını söyleyebiliriz.

Tablo 20: Seçilmiş Yıllara Göre Turunçgillerin Üretimi (Ton)

Yıl	Limon	Portakal	Turunç
1936	2 834	21 413	2 057
1940	4 107	33 770	2 331
1944	4 202	24 137	1 429
1946	9 277	24 829	1 004
1950	7 713	29 553	1 171
1952	20 112	73 725	4 310
1954	30 213	110 965	2 732
1957	69 499	183 308	3 658
1960	71 513	179 314	3 897

Kaynak: TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923-2012

Tablo 20’de 1936-1960 yılları arası Turunçgillerin üretim miktarı konusunda çeşitli rakamlar verilmektedir. Buna göre, belirtilen yıllarda limon üretiminin sürekli olarak arttığını, portakalın üretim miktarının ise 1944 yılında düştüğünü, bundan sonraki yıllarda ise artışlar olduğunu görmekteyiz Turunç üretiminde ise, zaman zaman düşüşler yaşanmıştır. Turunçgillerin ağaç sayısındaki azalmadan kaynaklı bu üretim düşüşlerinin olağan bir durum olduğunu söyleyebiliriz. Ağaç sayısındaki bu azalmanın nedenini, tamamen bu dönemde uygulanan ekonomi politikalarına bağlamak yanlış olur. Dönemin doğa şartlarını da göz önünde bulundurmalıyız.

3.2.2.2.4 1950-1960 Yılları Arası Uygulanan Tarım Politikalarının Sert Kabuklu Meyvelere Yansımaları

Sert kabuklu meyvelerin bugün dünyadaki üretimi yaklaşık 9 milyon ton civarındadır. Ve bu üretimin %77'sini Çin, ABD, İran ve Türkiye üretmektedir. Türkiye'nin, sert kabuklu meyveler içerisinde en fazla üretimini ve ihracatını yaptığı meyve fındıktır (Kurt ve Elverdi 2014:3). Günümüzde önemli tarımsal ihracat ürünlerimiz arasında yer alan bu ürünler, geçmişte de aynı öneme sahip ürünler olmuşlardır.

Tablo 21: Seçilmiş Yıllara Göre Sert Kabuklu Meyve Veren Ağaç Sayısı (Bin)

Yıl	Antep Fıstığı	Ceviz	Fındık
1936	3 749	2 078	178 897
1940	3 316	2 255	170 484
1944	4 216	2 390	154 551
1946	4 760	2 500	182 807
1950	5 493	2 457	127 531
1952	5 790	2 864	142 280
1954	6 126	2 916	145 329
1957	7 050	2 913	157 029
1960	8 413	2 854	161 005

Kaynak: TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923-2012

Tablo 21'de 1936-1960 yılları arasında sert kabuklu meyve veren ağaç sayıları verilmiştir. Antep fıstığı ve ceviz ağaçlarının sayılarında arada yaşanan düşüşler önemli olmamakla beraber, genel anlamda artışlar yaşanmıştır. 1950-1960 yılları arasında meyve veren ağaç sayılarında da artışlar devam etmiştir.

Tablo 22: Seçilmiş Yıllara Göre Kabuklu Meyvelerin Üretimi

Yıl	Antep Fıstığı	Ceviz	Fındık
1936	8 307	51 480	64 155
1940	7 366	58 420	36 863
1944	1 769	48 391	73 750
1946	7 378	57 180	90 499
1950	3 219	48 852	26 057
1952	5 775	55 668	77 850
1954	10 545	75 062	123 141
1957	4 623	58 177	73 353
1960	11 900	70 200	58 470

Kaynak: TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923-2012

Tablo 22'de 1936-1960 yılları arası sert kabuklu meyvelerin üretim miktarları gösterilmektedir. Buna göre, Antep fıstığı ve cevizin savaş yıllarında(1940-1944)

üretim miktarlarının azaldığını görmekteyiz. Ancak fındık üretiminin 1940-1944 yılları arası arttığını görmekteyiz. 1944 yılında fındık veren ağaç sayısında 1940 yılına göre önemli düşüşler olduğunu göz önüne aldığımızda, fındık üretiminin buna rağmen artış göstermesi verimlilik artışı olarak açıklamak doğru olacaktır. Bu durumda dönemde uygulanan politikaların savaşa rağmen etkin sonuçlar verdiğini söyleyebiliriz. 1950 yılından sonra üretimde genel olarak artışlar yaşanmıştır. Ancak 1954-1957 yılları arası üretim miktarlarında düşüşler yaşanmıştır. Bu durumun nedenini, olumsuz hava koşullarına ve Kore Savaş'ından sonra, dış talepte meydana gelen azalışlardan kaynaklı ekonomik problemlere bağlayabiliriz.

3.2.2.2.5 1950-1960 Yılları Arası Uygulanan Tarım Politikalarının Hayvancılığa Yansımaları

Türkiye uygulamış olduğu tarıma yönelik politikalarda, hayvancılık alanında hayvansal ürünleri artırmaya yönelik uygulamalar yapmıştır. Bunun içinde kurumsallaşmalara gidilmiştir. Bu açıdan Türkiye'nin ilk yapılanma hareketi Et ve Balık Kurumu'nun kurulmasıdır. Bu kurum aracılığıyla devlet taban fiyat uygulayarak üreticiyi korumayı amaç edinmiştir. Süt üretimini artırmaya yönelik olarak, önemli bir maliyet unsuru olan yem için YEMSAN 1956 yılında kurulmuş ve yem üretimine başlanmıştır.

Tablo 23: Seçilmiş Yıllara Göre Canlı Hayvan Sayısı (Baş)

Yıl	Koyun	Sığır	Manda
1936	20 771 989	8 328 669	801 067
1940	26 271 838	9 759 282	947 208
1944	22 450 258	9 549 432	856 803
1946	23 386 616	9 706 057	900 862
1950	23 082 521	10 123 185	947 731
1952	26 534 233	10 694 807	1 013 388
1954	26 807 557	10 867 500	1 070 716
1957	29 209 029	12 064 130	1 121 727
1960	34 463 200	12 435 000	1 140 000

Kaynak: TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923-2012

Tablo 23'de 1936-1960 yılları arası koyun, sığır ve mandadan oluşan canlı hayvanların sayıları verilmiştir. 1940-1944 yılları arası hariç diğer bütün yıllar boyunca canlı hayvanların sayısı sürekli olarak artış göstermiştir.

Bu dönemde yürürlüğe giren Milli Koruma Kanunu'nun 41. Maddesinde, ekilen her dört hektar arazi için bir çift öküzün milli müdafaa yükümlülüğünden istisna edileceğinden bahsedilmiştir. Buna göre; 40 dönümden az arazisi olan köylü bütün öküzlerini devlete vermek durumunda kalmıştır (Özer 2011:217).

1950 yılından itibaren 1960 yılına kadar hayvan sayılarında sürekli artışların yaşandığını görmekteyiz. Bu durumda belirtilen dönemde uygulanan politikaların hayvancılığa da olumlu etkilediğini söylemek doğru olacaktır. 1936 yılından 1960 yılına gelindiğinde, canlı hayvan sayısının nerdeyse iki kat arttığı gözlenmektedir.

Tablo 24: Seçilmiş Yıllara Göre Et ve Süt Üretimi (Ton)

Yıl	Et Üretimi	Süt Üretimi
1936	57 507	2 323 478
1940	77 541	2 869 272
1944	66 304	2 856 228
1946	79 322	2 953 453
1950	88 759	3 172 735
1952	102 159	3 484 949
1954	121 539	2 562 881
1957	157 608	3 334 618
1960	161 966	4 192 320

Kaynak: TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923-2012

Tablo 24'de 1936-1960 yılları arası et ve süt üretim miktarları gösterilmektedir. Savaş döneminde(1940-1944) et ve süt üretiminde azalma olmuştur, ancak önemsenecek miktarda değildir. 1952 yılından 1954 yılına geçtiğimizde süt üretiminde düşüş yaşandığını görmekteyiz. Bunun nedeninin, hayvancılıkta kullanılan alanların, uygulanan politikalar sonucunda tarıma açılmasından kaynaklı olduğunu söyleyebiliriz. 1954 yılından 1957 yılına geçerken süt üretiminde tekrar artışlar olmuştur. Bu durumun nedeni ise 1956 yılında kurulan YEMSAN ile hayvanların yem ihtiyacı sağlanarak, daha verimli hale getirilmesidir. Et üretiminde ise 1950-1960 yıllarında sürekli olarak artışlar yaşanmıştır. Bu durumda bu dönemde uygulanan tarım politikalarının hayvansal ürün üretimine olumlu yansıdığı ifade edilebilir.

3.2.2.3 1950-1960 Yıllarında Uygulanan Tarım Politikalarının Ekonomiye Yansımaları

Tarım sektörünü hem olumlu hem de olumsuz yönde etkileyen dönemin ekonomi politikaları, hem müdahaleci hem de liberal bir yapı sergilemiştir. Dönemin

şartlarından dolayı benimsenen müdahaleci yaklaşım ekonomiye olumlu ve olumsuz etkiler bırakmıştır.

Dönemin dış ticareti, istihdamı, fiyatlar genel seviyesi, ekonomik büyümesi gibi iktisadi göstergelere bakarak, dönemin ekonomisi analiz edilecektir. Buna göre, uygulanan tarım politikalarının ekonomi üzerindeki etkinliği de anlatılacaktır.

3.2.2.3.1 1950-1960 Yılları Arası Uygulanan Politikaların Dış Ticarete Yansımaları

Ekonomide gerçekleştirilen köklü değişiklikler sonucu bu dönemde dış ticaret önemli hale gelmiştir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında dışa kapalı bir politika izleyen ülke, dışa açılmaya başlamasıyla beraber diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerde artışlar olmuştur. Bunun sonucunda dış ticaret önemli bir ekonomik gösterge haline gelmiştir.

Bu dönemde uygulanan tarım politikaları tarım ürünlerinin artışını sağlamakla beraber ihracat ve ithalat oranlarında da önemli değişimlere neden olmuştur. Aşağıdaki tabloda dış ticaret ile alakalı, belirlenen yıllardaki sayısal göstergeler verilmiştir. Bu göstergelerden hareketle dönemin dış ticareti analiz edilmeye çalışılacaktır.

Tablo 25: Seçilmiş Yıllara Göre Dış Ticaret Göstergeleri

Yıl	Dış Ticaret Dengesi (Milyon \$)	İhracatın İthalatı Karşılama Oranı(%)	Dış Ticaret Hacmi (Milyon \$)	İhracatın GSMH İçindeki Payı(%)	İthalatın GSMH İçindeki Payı(%)
1940	30,9	161,7	130,9	4,4	2,7
1944	51,7	141,0	304,2	3,5	2,5
1946	95,7	180,5	333,5	5,9	3,3
1950	-22,2	92,2	549,1	7,6	8,3
1954	-143,4	70,0	813,3	5,9	8,4
1957	-51,9	86,9	742,3	3,3	3,8
1960	-147,5	68,5	788,9	3,3	4,7

Kaynak: TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923-2012

Türkiye 1940 yılına kadar başta hububat olmak üzere birçok ürün açısından kendine yetebilen hatta ihracatını yapan bir ülke konumundaydı. Ancak İkinci Dünya Savaşı'nın etkisiyle bu süregelen iyimser hava olumsuz yönde değişmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın yaşandığı(1940-1944) dönemde birçok ürünün üretim miktarlarında düşüşler olmuştur. Aynı zamanda savaşın etkisiyle dış ilişkilerde

sekteye uğramıştır. Bu olumsuzluklara rağmen, 1940-1944 yılları arasında, dış ticaret fazlası verilmiştir. Bu durumun nedeni, 1940-1944 yıllarını kapsayan dönemde devletin izlediği korumacı politikalarıdır.

1946 yılında dış ticaret hacminde, ihracat ve ithalat miktarlarında artışlar olmuştur. Bu durumun nedenlerinden bir tanesi, 1946 yılında uygulanan devalüasyon hareketidir. Savaş sonrası döneme hazırlıklı olmak amacıyla yapılan devalüasyon hareketiyle TL'nin ABD doları karşısındaki değeri düşürülmüştür. Buradaki amaç, dışalımın artışını sınırlı tutarken, dışarıya ihraç edilen ürünlerin fiyatlarının dolar karşısındaki değeri düşürülerek ihracatı artırmaktır (Kepenek ve Yentürk 1997:108). Ancak bu devalüasyon hareketinden sonraki yıllarda dış ticaret sürekli olarak açık vermiştir. Hem ihracat hem de ithalat miktarları artış göstermekle birlikte, ithalat artışı daha fazla olmuştur. Bu durumun nedeni ise, fiyat ve miktar sınırlamalarının kaldırılmasıyla dış alıma olan talebin artmasıdır.

1950'li yıllardan itibaren ağırlıklı olarak tarıma yönelik politikalar uygulanmıştır. Bu durum ithal edilen malların cinsini de belirlemiştir. Bu dönemde traktör ve tarım aletlerine yönelik dışalım talebi önemli ölçüde artmıştır (Oktar ve Varlı 2010:11). Bu dönemde ithal miktarında gözlenen önemli düzeydeki artışlar, 1953 yılına kadar devam etmiştir. Savaş yıllarında biriken dövizlerin sağladığı imkanlarla 1953 yılına kadar dış alımda herhangi bir sınırlamaya gidilmemiştir. Ayrıca Marshall Yardımları kapsamında gerçekleştirilen dış yardım ve borçlanmalar da dış alımda kısıtlamalara gidilmemesine neden olmuştur (Kepenek ve Yentürk 1997:110). Ancak ihracat gelirlerinin azalması ve dış finansman kaynaklarının sınırına gelmesine neden olan bu durum karşısında, ithalata sınırlandırma getirmek zorunda kalınmıştır.

Sonuç olarak 1950-1960 yılları arası dış ticaret hacminde önemli artışlar olmuştur. Ancak bu artışlar dış alımlardaki artışlardan kaynaklı olmuştur. Buna karşın dış satımda da artışlar yaşanmış ancak ithalatı karşılayacak düzeyde olmamıştır. Bunun nedeni ise, üretimde kullanılan birçok ürünün dışardan ithal edilen sanayi ürünlerinden oluşmasına karşın, ihraç malları ise tarım ürünlerinden meydana gelmiş olmasıdır. Fiyat ve miktar sınırlamalarının kaldırılması sonucunda da dış ticaret açığı oldukça artmış ve önlenemez bir hale gelmiştir. Bunun üzerine hükümet, dış alım sınırlamalarına gitmiş ve 1958 yılında bir devalüasyon daha

yapmıştır. Dolayısıyla devlet dış ticaret alanında önce serbest liberal politikalar izlerken, daha sonra korumacı bir yapı sergilemiştir. Tüm bunların sonucunda, dönem içerisinde izlenen ekonomi politikalarının dış ticarete olumsuz yansıdığı söylemek yanlış olmayacaktır.

3.2.2.3.2 1950-1960 Yıllarında Uygulanan Tarım Politikalarının İstihdama Yansımaları

1950-1960 arası dönemde, işgücü sayısal ve niteliksel açılarından hızlı değişimler yaşanmıştır. Bu yıllarda artan nüfus, sermaye alanındaki değişimler ve kentleşme dönüşümleri işgücünü önemli ölçüde etkilemiştir (Kepenek ve Yentürk 1997:113). Bu değişmelerin en önemli nedeni dönem içerisinde uygulanan ekonomi politikalarıdır.

Aslında Cumhuriyet'in kurulmasıyla beraber, gerek nüfus mübadelesi ve gerekse askerden dönen genç erkek nüfus sonucu tarım alanındaki işgücü miktarı artmıştır. Ancak ekonomideki asıl dönüşüm bundan sonra başlayacaktır. Ülke içinde ve dışında meydana gelen gelişmeler sonucunda tarım ağırlıklı bir yapıya dönüşen ekonomi tarımsal işgücünü artırırken, sanayiye yönelik politikalarla da sanayi alanında da işgücü miktarında artışlar olmuştur. Madencilik ve hizmetler alanında da gelişmeler yaşanmıştır.

Tablo 26: Seçilmiş Yıllara Göre İşgücünün Sektörel Dağılımı (Bin Kişi, 15+)

Yıl	Tarım, Ormancılık, Hayvancılık ve Balıkçılık	Madencilik	İmalat Sanayi
1936	5 937	53	298
1940	6 243	66	408
1944	6 518	74	447
1946	6 825	78	529
1950	7 408	79	482
1952	7 681	88	533
1954	7 956	103	629
1957	8 192	124	735
1960	8 342	134	791

Kaynak: TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923-2012

Tablo 26'da 1936- 1960 yılları arası işgücünün sektörel dağılımları verilmiştir. Tarım alanındaki işgücünün, yıllar itibariyle sürekli arttığını görmekteyiz.

Aynı durum madencilik ve imalat sanayi alanlarında da yaşanmıştır. Ancak tarımda çalışan işgücü artışı, diğer alanlardaki işgücü artıştan daha fazla gerçekleşmiştir.

1950-1960 yıllarında tarıma yönelik sübvansiyonlar, olanakları genişletilen krediler, makineleşme gibi uygulamalar tarımsal yapıda önemli değişimler yaratmıştır. Bu durum iş gücü yapısına da olumlu ve olumsuz şekilde yansımıştır.

1950'li yıllarda genişleyen tarım toprakları ve artan makineleşme tarım piyasasındaki işgücü miktarını iki yönlü etkilemiştir. Tarımda makineleşmenin artmasıyla, tarımda işgücüne olan ihtiyaç azalmıştır. Buna karşılık tarım topraklarının genişlemesi ve yeni tarım sektörüyle alakalı iş sahalarının artması bu alanda işgücüne olan talebi arttırmıştır (Makal 2001:113). Dolayısıyla bu dönemde uygulanan politikalar sonucunda hem tarım alanında hem de diğer alanlarda istihdam oranında artışlar sağlanmıştır.

Kırsal kesimin pazara açılması ve traktörlerin kullanılmaya başlanmasıyla, işgücü kentlere doğru yönelmeye başlamıştır. Bu durum kentleşme oranının artmasına neden olmuştur. Kent nüfus oranının, toplam nüfus içindeki oranı 1945 yılında %18'iken, 1960 yılına gelindiğinde bu oran %25'e yükselmiştir (Kepenek ve Yentürk 1997:113). Bu durum istihdam açısından olumlu bir gelişme iken, kentlerde sosyal açıdan farklı sorunlara yol açmıştır.

Bu dönemde işgücünün örgütlenmesi ve sosyal güvenlik kapsamında önemli gelişmeler olmuştur. 1950 yılında 54417 sayılı yasa ile İhtiyarlık Sigortası uygulamaya konuldu. Sigortalı işçi sayısında da bu dönemde önemli artışlar olmuştur. Sendikalı işçi sayısı 1949 yılında 75 bin dolaylarından, 1960 yılına gelindiğinde bu rakam, 283 bine yükselmiştir. Ancak Demokrat Parti döneminde de işçilere grev ve toplu iş sözleşmesi hakkı verilmemiştir (Kepenek ve Yentürk 1997:115). Sonuç olarak bu dönemde işgücü açısından önemli gelişmeler sağlanmıştır. Hem nitelik hem de sayısal yönden olumlu gelişmeler yaşanmış, bu gelişmelerde uygulanan ekonomi politikalarının etkisi büyüktür.

3.2.2.3.3 1950-1960 Yıllarında Uygulanan Tarım Politikaların Ekonomik Büyümeye Yansımaları

Ekonomisi tarıma dayalı ülkelerde, kalkınmada tarım öncü ve itici bir sektör olmuştur. Kalkınma sürecinde tarıma önemli görevler düşmektedir. Örneğin; tarım,

gittikçe artan kentleşmeyle ortaya çıkan gıda ihtiyaçlarını karşılar (Olalı ve Duymaz 1987:39). Türkiye’de bir tarım ülkesi olarak ekonomik kalkınmada tarımı ön planda tutmuştur.

Demokrat Parti’nin en büyük iktisadi amacı, ekonomik büyümeyi artırmak ve ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmektir. Bu durumu parti programlarının birinci bölümünde de vurgulamışlardır. Parti programında ekonomik kalkınmanın tarım sektörüne dayandırılacağından da söz edilmiştir (Takım 2012:164). Böylece ekonomik büyümenin tarım ağırlıklı bir büyüme olacağı konusunda sinyaller verilmiştir.

Tablo 27: Seçilmiş Yıllarda Ana İktisadi Faaliyet Kollarına Göre GSMH

Yıl	GSMH(%)	Tarım(%)	Sanayi(%)	Hizmetler(%)
1936	23,2	54,1	-3,4	6,0
1940	-4,9	-1,2	-10,2	-6,8
1944	-5,1	-10,7	-6,1	2,2
1946	31,9	54,2	26,1	14,8
1950	9,4	10,9	9,3	8,0
1952	11,9	9,5	10,9	14,5
1954	-3,0	-13,9	9,2	3,6
1957	7,8	6,5	10,7	7,9
1960	3,4	2,3	0,4	5,4

Kaynak: TÜİK, İstatistik Göstergeler, 1923-2012

Tablo 27’de 1936-1960 yılları arasında iktisadi faaliyetlere göre büyüme oranları verilmiştir. 1936 yılında GSMH’nin %54,1’ini tarım oluşturmuş, buna karşın sanayinin payının oldukça düşük olduğunu görmekteyiz. 1940-1944 yıllarında ekonomik büyümenin negatif olduğunu görmekteyiz. Ancak 1946 yılında ekonomik büyüme, çok hızlı bir şekilde artış gösterdiğine şahit olmaktadır. Bu durumun nedeni, 1923-1949 yılları arasında tarımı geliştirmek amacıyla vergi, kredi, toprak mülkiyeti gibi konularda önemli reformların yapılmasıydı. Bunun sonucu olarak, 1946 yılında tarım ağırlıklı yüksek bir büyümenin gerçekleştiği gözlenmektedir.

1945 yılından sonra Marshall Yardımları’na dahil olmak isteyen ülke, sanayileşmeden vazgeçip tarıma yönelmek durumunda kalmıştır (Takım 2012:166). Dolayısıyla bu dönemden sonra gerçekleşen büyüme oranlarının tarım ağırlıklı olması olağan bir durumdur.

1954 yılında GSMH büyüme hızı, %-3 düzeyinde gerçekleşmiştir. 1954 yılında, kötü hava koşullarından dolayı tarımsal üretim önemli ölçüde azalmıştır. İhracatçısı olduğumuz birçok ürünü ithalat eder duruma geldiğimiz bir yıl olmuştur.

Bu sebeplerden ötürü ekonomi politikasında bir değişikliğe gidilmiş ve sanayiye ağırlık verilmeye başlanmıştır (Olalı ve Duymaz 1987:84). 1954 yılına kadar tarımdan elde edilen sermaye birikimi sanayi alanında kullanılmış, böylelikle büyüme gerçekleştirilmeye devam edilmiştir. Bu doğrultuda tarıma verilen önemin azaldığı yıllarda bile tarımdan elde edilen kaynaklarla büyüme gerçekleştirilmiştir.

1954-1960 yılları arası gerçekleşen olumsuz hava koşulları tarımsal üretimin azalmasına neden olurken, enflasyon oranında da artışlar yaşanmıştır. Aynı zamanda tarımsal ürünlerin ihracatında önemli düşüşler yaşanırken, buna karşılık dış alımlarda artışlar devam etmiştir. Tüm bunların etkisiyle ekonomik büyümede düşüşler yaşanmıştır. Ayrıca 1960 yılında meydana gelen askeri darbeye beraber, bu dönemde ekonomi son derece önemli sorunlarla karşı karşıya kalmıştır.

3.3 1950-1960 Yıllarında Uygulanan Tarım Politikalarının Günümüze Yansımaları

1950-1960 dönemi sadece ekonomi alanında değil, siyasi ve toplumsal yapılarda da önemli değişimlerin yaşandığı bir dönem olmuştur. Dolayısıyla bu dönemin günümüze hem siyasi hem de ekonomik ve toplumsal açıdan çeşitli yansımaları olmuştur.

1950 yılına kadar müdahaleci ve korumacı bir siyaset izleyen Türkiye, artık daha liberal ve serbestliği öngören bir yapıya bürünmeye başlamıştır. Bu anlamda Demokrat Parti'yle başlayan liberalleşme hareketinin, günümüzde daha ileri seviyelere ulaştığı söylenebilir (Özdemir 2013:38). 1950-1960 yılını kapsayan bu süreçte, Demokrat Parti, demokratikleşme, ekonomideki farklılaşma ve dünya ile yakınlaşması açısından hem kendi döneminde hem de günümüzde önemli değişimlere neden olmuştur.

Dönemin tarım politikalarının günümüze yansımaları, en fazla ülkenin ekonomi alanında olmuştur. Çünkü 1950-1960 yılları ekonomik kalkınma açısından son derece önemli bir dönem olmuştur. Tarımsal kalkınmayı kendine amaç edinen dönemin hükümeti, yapmış olduğu altyapı hizmetleri, genişlettiği sulama imkânları, makineleşme, sağlanan kredi olanakları gibi tarıma yönelik hizmetler, günümüzdeki tarımsal yapıya önemli katkılarda bulunmuştur. Ayrıca dönemde tarımsal ilerlemeyi sağlamak amacıyla yapılan yollar ve köprüler sayesinde kentleşmenin temelleri bu

yıllarda atılmıştır. Köylü sınıfının kalkınması ve hayat standartlarının yükselmesinde bu dönemde uygulanan politikaların etkisi büyüktür.

Bu dönemde uygulanan tarım politikalarının kırsal kalkınmaya yönelik sağladığı faydalar, yadsınamaz bir gerçektir. Bu açıdan bugün kırsal bölgelerdeki gelişmişlik düzeyleri ve sorunları ortaya koyarken 1950-1960 yıllarının etkileri üzerinde de durmak gerekir. Bugün yolu olmayan köy neredeyse yoktur. Bu durumun, belirtilen dönemde karayollarına verilen önem ile ilişkili olduğunu söylemek doğru olacaktır. Tarımcıların sosyal güvencelerine baktığımızda ise, günümüzde en fazla emeğin çalıştığı alanlardan biri olan tarımda, önemli miktarda çalışanın bu güvencelerden mahrum olduğu görülmektedir.

Ancak sosyal güvenlik sistemi kapsamında 1950-1960 yıllarında önemli gelişmeler yaşanmasa da ilerleyen yıllarda bu alanda olumlu gelişmeler yaşanmıştır. Türkiye’de kendi adına çalışan tarımcılar, 01.01.1984 yılında 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına Ve Hesabına Çalışanlar Kanunu ile sosyal güvenlik kapsamına alınmıştır. Daha sonra 4956 sayılı kanunla 2926 sayılı kanunda yapılan değişikliklerle tarımda kendi adına çalışanlara geniş ölçüde 1479 sayılı Bağ-Kur kanunu kapsamında yer alan hükümler uygulanmıştır. Bu kanuna göre daha önce sosyal güvenlik kapsamı dışında kalan bağımsız tarımcılar sigortalı sayılmışlardır (Karadeniz 2006:102). Sosyal Güvenlik alanındaki bu gelişmeye rağmen istenilen duruma gelinememiştir. Örneğin; sosyal sigorta kapsamında geçici olarak iş göremez duruma düşen çiftçilere geçici iş göremezlik ödeneği verilmemektedir. Bu anlamda sosyal güvence kapsamında tarım alanında eksikliklerin varlığını sürdürdüğünü görmekteyiz.

Aynı zamanda köylerdeki kanalizasyon, temiz içme suyu gibi pek çok altyapı yetersizliği ve dağınık yerleşme günümüzde yaşanan önemli kırsal problemlerdir. Birçok yetersizliklere rağmen, bugün kullandığımız birçok karayolu 1950-1960 yılları arasında yapılmıştır. Yine pek çok baraj, köprü, sulama kanalları bu dönemin yapıtlarıdır. Bu açıdan belirtilen 1950-1960 dönemi ekonomi politikaları, günümüzdeki kırsal bölgelerin kalkınmışlık düzeyini önemli miktarda belirlemiştir.

Marshall Yardımları’nın alınmaya başlanmasıyla, 1950 yılından sonra tarım araçları ve aletleri üreten tesisler kurulmuş, mevcut tesislerde de düzenlemeler yapılarak donanımları artırılmıştır. 1970 yılından sonra, 1950’lerde kurulan bu

tesisler donanımlarını artırmış, günümüze kadar varlıklarını sürdürerek, üretim yapmaya devam etmişlerdir (Doğan 2005:69). Çiftçilere yapılan desteklemeler, krediler, yardımlar ve çeşitli diğer teşvik unsurları sayesinde, tarımda makineleşme hız kazanmış ve üretimde hem kalite hem de miktar olarak önemli artışlar olmuştur. Bugün Türkiye'nin tarım sektöründe, hem kendine yetebilen hem de birçok ürünün ihracatçısı durumuna gelmesinde bu yardımların etkisi büyüktür. Bu sayede, günümüzde ülkenin yedi bölgesinde de makineli tarım yapılmaktadır.

1950'li yıllarda tarımda yaşanan gelişmeler, işgücü ve sanayi gibi diğer ekonomik göstergelerde de olumlu ilerlemelerin yaşanmasını sağlamıştır. Tarımda çalışan büyük miktardaki işgücü, makineleşmeyle birlikte diğer alanlarda oldukça düşük ücretlerde çalışmaya başlamıştır. Böylelikle ekonominin diğer kollarına ucuz işgücü temini sağlanmıştır. Ayrıca 1950'lerde tarımda yaşanan bu olumlu gelişmeler sonucunda biriken sermaye, ilerleyen yıllarda pek çok sanayi kolunun kurulmasını sağlayacaktır. Yine 1950-1960 yılları arasında, tarımsal alanda kredi sağlaması amacıyla kurulan birçok banka, bugün hala varlıklarını sürdürmekte ve tarım alanındaki önemli fonksiyonlarını devam ettirmektedirler.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bağımsızlık mücadelesi vererek kurulan Türkiye'nin, Osmanlı'dan devraldığı topraklardan başka ekonomik değeri olan kaynakları yoktu. Dolayısıyla tarım ülke ekonomisi için önemli bir sektördü. Nitekim daha önce de belirttiğimiz gibi, bir ekonominin kalkınmasında atılacak ilk adım tarım ile başlamalıydı.

Çalışmamızda analiz ettiğimiz 1950-1960 yıllarını kapsayan dönem, ülkemizde Cumhuriyet Dönemi'nde, tarım politikalarının en ağırlık kazandığı dönemdir. Tarım ağırlıklı bir ekonomik kalkınmayı öngören dönemin iktidarı, 1940'lı yıllardan itibaren yaşanan siyasi, toplumsal ve ekonomik gelişmelerin de etkisiyle, ekonomik kalkınmada tarıma yönelmiştir.

Uygulanan politikalar sonucunda bu dönemde makineleşme, ekilen araziler, gübre, tohum miktarlarında artışlar yaşanırken, buna bağlı olarak da tarımsal verimlilik önemli ölçüde artış göstermiştir. Aynı zamanda alınan yardımların da etkisiyle, bu dönemde karayolu yapımına ağırlık verilirken, demiryolu yapımı durdurulmuştur. Birçok karayolu ulaşımında kullanılan otobüs, otomobil, kamyon gibi araçların ithali bu dönemde hız kazanmıştır. Karayolundaki gelişmeler ve ulaşım araçlarındaki artışlar, köy ile kent arasındaki bağlantıyı kolaylaştırmıştır. Bunun doğal bir sonucu olarak kentleşme hız kazanırken, aynı zamanda pazar olanakları da olumlu yönde gelişmiştir. Barajlar, köprüler, sulama kanalları tarımda yapılan diğer yeniliklerden bazılarıdır. Devlet kurumları aracılığıyla verilen düşük faizli kredilerle tarımla geçinen küçük çiftçiler dahil, tarımla uğraşan pek çok kesim traktör sahibi olmuştur. Bu açıdan, 1950-1960 dönemi adeta traktör devriminin yaşanmasına tanıklık etmiştir. Tüm bunların etkisiyle o döneme kadar ihmal edilmiş olan köylünün refah düzeyi, önemli derecede artırılmıştır. Bu açıdan 1950-1960 yılları, kırsal kalkınmanın büyük ölçüde sağlandığı yıllar olmuştur.

Kırsal kalkınmanın önemli ölçüde ilerlediği 1950-1960 döneminde, ekonomik kalkınmada da aynı başarının, sağlandığını söylemek mümkün değildir. Dönemin başlarında uygulanan politikalar, dış yardımlar ve hava koşullarındaki olumlu gidişat ekonomik göstergelere de pozitif yönde yansımıştır. Ekonomik büyümenin önemli ölçüde arttığı dönemin başlarında, dış ticaret açığında azalmalar görülmüştür. Ancak dönemin sonlarına doğru dış yardımların azalması, kötü giden hava koşulları gibi

olumsuzlukların etkisiyle ekonomik göstergelerdeki bu olumlu gelişme tersine dönmüştür. Bu açıdan değerlendirildiğinde, ekonomik kalkınmada istenilen başarı düzeyi, başlangıçta olumlu olsa da, sürdürülebilir bir durum olmamıştır.

1950-1960 yıllarında tarım ağırlıklı kalkınmaya yönelik politikaların uygulanmasında, ülke içindeki gelişmelerin yanı sıra dünyada meydana gelen gelişmeler sonucunda ortaya çıkan yardım programlarının(Marshall Planı) etkisi büyük olmuştur. Daha çok İkinci Dünya Savaşı sonucunda dünyada ortaya çıkan sorunlarla mücadeleye yönelik olarak, Marshall Planı'nın yardım programına dahil olmak amacı ile tarıma ağırlık vermeye yönelik ekonomi politikaları geliştirildiğini söylemek daha doğru olabilir.

Çalışmamın konusu olan 1950-1960 dönemi tarım politikaları, ekonomi açısından son derece önemli olmuştur. Ancak bu dönemin siyasi önemi de yadsınamaz. 1960 askeri darbesi ile sonuçlanan bu dönemde, aynı zamanda Türkiye tarihinde demokratik açıdan olumlu sayılabilecek çeşitli gelişmeler kaydedilmiştir. Bu bakımdan dönemin siyasi önemini de vurgulamak doğru olacaktır.

Sonuç olarak uygulanan tarım politikaları, 1950-1960 yıllarında tarımsal üretimin artmasında büyük katkılar sağlamıştır. Ancak tarımsal üretimde sağlanan bu olumlu gelişme, ekonominin tüm sektörlerinde aynı ölçüde gerçekleşmemiştir. Diğer sektörlerin gelişmemesinin nedeni ise, ülke dışında yaşanan gelişmelerin etkisiyle tarımın ön planda tutulması ve diğer sektörlerde gerekli yapısal reformların yapılamamış olmasıdır.

KAYNAKÇA

AKGÜN, Cem (2006), **Turunçgiller Sektör Profili**, Dış Ticaret Şubesi Uygulama Servisi.

ARACI, Burcu (2010), **Cumhuriyet Döneminden Günümüze Tarım Politikalarında Devlet Çiftliklerinin Rolü Ve Fiziki Mekana Etkisinin İrdelenmesi(Lüleburgaz Sarımsaklı Çiftliği Örneği)**, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

AKKAYA, Bülent (2012), “Türkiye’nin NATO Üyeliği Ve Kore Savaşı”, **Akademik Bakış Dergisi**, Sayı 28, s. 1-20.

ALYU, Ebubekir (2009), **Adana İlinin Tarımsal Üretimi Ve Tarıma Yönelik Teşvik Uygulamaları**, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

ATATÜRE, Süha (2003), “Tarihsel Gelişim Sürecini Anlamak”, **Stratejik Araştırmalar Dergisi**, Yıl 1, Sayı 2, s. 65-80.

BORATAV, Korkut (2012), **Türkiye İktisat Tarihi 1908-2009**, İmge Kitapevi Yayınları.

BULUT, Sedef (2009), “Üçüncü Dönem Demokrat Parti İktidarı(1957-1960): Siyasi Baskılar Ve Tahkikat Komisyonu”, **Akademik Bakış Dergisi**, Cilt 2, Sayı 4, s. 125-145.

BÜLBÜL, Bilgehan (2006), **Marshall Planı Ve Türkiye’de uygulanışı 1948-1957**, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

DERNEK, Zeynep (2006), “Cumhuriyet’in Kuruluşundan Günümüze Tarımsal Gelişmeler”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, s. 1-12.

DİNLER, Zeynel (1996), **Tarım Ekonomisi**, Ekin Kitapevi Yayınları, Bursa.

DOĞAN, Adem (2009), “Ekonomik Gelişme Sürecine Tarımın Katkısı: Türkiye Örneği”, **Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt 11, Sayı 17, s. 366-392.

DOĞAN, Mesut (2005), “Türkiye Ziraatında Makineleşme: Traktör Ve Bıçerdöverlerin Etkileri”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi**, Sayı 14, s. 66-75.

DOĞANOĞLU, Mustafa (2010), **Güneydoğu Anadolu Projesi’nin(GAP’ın) Çevresel Etkileri Ve Çevre Bilinci: Şanlıurfa İli Çamlıdere Köyü Örneği**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Çevre Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

EMİROĞLU, Atiye; KOÇYİĞİT, Nezahat; KESİCİ, Senem (2012), “Demokrat Parti Yönetiminde Ekonomik Politikalar”, **Uluslararası Tarih Ve Araştırmalar Dergisi**, Sayı 8, s. 73-92.

ERÇAKAR, M. Emin; KARAGÖL, Erdal Tanas (Ocak 2011), “Türkiye’de Doğrudan Yabancı Yatırımlar”, **SETA Analiz**, Sayı 33, s. 3-29.

ERDEM, Ekrem; ŞANLIOĞLU, Ömer; İLGÜN, M. Fatih (2009), **Türkiye’de Hükümetlerin Makro Ekonomik Performansı (1950-2007)**, Detay Yayıncılık, Ankara.

ERDOĞAN, Ümit (2006), **Demokrat Parti Ve 1960 İhtilali**, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

ERTEM, Barış (2009), “Türkiye-ABD İlişkilerinde Truman Doktrini Ve Marshall Planı”, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 12, Sayı 21, s. 377-397.

EZER, Feyzullah (2010), “1929 Dünya Ekonomik Krizi’nin Türkiye’ye Etkileri”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 20, Sayı 1, s. 427-442.

GORAL, Musa (2013), **Türkiye’de Kimyevi Gübrelerde Uygulanan Tarım Politikalarının Değerlendirilmesi**, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

GÜLER, Yavuz (2009), **Marshall Planı Ve Türkiye’de Marshall Planı’nın Uygulanışı**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi.

HEREKMEN, Aykut (1969), **Türkiye’de Tarım Sektörüne Yapılan Mali Yardımlar Ve F.E.O.G.A.**, Eskişehir İktisadi Ve Ticari İlimler Aka. Yayınları, Ankara.

HOGAN, Michael J. (1983), **The Marshall Plan: America, Britain and The Reconstruction of Western Europe 1947-1952**, Cambridge University Yayınları, New York.

İNAN, Mahmut (2010), “Türkiye’de Kazanç Vergisinden Gelir Ve Kurumlar Vergisine Geçiş Süreci:1946-1960”, **Maliye Dergisi**, Sayı 158, s. 349-364.

İNCİ, İbrahim (2009), “1923-1960 Döneminde Türkiye’de Tarım Faaliyetleri Üzerinden Alınan Vergiler”, **Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi**, Cilt 11, Sayı 1, s. 109-130.

KARABULUT, Kerem (2005), “11 Teşrinisani 1942 Tarihli Varlık Vergisi’ne Bir Bakış”, **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, Sayı 27, s. 325-339.

KARADENİZ, Oğuz (2006), “Türkiye’de Çiftçilerin Sosyal Güvenliği Ve Sosyal Güvenlik Reformunun Çiftçiler Üzerine Olası Etkileri”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 8, Sayı 4, s. 91-127.

KARLUK, Rıdvan (1999), **Türkiye Ekonomisi(Tarihsel Gelişim Yapısal Ve Sosyal Değişim)**, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. , İstanbul.

KAZGAN, Gülten (2003), **Tarım Ve Gelişme**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

KAZGAN, Gülten (2006), **Tanzimat’tan 21. Yüzyıla Türkiye Ekonomisi**, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

KEPENEK, Yakup; YENTÜRK, Nurhan (1997), **Türkiye Ekonomisi**, Remzi Kitapevi, İstanbul.

KESKİN, Yusuf (2012), “Demokrat Parti İktidarı Ve Günümüze Yansımaları”, **Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 5, Sayı 1, s. 107-130.

KILIÇBAY, Ahmet (1985), **Türk Ekonomisi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

KISAKÜREK, Necip Fazıl (2008), **Benim Gözümde Menderes**, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul.

KİRMAN, Emin (2006), **Çok Partili Döneme Geçiş Süreci Ve Türk Siyasal Kültüründe Muhalefet Olgusunun Gelişimi**, Süleyman Demirel

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisan Tezi.

KIRMANOĞLU, Hülya (1994), “Türkiye’de Vergi Reformları, Siyasal İktidarlar Ve İktisat Politikaları”, **Maliye Araştırma Merkezi Konferansları Cumhuriyet’in Yetmişinci Yılı Özel Sayısı**, Sayı 36, s. 56-82.

KOCABAŞ, Süleyman (2011), **Menderes Dönemi**, Vatan Yayınları, İstanbul.

KUMKALE, Tahir Tamer (2007), **Atatürk’ün Ekonomi Mucizesi(Türk Ekonomisine Şok Tedavi)**, Pegasus Yayınları, İstanbul.

KURT, Haydar; ELVERDİ Meral (2014), Sert Kabuklu Meyveler Çalışma Grubu, **T.C. Gıda Tarım Ve Hayvancılık Bakanlığı**.

KUYUCUKLU, Nazif (1982), **İktisadi Olaylar Tarihi**, Sermet Matbaası, İstanbul.

MAKAL, Ahmet (2001), “Türkiye’de 1950-1965 Döneminde Tarım Kesiminde İşgücü ve Ücretli Emeğe İlişkin Gelişmeler”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt 56, Sayı 3, s. 103-140.

MEE, Charles L. (1948), **The Marshall Plan: The Launching of the Pax Americana**, Simon and Schuster Yayınları, New York.

OKTAR, Suat; VARLI, Arzu (2010), “Türkiye’de 1950-1954 Döneminde Demokrat Parti’nin Tarım Politikası”, **Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi**, Cilt 28, Sayı 1, s. 1-22.

OKTAY, Elif Yüksel (Ekim2013-Nisan2014), “Türkiye’de Cumhuriyet’in İlanından Günümüze Uygulanan Nüfus Politikaları”, **Yalova Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 7, s. 31-54.

OLALI, Hasan; DUYMAZ, İsmail (1987), **Tarımın Türk Ekonomisindeki Yeri ve Ekonomik Gelişmeye Katkısı**, İzmir Ticaret Borsası Yayınları, İzmir.

ÖZCAN, Güngör (2014), “Demokrat Parti Döneminde Maliye Politikası”, **Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt 12, Sayı 2, s. 261-274.

ÖZDEMİR, Hakan (2013), “Demokrat Parti İle Adalet Ve Kalkınma Partisi’nin Ekonomi Politikaları Açısından Karşılaştırılması”, **Uludağ Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 32, Sayı 1, s. 11-51.

ÖZER, Sevilay (2011), “II. Dünya Savaşı Yıllarında Uygulamaya Konulan Toprak Mahsulleri Vergisi Ve Köylü Üzerindeki Etkisi”, **Uluslararası Tarih Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı 5, s. 215-234.

ÖZTÜRK, Mehmet (2010), **Tek Parti Dönemi (1923-1945) Tarım Politikalarında Devletçilik**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

SINGER, Morris (1977), **The Economic Advance Of Turkey, 1938-1960**, Ayyıldız Matbaası, Ankara.

ŞENER, Sefer (2004), “İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Türkiye’de Tarım Politikası Arayışları”, **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 1, Sayı 7, s. 73-92

TAKIM, Abdullah (2012), “Demokrat Parti Döneminde Uygulanan Ekonomi Politikaları Ve Sonuçları”, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt 67, Sayı 2, s. 157-187.

TAKIM, Abdullah; ARSLAN, Ramazan (2012), “İktisat Politikalarında Zorunlu Borçlanmadan Zorunlu Tassarufa: Varlık Vergisi Tartışmaları”, **C.Ü. İktisadi İdari Bilimler Dergisi**, Cilt 13, Sayı 2, s. 217-237.

TEZEL, Yahya Sezai (2000), **Cumhuriyet Dönemi'nin İktisadi Tarihi 1923-1950**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, Ankara.

TOPRAK, Zafer (1995), **Türkiye'de Ekonomi Ve Toplum:1908-1950 Milli İktisat-Milli Burjuvazi**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

TÖREN, Tolga (2006), **Yeniden Yapılanan Dünya Ekonomisinde Marshall Planı: Türkiye Örneği**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

TÜİK (2013), **İstatistik Göstergeler 1923-2012**, <http://www.tuik.gov.tr/> (20.05.2014, 15:30).

UZUN, Meral (2009), “Tarımsal Verimlilik Ve Türkiye'deki Durum: Tarımsal Verimliliğin Artırılmasına Dönük Tedbirler Üzerine Bir İnceleme”, **Gazi Osman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, Cilt 4, Sayı 2, s. 24-40.

WOOD, Robert E. (1986), **From Marshall Plan To Dept Crisis, Foreign Aid and Development Choices In The World Economy**, University Of California Press, Berkeley.

YAŞARLAR, Yaşar (2011), **AB Ortak Tarım Politikasına Uyum Sürecinde Türkiye'de Uygulanan Tarım Politikalarının Ekonomiye Etkisi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

YAVUZ, Fahri (2005), “Türkiye’de Tarım”, **Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı.**

YILDIZ, Ahmet (2014), **Tarım Alanında Makineleşmenin İstihdam Üzerindeki Etkileri**, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_1.xls.htm
(19.8.2014,15:16).

<http://www.turkaytarim.com.tr/kurumsal/tarim-makinalari>(02.11.2014,20:59).

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Aycan KEMANECİ

Uyruğu: T.C.

Doğum Tarihi ve Yeri: 02.02.1988/Ceyhan

e-posta: aycan1700@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Çukurova Üniversitesi	2010

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
-------	-------	-------

YABANCI DİL BİLGİSİ

Yabancı Dilin Adı

YDS (İlkbahar 2014): 48,75